image
not
available

BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
LVIII
F
34
NAPOLI

L. 1 III. F. 9a

Digitized by Google

EQ.MICHAEL ANGELVS CAVSEVS
DELACHAVSSE PARISINVS

ROMANUM
MUSEUM
SIVE
THESAURUS
ERUDITÆ ANTIQUITATIS

IN QUO PROPONUNTUR, AC DILUCIDANTUR

Gemmæ, Idola, Insignia Sacerdotalia, Instrumenta Sacrificiis inservientia, Lucernæ, Vasa, Bullæ, Armillæ, Fibulæ, Claves, Annuli, Tesseræ, Styli, Strigiles, Gutti, Phialæ lacrymatoriæ, Instrumenta Musica, Vota, Signa Militaria, Marmora &c.

Adjectis in hac tertia Romana Editione plurimis annotationibus, & figuris;

OPERA, ET STUDIO

MICHAELIS ANGELI CAUSEI
DE LA CHAUSSE.

TOMUS PRIMUS.

Ex antiqua pictura Barberina

ROMÆ MDCCXLVI.
Sumptibus FAUSTI AMIDEI Bibliopolæ in Via Cursus.

Typis Bernabò, & Lazzarini. *Superiorum permissu.*

Digitized by Google

Nobilissimo atque Amplissimo Domino

CAROLO
S. R. I. LIBERO BARONI
DE FIRMIAN.

FAUSTUS AMIDEUS S.P.D.

OBILITATEM, ac Virtutem Præstantissime Vir, duplicem esse viam homines ad Æternitatis famam conducentem politiorum Populorum consensus est universus. Hanc egregiis laboribus à se partam, illam Dei, ac Naturæ donum qui possidet, uno Jove minor esse videtur; vera quippe Nobi-

litas magnam vim habet, inquit *Cicero* quæ majorem, immo maximam adſcita ſibi virtute acquirit. Non aliter Heroes dicti ſunt Diis, aut Regibus geniti Hercules, & Alexander, niſi cum generis claritati virtutis Splendorem laboribus immenſis adjunxerunt. Non alio conſilio Romani rerum Domini Honoris, Virtutiſque Templa, erudita calliditate, conſtruxerunt, niſi ut ad illud per hoc ſolum pateret aditus, nominis Æternitatem hac arte ſuis Civibus procuraturi. Hæc ſunt cur mirari non debes Clariſſime, ac Nobiliſſime Vir, inclyto Nomini tuo dicari hoc præclariſſimum volumen tot, tantiſque Deorum, magnorumque Principum monumentis refertum; quorum Nobilitatem ab ipſo Cœlo deductam, tantopere Virtus extulit, ut Terrarum Orbem dominarint, & temporum injuriam, ac circumſcri-

ptio-

ptionem effugerint. Audaciam noſtram, ſi quæ ſit, excuſet almæ Firmianæ Domus virtus, ut de Nobilitate taceam, tot, tantiſque Heroibus clariſſima: Fuerunt illi quidem hactenus poſt ſe natis hominibus imitandum exemplar; eorumque vicem Celſiſſimus Salisburgenſis Archiepiſcopus Patruus tuus præſtabat non multis ab hinc annis, quod modo Fratres duo Amantiſſimi Epiſcopali Dignitate fulgentes præſtant, tibique ad imitandum propoſiti: Adeoque, quod de imagine quadam Veneris olim dictum eſt, ex ea fuiſſe de pulchritudine puellarum judicatum, ut quæ imagini ſimilior eſſet, ea formoſiſſima diceretur: De tuis Avis, de Patre tuo prudentiſſimo, de Fratribus illud utique dicendum erit, ad quorum egregia facta quo Tu propius accedis, eo Heroicis Virtutibus profeciſſe arbitrabitur. Perge igi-

tur, Vir Illuſtriſſime, perge, ut facis, veſtigiis eorum inſiſtere, donec divina illa Sapientia, quæ illos irradiavit, afflatus, ampliſſimis honoribus refulgeas. Neque enim aliud à Deo expetendum à nobis eſt, qui tibi reliqua omnia eſt elargitus; Nobilitatem videlicet, corporis præſtantiam, ingenium præclarum, & lætam indolem, pietatem denique ſingulari cum eruditione conjunctam. Sed nolo te hiſce laudibus diutius detinere; me igitur, meumque librum humanitate qua fulges, propter tuum eximium in litteris amorem, ac bonarum diſciplinarum cultum proſequi ne dedigneris. Hæc tuo favore ſi conſequar, pergam alacrior ſub tuo auſpicio ad alia Reipublicæ Litterariæ commodo edenda. Vale.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

Rei antiquariæ ſtudium adeò noſtris temporibus percrebuit, ut vix ullus reperiatur Princeps, ulluſque homo literarum, ac cujuſvis ſcientiæ cupidus amator, qui eo in primis non delectetur. Teſtes mihi ſunt innumeræ ſummorum virorum gazæ, plurimaque privatorum cimelia, in quibus numiſmata, ſtatuæ, idola, gemmæ, aliave antiquæ ſupellectilis monumenta magno labore, magniſque expenſis acquiſita conſervantur. Roma, è cujus ruderibus, arviſque nova quotidie prodeunt miracula, totam Rempublicam literariam eruditis ſuis meſſibus ditat: illa plurimis gloriatur theſauris, ex quibus unum ampliſſimum, nobiliſſimumque inſtruxi, ut ſtudioſus Advena, cui Romanas inviſendi magnificentias copia non eſt, gaudeat ſe in hoc ſelectiſſimo Muſeo ea omnia poſſidere, quæ tot Principum, virorumque literis, ac doctrinâ præſtantium Ædes, & Bibliothecas exornant.

Totum opus plurimis adnotationibus, & figuris in hac tertia editione auctum in ſeptem Sectiones dividitur. Gemmæ, quæ primam, & pretioſiorem ejus partem conficiunt, in duas claſſes diſtinguuntur;

alte-

altera Deorum, Illustriumque virorum icones; altera figuras exhibet. Illæ omnes scalpturâ vel elevatâ & extante, vel cava reperiuntur; de priorum numero sunt, vulgo dicti Camei, qui ornamenti tantùm causâ tenebantur; posteriores sigillorum vicem gerebant, quarum multæ superstitiosæ variis characteribus, figurisque insignitæ, tamquam amuleta gestantur. Etsi quotannis innumeræ gemmæ è Romanis agris eruantur, paucas tamen exquisitissimi artificii hactenus videre mihi licuit; paucæ ideò hìc exhibentur, sed omnes aut à celeberrimis artificibus scalptæ, aut alicujus insignitæ eruditionis.

Secunda Sectio versatur circa Deorum Simulacra, Idola, aliasque Imagines æreas, ac marmoreas, & hæc primum comprehendent volumen.

In altero volumine tertia Sectio Flaminis Dialis, Pontificis Maximi, & Auguris Insignia, nec non Instrumenta sacrificiis inservientia proponit.

Quarta Instrumenta Musica veterum refert.

Quinta exhibet elegantes æneas Antiquorum Lucernas.

Sexta Miscellanea continet, Vasa nempe, Bullas, Armillas, Fibulas, Annulos ferreos, Claves, Tesseras, Stylos, Strigiles, Guttos, Phialas lacrymatorias, manus æneas hieroglyphicis insignitas symbolis vota referentes, & signa militaria, nec non antiquam picturam Barberinam notis illustratam; qui-

bus

bus ſubjungitur Diſſertatio de Mutini ſimulacris, quæ ultima Sectio eſt. Adjectum eſt in fine Corollarium marmora, aliaque antiqua monumenta declarans.

Hæc ſunt, benevole Lector, quæ in hoc opere pro ingenii mei modulo, ac tenuitate dilucidantur. Si haſce meas lucubrationes, & conjecturas, qualeſcumque ſint, tibi omnibuſque ſtudioſis arriſiſſe ſentiam, mihique deinceps in aliis fortè adhuc ignotis, aut acceſſu difficilioribus cimeliis, Dominorum benignitdte, patebit aditus: aliam editionem prioribus auctiorem parabo, cùm rei antiquariæ meſſis minimè deficiat. Supereſt, ut te moneam elegantem BB. Petri, & Andreæ Lucernam olim apud Cardinalem Leopoldum Mediceum extantem nunc in celeberrima Magni Hetruriæ Ducis gaza cuſtodiri; nec non aliqua alia in hoc libro contenta in Urbe amplius non extare, ſed à pluribus annis aliò translata eſſe; qualia ſunt illa, quæ penes Eminentiſſimum Leonem Potier de Geſures, tunc Prothonotarium Apoſtolicum, nunc Archiepiſcopum Bituricenſem, ac Cardinalem (hoc anno 1745. piè obitum), Joannem de With Batavum, Abbatem Robertum Harpeur Anglum, Petrum Andream Andrinum, & quoſdam alios aſſervari notantur. Illi enim, cùm primam huic operi manum imponebam, in Urbe commorabantur, ex qua deinde ad patrios lares redituri migravêre. Alii ab eo tempore vitâ ceſſerunt, quorum tamen nomina, &

Mu-

Musica conservandæ virorum eruditorum, reique antiquariæ studiosorum memoriæ causâ hìc recensentur.

Cl. Eques *Michael Angelus* Causeus *De la* Chausse Lutetiæ Parisiorum *ortus, aliam sui operis editionem auctiorem spopondit, sed ineunte sæculo morte præreptus, manum non adjecit. Nos vero hac tertia* Editione, *quamplurimas* T*abulas æri incisas à præclarissimis viris, eximias gemmas, marmoraque insculpta, & præcipue sectionem integram veterum Musica instrumenta, quæ in hac collectione deerant, referentem, adjecimus; adhibito in* Editione *omni conatu tam in nitidis paginis, quam in præclaris characteribus, ac in meliori operis dispositione, divisione, annotationibusque, ut omnibus numeris absoluta, præcedentibusque elegantior* Erudito Le*ctori appareat.*

Prolixiori sermone uti, nec ratio postulat, nec otium permittit. Vale igitur, studiose Lector, & quidquid in hoc Opu*sculo incultum est, id totum meæ tenuitati indulgenter condona.*

INDEX
CIMELIARCHIORUM

E quibus res antiquæ in hoc Libro citatæ depromptæ ſunt.

REIMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

F. Maria de Rubeis Archiepiscopus Tarsi Vicesgerens.

REIMPRIMATUR.

Fr. Aloysius Nicolaus Ridolfi Magister Sacri Palatii Apostolici.

RO-

ROMANUM MUSEUM
SIVE
THESAURUS
ERUDITÆ ANTIQUITATIS.

SECTIO PRIMA
Gemmæ antiquæ Capita, & Symbola Deorum referentes.
TABULA PRIMA.

INITIUM facimus à primo, & maximo Ægyptiorum numine Eusebium, Augustinum, Apulejum, & Macrobium sequentes, qui Serapidem apud Ægyptios primum Deum appellatum, & maximum creditum fuisse referunt. Varro lib. 4. de Lingua Latina Principes Deos statuit Cœlum, & Terram, qui Dei sunt in Ægypto Serapis, & Isis. Tot ferè nomina sortitus est ille, quot numina finxit vana veterum superstitio; eumdem enim creditum fuisse & Jovem, & Ammonem, & Solem, & Æsculapium,

& Ditem, & Nilum, & Osirim, & Bacchum testantur Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 17. Herodotus in Euterp. Cornelius Tacitus lib. 4. histor. Plutarchus in Opusculo de Iside, & Osiride, Athenæus lib. 5. & Diodorus Siculus lib. 1. cap. 2. Communis tamen sententia fuit Ægyptiorum, quam deinde secutus est Thales, qui principium, & ortum rerum omnium posuit aquam, Osiridem esse omne principium facultate humectandi præditum, utpotè causam ortus, & substantiam seminis, & sic humidæ dominus naturæ vocabatur, ideòque ante sacra in pompa semper præcedebat vas aquarium in ejus honorem. Auctor est Plutarchus loco citato. Repræsentatur autem hic Deus denso capillitio, barbâ hirsutâ, cum modio, sive calatho in capite. Calathus à verbo Græco κάλον, quod lignum significat, derivatus est; describitur ab Isidoro lib. 19. Orig. cap. 29. leve gestamen ex ligno, vel canna, aut junco factum, in quo vel pensa ponuntur, vel flores leguntur. Modius etiam capiti Serapidis superpositus fœcunditatem, & abundantiam denotat: *Vel quia* (ut scribit Ruffinus lib. 2. histor. Eccles. cap. 23.) *cum mensura, modoque cuncta docet moderari, vel vitam mortalibus frugum liberalitate præberi*. Nunc de fictitiis ad historicam transeamus veritatem. Serapis fuit Rex Ægyptiorum, qui cum varias artes eos docuisset, illisque ostendisset cultum vitium, & aratrum; unà cum sorore, & conjuge Iside divinos honores meruit. Scribit D. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 5. Apim quemdam Argivorum Regem in Ægyptum navibus transvectum, cum ibi mortuus fuisset, factum esse Serapidem maximum Ægyptiorum Deum; fuisse autem Apim tertium eorumdem Regem testatur Eusebius in Chron. Inventa ab hoc sapientissimo Principe vide apud Tibullum lib. 1. cap. 7.

TABULA II.

SErapidis & sororem, & conjugem fuisse Isidem, unàque cum fratre, & marito divinos honores obtinuisse apud Ægyptios satis constat, & diximus: sed quot nominibus invocata fuerit hæc Dea, quot ritibus consecrata, disce ex Apulejo lib. 11. Metam. Isidem sic loquentem introducente:

En

En assum tuis commota, Luci, precibus, rerum natura parens, elementorum omnium domina, sæculorum progenies initialis, summa numinum, Regina Manium, prima Cœlitum, Deorum, Dearumque facies uniformis, quæ cœli luminosa culmina, maris salubria flumina, inferorum deplorata silentia nutibus meis dispenso: cujus numen unicum multiformi specie, ritu vario, nomine multijugo totus veneratur Orbis. Me primigenii Phryges Pessinunticam nominant Deûm Matrem; hinc Autochthones Attici Cecropiam Minervam: illinc fluctuantes Cyprii Paphiam Venerem: Cretes sagittiferi Dictynnam Dianam: Siculi trilingues Stygiam Proserpinam: Eleusinii vetustam Deam Cererem: Junonem alii: Bellonam alii: Hecatem isti: Rhamnusiam illi: & qui nascentis Dei Solis inchoantibus radiis illustrantur Æthyopes, Ariique, priscâque doctrinâ pollentes Ægyptii cæremoniis me prorsus propriis percolentes appellant vero nomine Reginam Isidem. Pingitur hæc Dea cum coma torta, & reflexa, gestans in capite aliquando modium abundantiæ symbolum, aliquando perseam typum silentii, & veritatis, ei de stirpibus Ægyptiis maximè consecratam, teste Plutarcho lib. de Isid. & Osir. Ὅτι καρδίᾳ μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττῃ δὲ τὸ φύλλον ἔοικεν. *Quod ejus fructus cordis, folium linguæ speciem refert.* Et quæ duo simul juncta componunt veritatem. Lotus eidem sacer erat, cujus flos in se, ut docet Teophrastus lib. 4. & aperiendo, & claudendo Solis motum sequitur ab ortu ad occasum.

TABULA III.

ISis juncta religione cum Serapide, sive Sole plerumque habebatur pro terra, vel natura rerum subjacente Soli, si fides Macrobio Saturn. lib. 1. cap. 20. Sistrum gestat, de quo Servius ad lib. 8. Æneid. *Isis est genius Ægypti, qui per Sistri motum, quod gerit in dextra, Nili accessus significat.* Apulejus lib. 11. Metamorph. describit ejus vestimentum stellis dispersis corruscans, quod in hac tertia gemma faberrimè videtur expressum aliquam Ægypti Reginam unionibus exornato collo, & crinibus reflexis sub Isidis imagine forsan repræsentante. Velo ejus capiti imposito noctis tenebræ innuuntur, quas Isis, seu Luna nocturno suo splendore illu-

minat, Noctiluca enim dicta est: stellis verò benefici astrorum influxus in hæc inferiora indicantur. Hæc Dea navigantibus prodesse credebatur, teste Luciano, unde servati ex naufragio pictas tabulas in illius Templo ponebant. Velificia ferebatur etiam primùm invenisse, dùm amissum filium Harpocratem nave quæreret. *Certus dies habetur in fastis* (ait Lactantius lib. 1. cap. 11.) *quo Isidis navigium celebratur*. Existimabant veteres Isidem ferire perjuros, & illos maximè non servantes fidem per eam juratam. Ovid. in Ponto:

Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem
Isidis, Isiacos ante sedere focos.
Alter ob huic similem privatus lumine culpam
Clamabat mediâ se meruisse viâ.

Et Juvenalis Sat. 13.

Decernat, quodcumque volet de corpore nostro
Isis, & irato feriat mea lumina sistro:
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego, nummos.

Isis filia fuit Inachi Argivorum Regis, quæ de Græcia veniens Ægyptios litteras, leges, & instituta docuit, terrasque colere instituit, unde Terra nominata est, ut scribit Isidorus lib. 8. Orig. cap. 11. Asserit Varro lib. 4. de Lingua Latina Ægyptios ab Iside prima rudimenta scientiarum accepisse, quod verisimile est, si quidem ætate Mosis litteræ apud illos jam florebant.

TABULA IV.

AMmon sic dictus à græco vocabulo ἄμμος, quod arenam significat, sub arietis forma in desertis Libyæ colebatur, cui Bacchus Templum miræ magnitudinis in arena constituit, eo quod ipsi in Indiam proficiscenti apparuerit ille cum cornibus arietinis, & vestimento laneo, fontisque undam sitienti ejus exercitui monstraverit. Putant alii hoc nomen ductum à quodam Ammone Ægypti Rege galeam gestante, cujus insigne caput erat arietinum, unde κερατοφόρος, idest, corniger vocabatur. Ovidius lib. 5. Metamorph.

Sed grave Heroidum numen, sed corniger Ammon.

Solebant enim Reges, virique illustres capita ferarum in armis

mis sculpta gerere ad terrorem hostibus incutiendum. Statius lib. 3. *Ferarum rictibus horrificant galeas*. Meminit Eusebius lib. 3. de præp. Evang. cap. 3. Ammonis simulacri cærulei coloris caput arietinum habentis, quod in Elephantinopoli Urbe colebatur, cujus explicationem refert his verbis: Δηλοῖ γὰρ ἀπὸ μὲν τοῦ κριοῦ πρόσωπον ἔχειν καὶ αἰγὸς κέρατα, τὴν ἐν Κριῷ σύνοδον Ἡλίου καὶ Σελήνης. τὸ δὲ ἐκ κυανοῦ χρῶμα, ὅτι ὑδραγωγὸς ἐν συνόδῳ ἡ Σελήνη. *Arietina igitur facies, caprinaque cornua conjunctionem Solis, & Lunæ in ariete significant; cæruleus verò color ei attribuitur, quia Luna in ea conjunctione humidior est*. Eundem enim esse Ammonem, atque Solem docet Macrob. Satur. lib. 1. cap. 21. *Nec solus Leo* (inquit) *sed signa quoque universa Zodiaci ad naturam Solis jure referuntur. Et ut ab ariete incipiam, magna illi concordia est. Nam & is per sex menses hybernales sinistro incubat lateri, ab æquinoctio verno supra dextrum latus; sicut & Sol ab eodem tempore dextrum hemisphærium, reliquo ambit sinistrum. Ideo & Ammonem, quem Deum Solem occidentem Libyes existimant, arietinis cornibus fingunt, quibus maximè id animal valet, sicut Sol radiis*. Narrat Plinius lib. 2. cap. 103. Jovis Ammonis fontem in Illyriis interdiù frigidum noctibus fervere. Plura vide apud Hyginum in fabul. Martianum Capellam lib. 2. de nupt. Herodotum in Euterpe, Pausaniam in Messan. & Lil. Gyraldum de histor. Deor. syntagm. 2.

TABULA V.

Minerva, sive Pallas providentiam significat intellectualem; ut docet Cælius Rhodiginus lib. 14. lect. ant. cap. 18. diciturque virgo, sive quia numquam consenescit prudentia, nec ullâ inficitur labe, sive, ut vult Diodorus lib. 1. cap. 2. quia eadem existimatur aër, qui non corrumpitur. Scribit D. Augustinus lib. 7. de Civit. Dei cap. 16. eam vel summum æthera, vel Lunam creditam fuisse; quam sententiam confirmat Porphyrius apud Eusebium lib. 3. cap. 3. his verbis: Ὅπερ δὲ Ἀπόλλων ἐν Ἡλίῳ, τοῦτο Ἀθηνᾶ ἐν Σελήνῃ. ἔστι γὰρ τῆς φρονήσεως σύμβολον Ἀθηνᾶτις οὖσα. *Quod autem in Sole Apollo est, hoc ipsum Minerva in Luna; est enim prudentiæ symbolum instar cujusdam Minervæ*. Præclarus hic varius lapis extans in

Mu-

Museo nostro commendabilis est propter industriam artificis, qui varios ejus colores mirabiliter in hoc opere distinxit, faciei, & colli albedinem expressit candidissimam; armaturam, galeamque auream; capillos verò sparsos ad usum Puellarum Spartanarum, & flavos, ut apud Ovidium lib. 6. Fastor.

Nunc ades, ò, cœptis, flava Minerva meis.

Hæc Dea non artibus tantùm, sed & armis dicebatur præesse, unde militaris, armisona, & bellatrix dicta est, armataque sæpissimè repræsentatur. Gorgona ei ponitur in thorace vel tamquam favorabile amuletum, quod eam faciebat invictam, vel quasi terroris imago, ut vir sapiens terrorem contra adversarios gestet in pectore, ut interpretatur Fulgentius lib. 2. Mythol.

TABULA VI.

IN adducta gemma Minervæ galea pilis equinis adornatur, at in præsenti anguis videtur ei superpositus in signum salutis, & prudentiæ: alæ conveniunt etiam huic Deæ, vel quia eadem censetur aër, vel propter *acrem minimèque retrahendum ad res impetum*, vel quod *ad depellendam injuriam, atque opem ferendam satis est instructa, unde Victoria est appellata*. Si fides Phornuto, & à Græcis Νίκη Παλλάς dicta.

TABULA VII.

TErtiam ejusdem Minervæ exhibemus imaginem extantem pariter in gemma exquisitissimi artificii, quæ penès Abbatem Robertum Harpeur Anglum Romæ olim asservabatur. Ferè similis gemma vulgata fuit à Baudelotio, & Gronovio, demum à Cl. Philippo Barone de Stosch in suis gemmis scalptorum nominibus insignitis, quod forsan in nostra gemma, quæ eadem est, incuria est prætermissum. Imago huic ferè similis è nobilissimo Rondaninio Museo gemmarum antiquarum elapso sæculo ditissimo desumpta visitur in Iconographia Caninii sub Aspasiæ nomine, sed verisimilius est illam ad Minervam referri, nisi ve-

velimus dicere Aſpaſiam ſub ejus imagine repræſentari. Etenim quatuor ſymbola ſuper ejus galeam poſita Minervæ aſcripta fuiſſe conſtat. Noctuam in ſignum ſapientiæ ei conſecratam ſcribit Fulgentius lib. 2. *In hujus etiam tutelam noctuam volunt, quod ſapientia etiam in tenebris proprium fulgorem poſſideat*. De Sphinge loquitur Pauſanias in Attic. deſcribens hujus Deæ ſimulacrum. Αυτο δὲ ἔστε ἐλέφαντος τὸ ἄγαλμα καὶ χρυσοῦ πεποίηται. μέσωμῷ οὖν ἐπίκειται οἱ τῷ κρίνει Σφιγγὸς εἰκών. *Deæ ſignum ex auro, & ebore factum, in galeæ cono Sphinx eminet*. Pegaſus Minervæ attribuitur, vel ut ſapientiæ, famæque ſymbolum, vel quia illa Pegaſum à ſe domitum fræno illi impoſito Bellerophonti tradidiſſe fertur, unde Frænatrix dicta eſt, cui Corinthios Templum extruxiſſe narrat idem Pauſanias in Corinth. Quadrigas ei convenire ſcribit Cicero lib. 3. de natura Deor. quinque Minervas recenſens, inter quas unam Jove, & Coriphe Oceani filiâ natam, quam Arcades Coriam nominabant, & quadrigarum ferebant inventricem.

TABULA VIII.

IN hac eximia ſcalptura exhibetur Apollo laureatus, juvenili formâ, citharam tenens: imberbis quidem repræſentatur, quia, ut docet Fulgentius lib. 1. Mithol. Sol, qui idem eſt cum Apolline, *occidendo, & renaſcendo, ſemper eſt juvenior, ſive quod numquam in ſua virtute deficiat, ut Luna, quæ creſcit, & minuitur*. Crinitus pingitur, & ob promiſſos capillos dicitur intonſus. Horatius car. lib. 1. od. 21.

Dianam teneræ dicite virgines,
Intonſum pueri dicite Cynthium.

Acerſecomes vocatur ab Homero hymn. in Apoll. Φοῖβος ἀκερσεκόμης, velut intonſus, & liber ab omni perturbatione. Pauſanias in Eliac. pr. & Diodorus lib.4. Apollinem citharæ primum fuiſſe inventorem referunt: ſed quare illius ſimulacrum manibus citharam tenens fingatur, rationem hanc reddit Suidas, quod Apollinis ſimulacrum ut Sol intelligatur, & dicatur eſſe univerſitatis hujus harmonia, cum cæteris enim ſtellis commixtus animalia gignit. Fulgentius verò lib. 1. ſcribit Apollinem ideò cum decachorda pingi cithara, ipſum-

ipſumque novem Muſis decimum adjici, quod humanæ vocis decem ſint modulamina. Credebant veteres Apollinem eumdem eſſe atque Solem, ſive oculum Mundi, & cum omnia facilè videret, illum ideò finxerunt divinationibus præeſſe, caputque illius laureâ coronâ cinxerunt. Etenim laurus vaticinationis erat ſymbolum, & ex ejus crepitu, dum ardebat, obſervabantur rerum eventa; nam, ſi in ignem injecta ſtrepitum ederet, feliciſſimum erat ſignum. Tibullus lib.2.el.6.

At laurus bona ſigna dedit, gaudete coloni.

Contrà, ſi tacitè conflagraſſet, ſiniſtrum omen reputabatur. Propertius lib. 2. el. 16.

Et tacita extincto laurus aduſta foco.

Scribit Fulgentius lib. 1. laurum pulvinari ſubjectam vera ſomnia oſtendere, & Alciatus.

Præſcia venturi laurus fert ſigna ſalutis,
Subdita pulvillo ſomnia vera facit.

Sic & vaticinaturi laurum comedebant. Idem Tibullus lib. 2. el. 6.

. . . . . . *ſic uſque ſacras innoxia lauros*
Veſcar.

Hæc arbor utpotè ſaluberrima tribuebatur etiam Apollini indicandæ medicinæ causâ, cujus præſes hic Deus habebatur. Laurus enim, ſi fides Galeno ſimpl. med. lib.6. deſiccat, calefacit, attenuat, aperit, provocat, incidit, emollit, digerit, & flatus pellit. Illa etiam in aqua madefacta eamdem aquam ſalubrem facit, teſte Conſtantino Cæſare lib. 2. de agricultura cap. 6.

TABULA IX.

FErunt ſcriptores Æſculapium ex Apolline, & Coronide natum medendi artibus præfuiſſe, tantâque illarum peritiâ excelluiſſe, ut nonnullis defunctis vitam reſtituerit, eâque de cauſa fulmine à Jove percuſſum, ab eodem immortalitatis deinde factum fuiſſe participem, ut narrat Lucianus in Dialog. Pindarus verò poeta Lyricus citatus à Tertulliano in Apolog. cap. 14. canit Æſculapium ob avaritiam, quâ medicinam nocenter exercebat, fulmine vindicatum. Barbatus exhi-

exhibetur hìc Deus, etsi semper adolescentis Apollinis filius, unde scribit Arnob. lib. 6. adv. Gent. in ancipiti relinqui, uter eorum sit pater, uter filius, imò an sint generis, & cognationis unius. Æsculapii simulacris baculum in manu attribuitur, quasi ægrotantium sustentaculum: serpens verò baculo circumvolutus, quod hi, qui medicina utuntur, renoventur ut serpentes, & quasi senectutem exuant. Ovid. lib. 3. de arte am.

Anguibus exuitur tenui cum pelle senectus.

Refert Plinius lib. 29. cap. 24. serpenti multa inesse remedia, ideòque Æsculapio dicatum fuisse: eidem etiam tribuitur corona lauri, quòd ei jus divinationis adjungitur, eumdem enim esse atque Apollinem docet Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 20. & Apollodorus ab eo citatus tradit in libris, quibus titulus est περὶ θεῶν, Æsculapium ea de causa divinationibus, & auguriis præesse, quòd medicus commoda, & incommoda in corpore futura prænoscere debet, juxta illud Hippocratis oportere medicum dicere de ægro τά τε παρεόντα, καὶ τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, idest: *Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura sequentur*. Scribit Cælius Rhodiginus lib. 27. lect. ant. cap. 15. in templo Æsculapii, quod in Epidauro erat, ægrotos cubare solitos, ut per somnium bonam valetudinem à Diis ostensam conjectare possent; quod Jamblichus de Mysteriis sect. 3. cap. 3. his verbis confirmat: Εν Ασκληπιοῦ μὲν τὰ νοσήματα τοῖς θείοις ὀνείροις παύεται διὰ δὲ τὴν τάξιν τῶν νύκταρ ἐπιφανειῶν, ἡ ιατρικὴ τέχνη συνέςη ἀπὸ τῶν ἱερῶν ὀνειράτων. *In Æsculapii Templo per somnia divina morbi sanantur; ipsaque medendi ars constitutis observationibus nocturnarum apparitionum in divinis somniis comparata est*. De hoc ritu meminit etiam Plautus in Curcul. act. 1. sc. 1.

. . . . . quia hic Leno ægrotus incubat,
In Æsculapii Fano.

TABULA X.

HYgiæam finxerunt veteres Æsculapii filiam, eamque ut salutis Deam venerati sunt: salus enim gignitur ex aëre puro, Æsculapius autem plerumque habebatur pro

aëre, unde Pausanias in Achaic. scribit: Ἀσκληπιὸν μὲν ἀέρα γένει τε ἀνθρώπων εἶναι καὶ πᾶσιν ὁμοίως ζώοις ἐπιτήδειον πρὸς ὑγίειαν Ἀπόλλωνα δὲ Ἥλιον, καὶ αὐτὸν ὀρθότατα Ἀσκληπιοῦ πατέρα ἐπονομάζεσθαι, ὅτι ἐς τὸ ἁρμόζον ταῖς ὥραις ποιούμενος ὁ Ἥλιος τὸν δρόμον μεταδίδωσι τῷ ἀέρι ὑγιείας. *Æsculapium aliud nihil quam aerem esse, ex quo bona valetudo, quam Græci Hygiæam appellant, tam homini, quàm cunctis aliis animantibus existeret: Apollinem, qui Sol ipse est, jure patrem Æsculapii perhiberi, quòd anniversarias vicissitudines cursu conficiens suo aeri salubritatem impertiat.* Serpentis Æsculapio, & Saluti dicati meminit Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 20. docens ideò simulacris eorum jungi dracones, quòd hi ad Solis, & Lunæ naturam referuntur. *Est*, inquit, *Æsculapius vis salubris de substantia Solis subveniens animis, corporibusque mortalium. Salus autem naturæ Lunaris effectus est, quo animantium corpora juvantur salutifero firmata temperamento. Ideò ergò simulacris eorum junguntur figuræ draconum, quia præstant, ut humana corpora velut infirmitatis pelle depositâ ad pristinum revivescant vigorem, ut revivescunt dracones per annos singulos pelle senectutis exutâ.* Tibullus lib. 1. el. 4. *Serpens novus exuit annos.* Salutis augurium apud Romanos celebrabatur, quod intermissum, renovavit Augustus, teste Svetonio in ejus vita cap. 31. Symbolum autem prosperitatis fuisse apud Ægyptios liquet ex historia Antiochi Soteris, qui adversus Galatas pugnaturus, hoc signo vexillis imposito, datoque militibus pro tessera, de quo faciendo se per somnium ab Alexandro Magno monitum fuisse simulavit, insignem retulit victoriam, cujus rei signum in quibusdam Antiochi numismatibus apparet. Est autem triangulus triplex invicem insertus, constans ex quinque lineis, in quibus ΥΓΙΕΙΑ inscribitur. Narrat Cælius Rhodiginus lib. 22. lect. ant. cap. 2. mulieres apud Sicyonios Hygiæ simulacro capillos dicare solitas, quos in ejus honorem sibi rescindebant.

TABULA XI.

NOtissima est Sileni effigies, fuit enim simus, & calvus; garrulum, & nugacem, sive loquacem describit illum Sui-

Suidas, Silenumque à verbo σιλαίνω *garrio*, *nugor*, dictum asserit. Bacchi nutricium, magistrumque fuisse docet Diodorus lib. 4. cap. 1. plurimumque ad virtutem, & gloriam, resque bellicas ei profuisse scribit. Philosophiæ quoque illum operam dedisse innuit Ælianus lib. 3. sermonem ejus ad Midam Phrygem habitum referens. Accipimus ex Athenæo Deipnosoph. lib. 4. Silenum fistulæ multis compactæ calamis inventorem fuisse, illius verò, quæ cerâ conjungitur, Marsyam: sed utrumque cum Apolline contendisse notat Pausanias in Corinth. Hedera, quâ Silenus in hac gemma coronatus exhibetur, fuit Baccho sacra; illius frondes adversus dolorem, & gravitatem capitis à vini potu molestam prodesse credebant veteres, eaque de causa hederaceis præcipuè coronis caput cingebant. Ex Athenæo Deipnosoph. lib. 15. Silenum in gratiam Bacchi Aratus inter sidera translatum dicit.

TABULA XII.

BAcchæ fuerunt Liberi patris comites, quæ, teste Suida, ferebantur quodam afflatu divino repletæ. Bacchum apud Indos bellantem secutæ sunt, fœminæ, ut verbis D. Augustini utar, non tam virtute nobiles, quàm furore. Dictæ sunt Bacchæ à verbo bacchari, quod idem est ac furere; etenim orgia Liberi patris velut per furorem magnis clamoribus celebrabant, pampineisque, & hederaceis utebantur coronis. Scribit Eusebius lib. 2. cap. 5. Bacchas in orgiis celebrandis Evam conclamare solitas, quæ vox Hebraicè cum aspiratione graviori fœminei sexus serpentem significat, ideòque hanc vocem clamare, quia sæpe in dictis orgiis erant coronatæ serpentibus.

TABULA XIII.

QUatuor Bacchas sorores recenset Fulgentius lib. 2. Mythol. quarum proprietates eruditè describit his verbis: *Quatuor sunt ebrietatis genera, idest, prima vinolentia, secunda rerum oblivio, tertia libido, quarta insania; unde*

& nomina hæc quatuor Bacchæ acceperunt. Bacchæ dictæ sunt quasi vino vacantes; prima Ino, οἶνος Græcè, Latinè vinum dicimus: secunda Autonoe, quasi ἀυτονοή, idest, seipsam non cognoscens: tertia Semele, quasi σωμάλυον, quod nos Latinè corpus solutum dicimus, unde & ipsa genuisse Liberum patrem dicitur, idest, de libidine nata ebrietas: quarta Agave, quæ ideò insaniæ comparatur, quòd caput filii violenter abscidit. Dicta confirmat S. Petrus Chrysologus serm. 27. de vitanda ebrietate illius furores describens. *Ebrietas*, inquit, *cædis mater, parens litium, furoris genitrix, petulantiæ deformiter est magistra: hanc qui habet, se non habet: hanc qui habet, homo non est: hanc qui habet, non peccatum facit, sed est ipse peccatum: ebrietas est Dæmon blandus, venenum dulce, rabies voluntaria, invitatus hostis, illecebra honestatis, & pudoris injuria.*

TABULA XIV.

Africam Græci Libyam appellavere (inquit Plin. in proem. lib. 5.) *quâ mare ante eam Libycum incipiens Ægyptio finitur*. Hanc tertiam Orbis partem ab uno Abrahæ posterorum, cui nomen erat Afer, denominatam fuisse credit Josephus: alii verò ab ἀ privativa, & Græco vocabulo φρίκη, quod frigoris horrorem significat, sic dictam autumant. Nutrit hæc regio Dracones, Elephantes, Capreas, Bubalos, Leones, Pardales, Camelopardales, & alia diversa ferarum, monstrorumque genera, ut colligitur ex Strabone. Narrat Ælianus lib. 3. Anim. cap. 31. in Africa multos gigni Basiliscos, eosque Galli cantu terrore percussos emori. Reperiuntur etiam ibidem infensissima Scorpionum genera, de quibus latissimè Plinius lib. 11. cap. 25. qui scribit lib. 8. cap. 11. Elephantes perpetuò cum Draconibus bellantes in Africa reperiri. Hanc regionem Leonibus, & Elephantibus abundare tradit Manilius lib. 4.

Et vastos Elephantas habet, sævosque Leones
In pœnas fecunda suas parit horrida tellus.

Unde non mirum est, si in multis Hadriani, Antonini, & Severi numismatibus repræsentetur Africa sub figura muliebri cum proboscide in capite; & similiter in moneta aurea Ce-

stiæ

ſtiæ gentis, & in argentea familiæ Hippiæ, in quibus facies muliebris exhibetur, ut in hac gemma, geſtans pro calantica exuvias capitis elephantini cum eadem proboſcide. Conſtat enim veteres hoc ſymbolo ſemper Africam denotaſſe, utpotè Elephantium feracem, unde pedites Mauri pellibus animalium hujuſmodi pro clypeis utebantur.

TABULA XV.

SOlon patriâ Salaminius fuit unus ex ſeptem Græciæ Sapientibus, Athenienſis Philoſophus, & Legislator, cujus dictum erat, *Noſce te ipſum*. Vixit Athenis Olymp. XLVII. vel, ut aliis placet, LVI. Tempore Piſiſtrati Tyranni inſidiis petitus in Ciliciam ſpontè ſeceſſit, ibique urbem de ſuo nomine Solenſem denominatam condidit. Dicunt alii civitatem hanc in Cypro condidiſſe, in qua deinde annorum LXXX. deceſſit. Sed quantâ diſcendi cupiditate flagraverit, colligitur ex Valerio Maximo lib. 8. cap. 7. ſupremum illius vitæ diem referente his verbis: *Quum aſſidentibus amicis, & quadam de re ſermonem inter ſe conferentibus, fatis jam preſſum caput erigeret, interrogatus, quapropter id feciſſet, reſpondit; ut cum iſtud, quidquid eſt, de quo jam diſputatis, percepero, moriar. Migraſſet profectò ex hominibus inertia, ſi eo animo vitam ingrederemur, quo eam Solon egreſſus eſt*. Illius ſupra cæteros Græciæ ſapientes præſtantiæ meminit Auſonius in Sapient.

De more Græco prodeo in ſcenam Solon,
Septem Sapientum fama cui palmam dedit.

Multa de illo Plutarchus, & Diogenes Laërtius.

TABULA XVI.

SOcrates Sophroniſci ſtatuarii, & Phanaretæ obſtetricis filius natus eſt Athenis Olympiade LXXVII. tempore belli Peloponneſiaci. Simum, & calvum, Silenoque ſimilem deſcribit illum Suidas. Philoſophiæ partem illam, quæ de moribus agit, moraliſque propterea dicitur, præcipuè coluit. *Socrates philoſophiam primus devocavit è Cœlo* (ait Tullius lib. 5. Tuſcul.) *& in urbibus collocavit, & in domos etiam introdu-*

duxit, & coegit de vita, & moribus, rebusque bonis, & malis quærere. Apollinis oraculo judicatus fuit sapientissimus; refert enim Cœlius Rhodiginius lib. 13. lect. ant. cap. 1. Chærephonti cuidam Socratis perfamiliari Pythiam respondisse, hæc verba: *Sapiens quidem Sophocles, sapientior vero Euripides, & omnium sapientissimus Socrates.* Æqualem semper vultum sive in prosperis, sive in adversis rebus servavit, unde Plinius, *Ferunt* (inquit) *Socratem clarum sapientiâ eodem semper visum vultu, nec aut hilari magis, aut turbato.* Duas habuit uxores Xanthippem, ex qua natus est Lamprocles, & Myrtonem Aristidis justi filiam, ex qua filios suscepit Sophroniscum, & Menedemum, vel Menexenum. Audivit magistros philosophiæ Anaxagoram, Clazomenium, Damonem, & Archelaum. Plurimos habuit discipulos diversarum sectarum institutores, inter quos primum tenet locum Plato Academiæ Princeps, à quo Socratis dissertationes commemorantur, illum enim nihil umquam scripsisse constat. Tandem ab Anyto, & Melito accusatus, quòd novam religionem vellet introducere, in vinculis diù fuit, cumque ad mortem condemnatus esset, *fortique animo* (ut scribit Valerius Maximus lib.7. cap. 2.) *& constanti vultu potionem veneni è manu carnificis accepisset; admoto jam labris poculo, uxori Xanthippæ inter fletum, & lamentationem vociferanti innocentem eum perimi. Quid ergo? inquit, nocenti mihi mori satius esse duxisti? O immensam illam sapientiam, quæ ne in ipso quidem vitæ excessu oblivisci sui potuit.* Tanta fuit deinde Atheniensibus de morte Socratis pœnitentia, ut paullò post omnia gymnasia facerent claudere, illius accusatores Melitum morte, Anytum exilio punirent, ipsique statuam æream Lysippi opus dedicarent.

TABULA XVII.

Magistrum sequitur discipulus, sapientissimum videlicet Socratem divinus Plato Academiæ Princeps natus Athenis patre Aristone anno secundo Olympiadis LXXX. Aristocles prius vocabatur, deinde ob latos humeros Platonis nomen sortitum fuisse narrat Suidas. Προσηγορεύετο δὲ Ἀριστο-
κλῆς.

κλῆς. διὰ δὲ τὸ πλατὺς εἶναι τὸ στέρνον, Πλάτων ἐπωνομάσθη. ἄλλοι δὲ ὡς πλατὺν ἐν λόγοις, Πλάτωνα κληθῆναι. *Ariſtocles primò eſt dictus; ſed ob latitudinem pectoris Plato eſt cognominatus: alii ob amplitudinem orationis Platonem dictum ajunt*. Etenim Platonis infantis ore apes conſederunt, ſingularem prædulcis eloquii portendentes ſuavitatem, ſi fides Plinio lib. 11. cap. 17. & Valerio Maximo lib. 1. cap. 6. Tantâ eum facundiâ inſtructum fuiſſe ſcribit idem Valerius Max. lib. 8. cap. 7. *Vt ſi ipſe Jupiter cœlo deſcendiſſet, nec elegantiore, nec beatiore facundiâ uſurus videretur*. Caput ejus comatum, & barbatum exhibetur in hac gemma, prout illum habuiſſe docet Ælianus referens primam inter Platonem, & Ariſtotelem diſſenſionem ex barba, & capillis ortam, cùm Ariſtoteles contra Platonis morem radi, & tonderi ſolitus fuerit. Octogenario major deceſſit teſte eodem Maximo loco citato. *Altero etiam & octogeſimo anno decedens ſub capite Sophronis mimos habuiſſe fertur: ſic ne extrema quidem ejus hora agitatione ſtudii vacua fuit*. Platonis imagines annulis inſculptas geſtabant Academici, ut & Zenonis, & Ariſtotelis Stoici, & Peripatetici. Audiamus Epiphanium de Carpocratianis, Gnoſticis, & Baſilidis ſectatoribus hæreſi 27. Philoſophorum imagines ab illis adoratas eſſe ſcribentem. *Habent depictas coloribus imagines, quidam etiam aureas, aut argenteas, vel ex alia materia factas, quas eſſe Jeſu effigies affirmant, eaſdemque à Pontio Pilato ad Chriſti ſimilitudinem effictas, quo tempore inter homines degebat. Sed ejuſmodi imagines occultas habent, necnon & Philoſophorum quorumdam, ut Pythagoræ, Platonis, Ariſtotelis, aliorumque, quibus eas, quas dixi, Chriſti effigies miſcent, & erectas ſimul omnes adorant, ad eaſque Gentilium ritus inſtituunt*.

TABULA XVIII.

PUlcherrimas Alexandri Magni, ejuſque matris Olympiadis imagines Cameus exquiſitiſſimi artificii nobis exhibet. Ille hic eſt, qui olim in celeberrima Mantuæ Ducum gaza cum plurimis propemodum antiquæ, & modernæ magnificentiæ monumentis aſſervabatur; at illa ſuperioribus annis in miſerabili urbis excidio direpta multorum deinde

de Principum cimelia exornavit; iste verò cameus clarissimæ memoriæ Reginæ Christinæ thesauro accessit, in quo etiam rarissima ex quovis metallo, moduloque numismata, gemmæ pretiosissimæ, eximiæ Græcorum, Romanorumque Sculptorum statuæ, bibliotheca selectissima, plurimæ celeberrimorum Pictorum tabulæ, ditissimaque peristromata omnium oculos mirum in modum etiam nunc alliciunt. Alexandri Magni res gestas Plutarchus, Q. Curtius, aliique scripsere. Is Jovis Ammonis filius perhibebatur, à quo in draconem commutato Olympias ejus mater compressa fuerat; ideòque serpentis imaginem & galeæ, & pectori insculptam exhibet hæc gemma, ut & Ammonis caput humero, quod historiam à Plutarcho allatam mirificè confirmat, *Fastidio Philippi* (Alexander, ait Valerius Maximus lib. 9. cap. 5.) *Jovem Ammonem patrem ascivit*. Imagines Alexandri Magni sive in numismatibus, sive in gemmis, ut favorabilia amuleta, gestabant veteres, de quibus mentionem facit Trebellius Pollio in Macrianis. *Alexandrum Magnum Macedonem* (inquit *viri in auro, & in argento; mulieres & in reticulis, & dextrocheriis, & in annulis, & in omni ornamentorum genere, exsculptum semper habuerunt: eò usque, ut tunicæ, & limbi, & penulæ matronales in familia ejus hodieque sunt, quæ Alexandri effigiem delitiis variantibus monstrent*. Hanc superstitionem redarguit Jo. Chrysostomus homil.25. ad populum Antiochenum his verbis. *Quid verò diceret aliquis de his, qui carminibus, & ligaturis utuntur, & de circumligantibus aurea Alexandri Macedonis numismata capiti, vel pedibus? Dic mihi, istæne sunt spes nostræ, ut post crucem, & mortem Domini gentilis Regis imagine spem salutis habeamus*.

TABULA XIX.

LYsimachus filius Agathoclis fuit unus ex successoribus Alexandri Magni, & forsan ob tanti Principis memoriam cornua & ille gestat arietina. In sacris litteris cornu est symbolum supremæ potentiæ, & vox, *Keren*, significat tam illud, quàm coronam. Ferunt Lysimachum ab Alexandro Leoni objectum, quòd venenum Callistheni propinasset, ma-

manum quodam amiculo convolutam in os leonis intulisse, illiusque linguam abripuisse. Fuit deinde ut priùs Alexandro dilectus, & post illius mortem Pergamo præfuit.

TABULA XX.

IMago C. Cœlii Caldi in sarda gemma pulcherrima, & artificiosè elaborata, ut puto, efficta est. Consul fuit anno U. C. DCLIX. quam dignitatem tamquam novus homo, ut scribit Cicero de petitione consulatus, eloquentiâ suâ adeptus est. In perduellionis judicio tabellam exhibuit cum duabus litteris L. D. hoc est, *Libero*, & *Damno*; quæ signatæ sunt in illius argenteo nummo à filio, vel nepote in ejus memoriam percusso.

TABULA XXI.

PRæclara Pompeji Magni facta ignota esse nemini satis constat; unde aliqua de illius effigie, pauca de rebus ab eo gestis hic referam. Vellejus lib. 2. scribit Pompejum Magnum fuisse *formâ excellentem, non eâ, quâ flos commendatur ætatis, sed ex dignitate constanti*. Plutarchus in ejus vita postquam de illius ortu, & natalibus quædam retulit, subjungit eum ab adolescentia tanto decore vultus extitisse, ut Alexandro Magno similis vulgò crederetur, & à quibusdam Alexander appellatus fuerit. Vultus tamen juvenilis Pompeji cum Alexandro conformitas ex hac gemma elici non potest, cùm in ea Pompejus ætate jam provectus repræsentetur, tùm etiam quòd de illa perfecta similitudine Plutarchus omnino non conveniat: sed capillitium paullatim assurgens, quod prætulisse Pompejum narrat idem Plutarchus, cum imagine in hac gemma efficta planè concordat. Valerius Maximus lib. 8. cap. 15. pauca de præclaris ejus gestis, sed memorabilia narrat his verbis: *Eques Romanus pro Consule in Hispaniam adversus Sertorium pari imperio cum Pio Metello Principe civitatis missus est: nondum ullum honorem auspicatus bis triumphavit: initia Magistratuum à summo Imperio cepit: tertium Consulatum decreto Senatus solus gessit: de Mithridate, & Tigra-*

ne, de multis praeterea Regibus, gentibus, plurimisque civitatibus, & praedonibus, unum duxit triumphum. Ejusdem laudes, & res gestas paucis etiam perstrictas, refert Plinius lib. 7. cap. 26.

TABULA XXII.

IMago M. Tullii Ciceronis eloquentiae Romanae facilè Principis hic exhibetur, cujus linguam dictam fuisse divitem scribit Coelius Rhodiginius lib.25. lect. ant. cap.3. Post detectam Catilinae conjurationem patris patriae nomen ei à Senatu concessum fuit, quod nullo umquam, si Camillum excipiamus, quem Livius narrat à militibus in triumpho, sed non ex decreto Senatus, patrem patriae appellatum fuisse. De hoc illustri titulo Ciceroni concesso mentionem facit Juvenalis sat. 8.

. . . . sed Roma parentem,
Roma patrem patriae Ciceronem libera dixit.

Egregium illius elogium vide apud Plinium lib. 7. cap, 30.

TABULA XXIII.

D. Brutus ab A. Postumio Albino adoptatus hujus praenomen secundum morem adoptionum retinuit. Fuit unus ex percussoribus Caesaris, qui eum in testamento suo secundum haeredem scripserat. Consul designatus fuit in annum DCCXI. quem tamen lege Pedia damnatus non iniit. Ultimus Romanorum dictus est, teste Caelio Rhodiginio lib.17. lect. ant. cap. 8. Plura vide apud Vellejum lib. II.

TABULA XXIV.

CN. Domitius Ahenobarbus, cujus effigies in cameo sculpta extat in Museo nostro, fuit Neronis Imperatoris proavus, & unus ex conjuratis Caesaris. Praefuit classi, quâ mare Jonium aliquando tenuit; eam deinde M. Antonio tradidit ejus partes post Philippense bellum secutus, si fides Dioni lib. 48. & Svetonio in Nerone cap. 3.

TA-

TABULA XXV.

VEneranda C. Julii Cæsaris hic exhibetur imago, Principis non fortitudine modò, sed & eloquentiâ, præclarisque animi dotibus commendabilis. Vidit illum Gallia expugnatorem, Germania, & Britannia debellatorem, Pharsalici campi victorem, Ægyptus vindicem, & ultorem, Africa, Syria, Pontus, & Hispania invictum semper, Roma clementissimum experta est, conspexitque quinquies triumphantem, teste Svetonio. Dignus sanè videretur clarissimus Princeps potito Imperio, si patriæ libertati imperium non repugnasset.

TABULA XXVI.

TIberius Liviæ Augustæ filius, extinctis Cajo, & Lucio Cæsaribus, Juliam eorum matrem sibi ab Augusto in uxorem traditam accepit, ab eoque adoptatus, ejus in Imperio successor fuit. Primis Imperii mensibus vitiorum suorum dissimulationi studuit, seque erga singulos humanissimum, & adversus convitia patientem præbuit dicens in civitate libera linguam, mentemque liberas esse debere. Speciem quamdam libertatis induxit, multaque statuit ad Urbis, & Reipublicæ utilitatem; sed tandem vitia malè diù dissimulata profudit, omnique libidinis, avaritiæ, & crudelitatis genere contaminatus, obiit in Villa Luculliana anno Imperii XXIII. ætatis verò LXXVIII. Auctor est Svetonius.

TABULA XXVII.

HÆc præclara Lucii Veri effigies ex carneola pulcherrima, & faberrimè sculpta desumpta est, quæ olim extabat in selectissima bonæ memoriæ Cardinalis Maximi Bibliotheca. Lucius Verus à M. Aurelio adoptatus Lucillâ ejus filiâ in uxorem illi traditâ Imperii ab eodem consors factus est. Bellum Parthicum per Legatos suos confecit, partumque est ipsi nomen Armeniaci, Parthici, & Medici, ut scribit Julius Capitolinus. Princeps mollis, & voluptatibus deditus anno Imperii XI. improvisâ morte occubuit.

TABULA XXVIII.

OPtimo patri M. Aurelio successit pessimus filius Commodus nomine, sed factis Populo Romano maximè incommodus, impurissimus, & crudelissimus Imperator Carnifex Senatus vulgò appellatus, teste Lampridio. *Fuit eâ dementiâ* (inquit Capitolinus) *ut Urbem Romam Coloniam Commodianam vocari voluerit*. Etenim se in nummis Herculem Romae Conditorem declarat. Multa cognomina sibi sumpsit, sed præsertim Herculis, de quo scribit idem Lampridius: *Accepit statuas in Herculis habitu, eique immolatum est ut Deo*. Tandem omnibus ob crudelitatem exosus facta in eum conspiratione, consciâ ejus concubinâ Marciâ, anno Imperii XIII. strangulatus est. Egregia hæc sculptura in berillo, vel aqua marina, ut vulgò vocatur, custodiebatur in celeberrima gaza Cardinalis Carpinei, qui nobilissimum suum ingenium ostendebat in amore, & studio eruditæ antiquitatis. Possidebat Princeps Eminentissimus museum rebus præsertim sacris refertissimum, nummosque cujusvis formæ, & metalli rarissimos, inter quos centum & amplius maximi moduli inspicere mihi licuit (quæ omnia modo à Benedicto XIV. in Bibliothecam Vaticanam translata adservantur) conciliatore Raphaële Fabretto Alexandri Papæ VIII. à Secretis, viro summæ doctrinæ, & in omni scientiarum genere versatissimo, qui & ipse suam in re antiquaria peritiam tribus de Aquis, & Aquæductibus veteris Romæ dissertationibus, Columnæ Trajanæ expositione, aliisque suis eruditissimis operibus exhibuit. Plurimæ quoque statuæ nobilissimas ejusdem Cardinalis ædes exornabant, sed maximè Annii Veri fratris Commodi natu minoris caput marmoreum; cujus etiam Principis pulcherrima, & à temporis diuturnitate nil quidquam detrimenti passa effigies pariter marmorea extabat penès Illust. Abbatem Isidorum Huart, virum comitate, & urbanitate commendabilem, veterisque memoriæ studiosissimum; quippe qui seriem numismatum lectissimam, variaque antiquitatis monumenta in suo cimelio asservabat.

TA-

TABULA XXIX.

RAra esse Didii Juliani ex quovis metallo numismata norunt omnes, qui ea tractant; at gemmæ illius vultum repræsentantes eximiæ sunt raritatis; unde hanc imaginem in pulcherrima carneola sculptam extantem in Museo nostro hic exhibemus. Interfecto à militibus Pertinace Julianus Imperium à Prætorianis nundinatus Tribuniciam potestatem accepit: auditâ deinde, in Syria C.Pescennii, & in Pannonia Septimii Severi electione, ab omnibus destitutus tertio Imperii mense occisus est.

TABULA XXX.

SEptimius Severus Imperator ab exercitu Pannonico salutatus, Romæ Juliano, Pescennio in Oriente, & Albino in Gallia interemptis solus Imperio potitus est. Filios Caracallam, & Getam Imperatores moriens declaravit. Eboraci in Anglia morte sibi medicorum ope accelerata, Caracalla, ut creditur, instigante obiit anno Imperii XVII.

TABULA XXXI.

ELegabalus Mæsæ artibus ad Imperium evectus se Caracallæ filium publicavit, unde Antoninus à militibus appellatus est. Pessimus Imperator ad omnem lasciviæ, & crudelitatis speciem progressus cum Soëmia matre post annum Imperii tertium trucidatus est.

TABULA XXXII.

SAbina Trajani neptis, Matidiæ filia, Hadriani uxor, morosa fœmina paullò ante mariti obitum extincta est. Illius imaginem non ob raritatem, sed propter insolitum capitis ornatum, variosque capillorum implexus hìc apposuimus, de quibus jucundissimè more suo Juvenalis sat. 6.

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput.

Ter-

Tertullianus lib. de cultu fœm. cap. 7. mulierum vanitatem in disponendis crinibus, alienisque comparandis describit, & arguit his verbis: *Quid enim tanta ornanda capitis onerositas salutem subministrat? Quid crinibus vestris quiescere non licet, modo substrictis, modo relaxatis, modo suscitatis, modo elisis? aliæ gestiunt in cincinnis coercere; aliæ ut vagi, & volucres elabantur, non bonâ simplicitate. Affigitis præterea nescio quas enormitates sutilium, atque textilium capillamentorum, nunc in galeri modum quasi vaginam capitis, & operculum verticis, nunc in cervicem retrò suggestum, &c.* (& mox) *Si non pudet enormitatis, pudeat inquinamenti: ne exuvias alieni capitis forsitan immundi, forsan nocentis, & gehennæ destinati sancto, & christiano capiti suppares.* Comam non ut ornamentum, sed tamquam indicium velaminis esse debere mulieri docet D. Ambrosius epist. 1. ad Corinth. cap. 11. *Mulier* (inquit) *si comam habuerit, gloria est illi, quoniam coma pro velamine data est ei.* Multa de ornatricibus apud Laur. Pignorium in lib. de servis fol. 191.

TABULA XXXIII.

ISis, teste Macrobio, Saturn. lib. 1. cap. 20. terra est, vel rerum natura subjacens Soli: Loto insidet, cujus flos ad Solis præsentiam extra undas emergens ejus motum sequitur ab ortu ad occasum, ut docet Theophr. lib.4. ad indicandum generationem rerum omnium virtute Solaris Genii ex humido emergere. Perseam capiti habet impositam typum silentii, & veritatis, ut monstret sapientiæ, & arcanorum majestatem profanorum auribus supprimenda, sacraque mysteria solo silentio veneranda. Vestimento reticulato induta est rerum omnium connexionem denotante, sine qua mundus perfectus esse nequit, ut loquitur Trismegistus in Asclepio. Flagellum, seu scuticam manu tenet ad contrarios Dæmones, malosque, & nocivos Genios domandos, & expellendos; sic apud veteres Averrunci Dii dicebantur illi, qui mala imminentia aliò avertebant, & pingebantur scuticas, seu baculos manibus gestantes. De Deo super lotum sedente hæc scribit Jamblichus de Mysteriis sect. 7. cap. 2. Συμμαρτυρεῖ δὲ τούτῳ καὶ τὸ ἑξῆς σύμβολον. τὸ γὰρ ἐπὶ λωτῷ καθίζεσθαι, ὑπεροχήν τε

καὶ τήν

καὶ τὴν ἰχὺν αἰνίττεται μὴ ψαύουσαν μηδαμῶς τῆς ἰλύος. καὶ ἡγεμονίαν νοερὰν καὶ ἐμπύριον ἐπιδείκνυται. κυκλοτερῆ γὰρ πάντα ὁρᾶται τὰ τοῦ λωτοῦ, καὶ τὰ ἐν τοῖς φύλλοις εἴδη, καὶ τὰ ἐν τοῖς καρποῖς φαινόμενα ἥπερ δὴ μόνη κινήσει τοῦ κατὰ κύκλου νοῦ ἐνέργειά ἐστι συγγενής, τὸ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν μιᾷ τάξει καὶ καθ' ἕνα λόγον ἐμφαίνουσα. αὐτὸς δὲ δὴ ὁ θεὸς ἵδρυται καθ' ἑαυτόν, καὶ ὑπὲρ τὴν τοιαύτην ἡγεμονίαν καὶ ἐνέργειαν σεμνὸς καὶ ἅγιος ὑπερηπλωμένος καὶ μένων ἐν ἑαυτῷ, ὥσπερ δὴ τὸ καθέζεσθαι βούλεται σημαίνειν. *Confirmat hæc etiam ſequens ſymbolum, quòd enim ſuper lotum* Deus *ſedeat, hoc obſcurè ſignificat ejus eminentiam, & potentiam, quæ ne quidem tangat lutum; etiam & præſidentiam ejus intellectualem denotat, & plane empyriam; omnia enim in loto circularia ſunt, tum folia, tum fructus, cui ſola mentis operatio (ut quæ circulariter moveatur) reſpondet, per eadem videlicet & eodem pacto, ordine, ratione ſe ſemper habens. Deus autem ipſe per ſe ſolus ſedet expanſus ſuper hoc imperium, & operationem, venerabilis, ſanctus, in ſeipſo penitus quieſcens, quod quidem ſedendo ſignificatur.*

TABULA XXXIV.

EXhibetur in hac gemma eadem Iſis inter quatuor elementa, per Salamandram, Aquilam, Delphinum, & Leonem ſignificata, quorum ipſa uti rerum natura parens ſe dominam vocat apud Apulejum lib. 11. Metamorph. Omnia enim componuntur ex quatuor elementis igne, aëre, aqua, & terra, teſte Cicerone lib. 2. de nat. Deor. & in eadem resolvuntur. Multimammia pingitur hæc Dea, prout deſcribitur à Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 20. *Iſis cuncta religione celebratur, quæ eſt vel terra, vel natura rerum ſubjacens Soli. Hinc eſt, quod continuatis uberibus corpus Deæ omne denſetur: quia vel terræ, vel rerum naturæ halitu nutritur univerſitas.*

TABULA XXXV.

CYbele Leone vecta, tympanum geſtans exhibetur in nummis Septimii Severi, & Caracallæ. Conſtat matrem Deûm eamdem creditam eſſe, atque tellurem, tympanumque, quod habet, ſignificari eſſe orbem terræ, ut docet D. Au-

D. Augustinus lib. 7. de Civit. Dei cap. 24. Tympanis in sacris hujus Deæ Sacerdotes utebantur. Ovidius lib.4. Fastor.

Cymbala pro galeis, pro scutis tympana pulsant.

Hæc Dea Leonibus vehitur (inquit Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 21.) *validis impetu, atque fervore animalibus, quæ natura cœli est, cujus ambitu aer continetur, qui vehit terram.* Scribit verò D. Augustinus loco cit. Leonem adjungi solutum, ac mansuetum, ad indicandum *nullum esse genus terræ tam remotum, ac vehementer ferum, quod non subigi, colique conveniat.* In summo positus est Sol omnia calore suo vivificans, ex adverso Luna nocturno suo humore Solis calorem temperans, unde justa oritur conjunctio calidi, & humidi, terræ fœcunditas, rerumque omnium procreatio. Carthaginenses Junonem Tyriam à Leone vectam colebant, illamque Deam cœlestem vocabant.

TABULA XXXVI.

APollo repræsentatur in hac gemma laureatus, columnæ innixus arcum tenens, ad cujus pedes lyra. Illius simulacrum huic ferè simile describitur à Luciano in opusc. de Gymn. Solonem sic Anacharsi respondentem introducente. Ο μὲν χῶρος αὐτός, ὦ Ἀνάχαρσι, γυμνάσιον ὑφ' ἡμῶν ὀνομάζεται, καὶ ἔστιν ἱερὸν Ἀπόλλωνος τοῦ Λυκίου. καὶ τὸ ἄγαλμα δὲ αὐτοῦ ὁρᾷς, τον ἐπὶ τῇ στήλῃ κεκλιμένον, τῇ ἀριστερᾷ μὲν τὸ τόξον ἔχοντα· ἡ δεξιὰ δὲ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἀνακεκλασμένη, ὥσπερ ἐκ καμάτου μακροῦ ἀναπαυόμενον δείκνυσι τὸν θεόν. *Locus ille, Anacharsi, à nobis vocatur Gymnasium, & est Lycii Apollinis Templum: cujus vides simulacrum, eum, qui est super columna reclinatus, qui quidem manu sinistra arcum tenet: cujus verò dextra super capite reflexa, Deum tamquam ex longo labore quiescentem ostendit.* Arcus, & sagittæ Solis radiorum jactus innuunt. Lauream Apollini, & Libero sacratam esse scribit Tertullianus lib. de Corona Milit. cap. 12. Illi ut Deo Telorum, huic ut Deo Triumphorum. Lyra verò chordarum septem tot cœlestium sphærarum motus designat.

TABULA XXXVII.

HÆc præclara sculptura in achate, extans in Museo nostro, Solem exhibet stantem in curru, dextrâ scuticam, lævâ

lævâ Quadrigarum velocissimè currentium habenas tenentem: circa marginem disposita sunt duodecim signa cœlestia, quæ Zodiacum constituunt. De Sole, illiusque Quadrigis hæc scribit Fulgentius lib. 1. Mythol. *Sol dicitur, aut ex eo quod solus sit, aut quod solitè per dies surgat, & occidat: huic quoque Quadrigam adscribunt illam ob causam, quod aut quadripartitis temporum varietatibus anni circulum peragat, aut quod quadrifido limite diei metiatur spatium, unde & ipsius equis condigna sic nomina posuerunt, id est, Eritreus, Acteon, Lampos, Philogæus. Eritreus Græcè rubens dicitur, quòd à matutino Sol lumine rubicundus exurgat: Acteon splendens dicitur, quòd tertiæ horæ momentis vehemens insistetur, lucidior fulgeat: Lampos verò cùm ad umbilicum diei centratum conscenderit circulum: Philogæus Græcè terram amans dicitur, quòd horâ nonâ proclivior vergens occasibus pronus incumbat*. Quadrigas convenire Soli docet Tertullianus lib. de Spectaculis cap. 9. *De jugo verò Quadrigas Soli, Bigas Lunæ sanxerunt*. Sic etiam Prudentius lib. 1. contra Symmachum.

Hoc sidus currum, rapidasque agitare Quadrigas
Commenti, & capitis radios, & verbera dextræ.

Macrobius in somnium Scip. lib. 2. cap. 10. Zodiacum vocat viam Solis, hujusque nominis etymologiam sic explicat lib. 1. cap. 21. *Et quia signa Græco nomine ζώδια nuncupantur, circum ipsum, Zodiacum, quasi signiferum, vocarunt*. De signorum Zodiaci ordine, & cur illa diversorum numinum assignata sint potestati, diffusè scribit idem Macrobius loco citato. Hæc rara, & erudita gemma videtur fuisse amuletum cujusdam Priscillianæ hæresis sectatoris; obscœnus enim, & impius ille Priscillianus superstitiosâ de signis cœlestibus doctrinâ imbutus, homines inter se quodam fatalium stellarum nexu colligari ausus fuit asserere, ipsumque corpus humanum secundum duodecim Zodiaci signa compositum esse, singula singulis corporis partibus, necnon eadem duodecim Patriarcharum nominibus attribuens: cujus hæresis singula capita Leo Magnus epistolâ ad B. Turibium Astoricensem Episcopum confutavit. Damnati fuere Priscillianistarum errores in multis Conciliis, & maximè in Bracharensi secundo sub Joanne III. anno reparatæ salutis DLXIII. hortatu Theodo-

miri, seu Ariamiri Suevorum Regis ab errore, & impietate Ariana ad fidem Catholicam conversi anno tertio ejus regni celebrato, cujus canonem decimum, in quantum ad præsentem gemmam facit, hìc refero. *Si qui duodecim signa, quæ Mathematici observare solent, per singula animæ, vel corporis membra disposita credunt, & nominibus Patriarcharum adscripta dicunt, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.* Virtutes hujus typi in lapide scalpti refert Camillus Leonardus lib. 3. de Lapidib. cap. 12. his verbis. *Solis figura diversimodè reperitur, &c. si ab equis quadrigis vehatur, & aliquando circa currum sint signa Zodiaci: virtus hujus figuræ, si in aliquo lapide inveniatur, est gestantem reddere potentem, ac imperantem, & venationibus delectantem: substantiam quoque acquirere facit.*

TABULA XXXVIII.

AD Canonem ejusdem Concilii nonum videtur referri sequens gemma, quæ septem Planetas exhibet, fuitque & illa cujusdam Priscilliani sectatoris amuletum, omnia stellarum potestati, & influxibus subjicientis. Verba Concilii hæc sunt. *Si quis animas, & corpora humana fatalibus stellis credit adstringi, sicut Pagani, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.*

TABULA XXXIX.

DIana Lucifera sic dicta est, quòd splendorem suum emittat, & circumfusum aërem suo lumine quodammodo illustret, maximè in plenilunio: facem accensam tenet, ad cujus exemplar mulieres in hujus Deæ sacris, quæ *Artemia* vocabantur, in luco Aricino Idibus Augusti celebrari solitis faces gestabant ardentes, ut de sua Cynthia canit Propertius lib. 2. el. 32.

Cum videt accensis devotam currere tedis
In nemus, & Triviæ lumina ferre Deæ.

Inflatum habet velum ob celerem illius motum, & velocitatem, quippe quæ viginti octo propè diebus totius Zodiaci ambitum conficit. Narrat Pausanias in Attic. extitisse apud Phlyenses, & Myrrhinusios Dianæ Luciferæ aras.

TA-

TABULA XL.

VEneris Verticordæ ſimulacrum in hac gemma effictum putamus. Veneris Hericinæ Templum extra portam Collinam magna mole conſtructum ferunt Urbis Topographi, cum Porticu inſigni, quod devicta Sicilia Marcellus fundaſſe dicitur, ne libido invaleſceret: Utque luxuria è matribus familias abeſſet procul, ideo ab Urbe ſemotum extra pomærium locavere. Ad hanc Ædem ſi quando Circus Maximus Tyberis alluvione inundaret, ludos Apollinares ſæpe celebratos comperimus; in quam Virgines ætate adoleſcente Veneri pupas, velut puerilia rudimenta offerre tradunt. In ea quoque intercurſu temporum Veneris Verticordæ ſimulacrum, quod homines ab effuſa libidine averteret, dedicatum fuit. In noſtra Gemma Venus Amorem filium cogit ad comburenda arma humano generi propemodum innoxia, ideo Veneri Verticordæ adtribuimus.

TABULA XLI.

VEnus Pelagia, ſeu marina è ſcopulo ſurgens, ignem in gemma noſtra potius abhorret, quam ambiat. Lemnii cum Vulcanum colant, quod apud eos enutritus foret, Venerem, quod Marti ſe miſcuiſſet, velut adulteram adeo contempſerunt, ut nemo illi ſacrum faceret. Veneri *Pelagiæ* nomen inditum apparet ex Inſcriptione XCIII. Claſſis I. apud Rehineſium, quam vir doctiſſimus *Anadyomenen* interpretatur; quamquam Artemidorus lib. 2. cap. 42. diſſertis verbis *Venerem* Πελαγίαν, & Αναδυομένην diſtinguat, illamque ſcribat in ſomnis viſam naucleris, gubernatoribus, & omnibus navigantibus, itemque peregrinari volentibus bonam eſſe; hanc vero navigantibus multam tempeſtatem, & naufragium ſignificare; ſed nihilominus ſervare, καὶ τὰ ἀπηλπισμένα τῶν πραγμάτων perficere. *Marinam Venerem* celebrat Horatius, quod recte ſimplex epithetum Deæ mari ortæ eruditi faciunt, qui etiam arbitrantur Græcos eam *Pelagiam*, & *Pontiam* propterea appellare. ΘΕΟΙΣ. ΣΥΝΝΟΙΣ. ΚΑΙ. ΣΥΜΒΩΜΟΙΣ. Ita enim legendum eſſe recte monuit eruditiſſimus Sponius, in vetuſto lapide ad Venerem Pelagiam pertinentem.

TABULA XLII.

ROmani Venerem victricem summâ religione colebant, cujus ædem Onuphrius Panvinius fuisse ait in nona urbis regione. Cæsar omnes suas victorias Veneri sui generis auctori acceptas referens in campis Pharsalicis Venerem victricem pro tessera militibus suis dedit, ut narrat Appianus de Bello civ. lib.2. Pompejus verò Herculem invictum. Hæc Dea scuto innititur, cujus ferebatur inventrix, teste Colutho de raptu Helenæ Venerem scutorum Reginam appellante; lævâ hastam gerit, dextrâ verò Martis gladium tamquam ejus victrix; hanc etiam ob causam Cupido galeam matri porrigit, etenim scutum, hasta, gladius, & galea solita Martis insignia sunt, & cum illis Venus victrix in nummis sæpissimè repræsentatur. Illa autem *nuda, & aperta dipingitur* (inquit Arnobius lib. 6.) *ac si dicas illam publicare, ac divendere meritorii corporis formam*. Sive (ut ait Fulgentius lib. 2. Mythol.) *quod nudos sibi affectatores dimittat; sive quod libidinis crimen numquam cælatum sit; sive quod numquam nisi nudis conveniat*. Pulcherrimum Veneris Cnidiæ Praxitelis simulacrum, ut in hac gemma, nudum describit Lucianus in Amor. Η μὲν οὖν θεὸς, ἐν μέσῳ καθίδρυται. παρίας δὲ λίθου, δαίδαλμα κάλλιστον ὑπερήφανον, καὶ σεσηρότι γέλωτι μικρὸν ὑπομειδιῶσα. πᾶν δὲ τὸ κάλλος αὐτῆς ἀκάλυπτον, οὐδεμιᾶς ἐσθῆτος ἀμπεχούσης γεγύμνωται, πλὴν ὅσα τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ τὴν αἰδῶ λεληθότως ἐπικρύπτει. *In medio igitur* (templi) *Dea posita est, ex Pario marmore, opus sanè pulcherrimum, & diducto ore paulum subridens. Tota autem ejus pulchritudo detecta, nullâ veste ipsam tegente, nuda conspicitur, nisi quod oblita sui alterâ manu pudenda abscondit*. (Et deinde) Ηράκλεις, ὅση μὲν τῶν μεταφρένων εὐρυθμία, πῶς δ' ἀμφιλαφεῖς αἱ λαγόνες, ἀγκάλισμα χειροπληθές· ὡς δ' εὖ περιγεγραμμέναι τῶν γλουτῶν αἱ σάρκες ἐπικυρτοῦνται, μήτ' ἄγαν ἐλλιπεῖς, αὐτοῖς ὀστέοις προσεσταλμέναι, μήτε εἰς ὑπέρογκον ἐκκεχυμέναι πιότητα.

TABULA XLIII.

EGregia hæc sculptura in calcedonio jam extans penès Marcum Antonium Sabatinum Venerem marinam exhibet à Tritone vectam dextrâ clypeum tenentem, in quo Gor-

Gorgona. Hæc Dea ex maris ſpuma genita perhibetur, quòd ſpumoſa ſint animantium ſemina, teſte Clemente Alexandr. lib. 1. Pædag. Illius enim beneficio animantia propagantur, unde Lucretius in principio poematis philoſophici ſic eam alloquitur.

Æneadum genitrix, Hominum, Divumque voluptas,
Alma Venus, per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, viſitque exortum lumina Solis.

Phornutus hæc de illa ſcribit. *Vocatur & cæleſtis, & vulgaris, & omnium cauſa, quod nempe Veneris potentia, & vis, & in cælo, & in mari cernatur.* De illius ortu mentionem facit Auſonius epig. 33.

Orta ſalo, ſuſcepta ſolo, patre edita Cælo,
Æneadum genitrix, hic habito alma Venus.

Audiamus etiam Arnobium de hac Voluptatis Dea ſic loquentem. *Numquid à nobis dicitur ex pelagi ſpuma, & ex Cæli genitalibus amputatis Cythereæ Veneris concretum coaluiſſe candorem.* Anadyomene vocatur à Plinio lib. 35. cap. 10. tabulam Veneris exeuntis è mari ab Auguſto in Templo D. Julii dicatam deſcribente. *Venerem exeuntem è mari Divus Auguſtus dedicavit in delubro patris Cæſaris, quæ Anadyomene vocatur.* Pelagia, & Aphrodite ab antiquis etiam dicta eſt, ut & maris domina, Muſeus de Herone, & Leandro

Αγνώσσεις ὅτι Κύπρις ἀπόσπορός ἐστι θαλάσσης,
Καὶ κρατέει πόντοιο.

Ignoras quod Venus nata eſt è mari,
Et dominatur ponto.

Unde non mirum, ſi à Tritone ſuper fluctus marinos vehitur, ſiquidem Triton Neptuni, & Salaciæ Nymphæ marinæ filius eſt, & inter Deos humidi elementi numeratur, Ovidius lib. 2. Metam.

Cæruleos habet unda Deos, Tritona canorum.

Sed quid Veneri cum Gorgona, non bene video; clypeum forſan gerit, quod illa clypeos cudere docuerit, ut canit Homerus hymn. ad Vener. & Gorgona in eo ſculpta eſt ornamenti tantum causâ, vel potius ad indicandam ejus nativitatem ex Phorco, & Ceto marina bellua, vel denique tamquam favorabile amuletum.

TA-

TABULA XLIV.

BAcchus in hac gemma repræsentatur seminudus, juvenili vultu, dexrâ thyrsum gestans, sedens in curru, quem vehunt Centauri duo mas, & fœmina, ille duplicem inflans fistulam, hæc cymbala utraque manû collidens in sacris Liberi usurpari solita, teste Ovidio hujus Dei festa describente lib. 3. Metam.

Liber adest; festisque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt; mistæque viris matresque, nurusque,
Vulgusque, Proceresque ignota ad sacra feruntur.
Quis furor, anguigenæ, proles Mavortia, vestras
Attonuit mentes? Pentheus ait. Ærane tantum
Ære repulsa valent? Et adunco tibia cornu.

Erant enim cymbala ærea, & cava, ansas in extima convexitate habentia, quibus apprehendebantur, & insimul concussa tinnitum edebant. Idem Ovidius lib. 3. de arte am.

Disce etiam duplici genialia nablia palmâ
Vertere.

Quo versu indicat utrâque manu ad cymbala opus esse. Ea labiis assimilat Fulgentius lib. 1. Mythol. *Duo labia velut cymbala verborum commoda modulantia, lingua ut plectrum.* Varia symphoniacorum instrumenta recenset Petrus Chrysologus serm. 93. inter quæ & fistulas, & cymbala. *Organi planctus dat clamorem, citharam per suspiria longa modulatur, gemitus aptat in fistulam, & dum pectus ipsam conscientiam arguens sæpè percutit, facit placitura Deo cymbala personare.* Centauri Liberi patris currui subjunguntur, sive quod insignes vini potatores fuerint, & ad bacchicum furorem maximè proclives, sive ad significandum, quòd efferatæ mentes vino facilè mulcentur, ut docet Fulgentius lib. 2. Mythol. unde Bacchus dictus est Lyæus, quasi lenitatem præstans. Quare autem nudus vulgò pingatur, rationem reddit Phornutus his verbis. *Simulacra Bacchi nuda fiebant, ut vini naturam ostenderent, quæ secreta revelat.* De thyrso infrà.

TABULA XLV.

MUlier in bigis exhibetur in hoc cameo, fortè illa Beliſtiche fœminâ è maritima Macedoniæ ora, quæ bigarum palmam tulit Olympiade CXXVIII. Si fides Pauſaniæ in Eliac. pr. Veteres bigas Lunæ conſecrarunt teſte Tertulliano lib. de Spectaculis cap. 9. Tibullus verò lib. 2. el. 1. currum, & bigas nocti tribuit.

Ludite: jam mox jungit equos, currumque ſequuntur
Matris laſcivo ſidera fulva choro.

TABULA XLVI.

PRæclarum, & eruditum amuletum viſitur in hac gemma, caput videlicet Palladis, ſeu Minervæ galeatum corpori noctuæ impoſitum, cum ſcuto, & haſta, ad cujus pedes ramus olivæ, cui videtur inſiſtere Gorgonam conculcans: retrò columna cum pharetra ad illam appenſa, vaſe eidem columnæ ſuperpoſito. Minerva conſideratur ut Dea ſapientiæ, cui noctuam ea de cauſa dicatam ſcribit Fulgentius lib. 2. Mythol. quod ſapientia etiam in tenebris proprium fulgorem poſſideat. Galeata eſt, inquit Georgius Codinus de orig. Conſtantin. διὰ τὸ εἶναι τῆς σοφίας τὸ ἀκρότατον ἀθέατον. *Propterea quod ſapientiæ culmen ſub aſpectum non cadit.* Clypeo innuitur omnes inſidias ſapientiâ repelli. Haſta ei tribuitur ad ſignificandam ejus fortitudinem; ſimiliter & pharetra cum ſagittis, quòd ſapientia verbo percutiat. Olea ſive ob naturæ puritatem, ſive quia pacis tempore ſtudia, & artes florent. Gorgona propter mentis celeritatem, vel tamquam favorabile amuletum, cui credebant veteres ineſſe vim aliquam abigendi pericula, & præſtandæ ſecuritatis, ut narrat Lucianus in dialogo, qui inſcribitur ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ. Columna indicat hujus Deæ conſtantiam, vel potiùs conſtantiâ ſapientiam acquiri. Sed quid de vaſe columnæ ſuperpoſito dicendum? fateor me prorſus ignorare: niſi conjectare liceat hoc amuletum pro conſequendo in poëticis, aliiſve ludis, & certaminibus præmio geſtatum, etenim

etenim Pallas ingeniis præesse credebatur, Ovidius Fast. lib. 3.

Pallada nunc pueri, teneræque ornate puellæ,
Qui bene placuerit Pallada, doctus erit.

TABULA XLVII.

OPtimè sociatur Mercurius cum Fortuna, siquidem ille marsupium gestans præses habetur mercaturæ, cujus eventus pendet è fortuna: pingitur enim hæc Dea cum cornucopiæ, & gubernaculo, quasi opes ipsa tribuat, & humanarum rerum regimen obtineat, ut scribit Lactantius lib. 3. cap.29. Caduceus Mercurio tribuitur pacis causâ, cum illa mercibus acquirendis maximè opportuna sit: caducei meminit Fulgentius lib.1. Mythol. his verbis. *Virgam verò serpentibus nexam ob hoc adjiciunt, quod Mercatoribus det aliquando regnum ut sceptrum: & vulnus ut serpentium.* De utriusque numinis attributis diffusiùs Sectione II.

TABULA XLVIII.

SEquitur idem Mercurius dextrâ caduceum gestans, sinistrâ Minervam amplexam tenens. Ille præesse credebatur eloquentiæ, hæc doctrinæ, unde apud veteres commune utrique sacrum fiebat. Sæpius etiam utrumque numen conjunctum repræsentabatur, quod Græci Ἑρμαθήνην vocabant, de quo signo hæc scribit Tull. ad T. Pomponium Atticum lib. 1. ep. 3. *Quod ad me de Hermathena scribis, mihi pergratum est ornamentum Academiæ proprium meæ: quod & Hermes commune omnium, & Minerva singulare est ejus Gymnasii. Quare velim, ut scribis, cæteris quoque rebus quamplurimis eum locum ornes.*

TABULA XLIX.

IN hac eximia sculptura Hercules dextrâ pateram tenens super aram ignitam, sinistrâ extensâ globum, cui victoriola imposita est; pellem leoninam brachio sustinet; ad ejus pedes

pedes victima, præfericulum, & clava. De leonino Herculis indumento hæc refert Albricus. *Secunda victoria Herculis notabilis fuit, quia ipse pugnasse cum Leone, ipsumque clavâ mactasse, & interempto pellem abstulisse dicitur; quo deinde spolio incessit semper indutus, signum victoriæ perceptæ: in quo etiam ostentatur animi fortitudo, contra quam nulla vis corporea prævalet, quæ semper spolium Leonis, idest, vim virtutis defert.*

TABULA L.

Ficus ruminalis, Lupa Romuli, & Remi nutrix, Roma, & Faustulus in hac gemma repræsentantur. Infantes lupino lacte nutritos fuisse ea de causa existimabant veteres; teste D. Augustino lib. 28. de Civit. Dei cap. 21. quòd hoc genus belluæ ad Martem putabatur pertinere; ideoque Lupa credebatur admovisse ubera parvulis, quia filios domini sui Martis agnoverat: alii verò eosdem Accæ Faustuli uxoris mamillas suxisse putant, quæ propter rapacitatem, & nimiam libidinem Lupa vocabatur. De Faustulo loquitur Ovidius Fastor. lib. 3.

Non ego te, tantæ nutrix Larrentia gentis,
Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.

Ficus Ruminalis meminit idem Ovidius Fast. lib. 2.

Arbor erat, remanent vestigia, quæque vocatur
Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.

Hæc arbor in Comitio Romæ colebatur sacra fulguribus ibi conditis, Ruminalis à ruminando dicta, vel quòd sub ea pecudes æstivo tempore nimium caloris ardorem fugientes, umbramque captantes herbas ruminare consueverint, vel quòd sub ea Romulus, & Remus Lupæ rumen, idest, mammam sugentes inventi sint, ut ait Plinius lib. 15. cap. 18. & Plutarchus in Romulo. Ἦν δὲ πλησίον ἐρινεός, ὃν Ρουμινάλιον ἐκάλουν ..... Ἐνταῦθα δὲ τοῖς βρέφεσι κειμένοις τήν τε λύκαιναν ἱστοροῦσι θηλαζομένην. *Erat juxtà ficus, quam Ruminalem dicebant..... Ad pueros ibi jacentes Lupam tradunt lactantem cursum flexisse.* Romuli, & Remi originem narrat Livius lib. 1. Dec. 1. *Tenet fama*, inquit, *cùm fluitantem alveum, quo expositi erant pueri, tenuis in sicco aqua destituisset, Lupam sitientem ex montibus, qui*

circà sunt, ad puerilem vagitum cursum flexisse: eam summissas infantibus adeò mitem præbuisse mammas, ut linguâ lambentem pueros magister regii pecoris invenerit. Lupa cum puerulis sua ubera sugentibus Urbis Romæ symbolum fuit, cujus simulacrum Q. Ogulnius, & Cn. Ogulnius Ædiles Curules in Urbe posuerunt, teste eodem Livio lib. 10. Dec. 1. *Ad ficum Ruminalem simulacra infantium conditorum Urbis sub uberibus Lupæ posuerunt*. Illos in clypeo Æneæ signatos describit Virgilius lib. 8. Æneid.

Illic res Italas, Romanorumque triumphos,
Haud vatum ignarus; venturique inscius ævi
Fecerat ignipotens: illic genus omne futuræ
Stirpis ab Ascanio, pugnataque in ordine bella
Fecerat, & viridi fœtam Mavortis in antro
Procubuisse Lupam: geminos huic ubera circum
Ludere pendentes pueros, & lambere matrem
Impavidos: illam tereti cervice reflexam
Mulcere alternos, & corpora fingere linguâ.

Non solum Urbis symbolum fuit Lupa cum puerulis, sed & Romanarum Coloniarum insigne, quarum plurimæ illius simulacrum in nummis cælarunt, ut videre liquet in Antiochenis Pisidiæ, Carthaginensibus Africæ, Coellutanis Numidiæ, Damascenis, Deultenis, Germenis Gallatiæ, Hipponensibus, Neapolitanis, Patrensibus, Philippensibus, & Troadensibus, de quibus diffusè, & eruditè loquitur Joannes Foy Vaillantius in libro, quem de numismatibus æreis in Coloniis percussis edidit. Populum Romanum originem à Pastoribus duxisse scribit Varro. *Quis* (inquit) *Faustulum nescit pastorem fuisse nutritium, qui Romulum, & Remum educavit? Non ipsos fuisse pastores obtinebit?* Sed quantum crevit ex tenuissimis primordiis Romanorum potestas, miratur & ipse Propertius lib. 4. el. 1.

Optima nutricum nostris Lupa martia rebus,
Qualia creverunt mœnia lacte tuo!

Assidet Genius Romæ; siquidem in memoriam illius fundationis sculptam fuisse hanc gemmam verisimile est.

TABULA LI.

CUpidine Centaurum manus post terga vinctas habentem domante designatur Amoris potentia, quæ nec hominibus, nec animantibus scit parcere Tibullus lib.2.el.1.

Ipse quoque inter agros, interque armenta Cupido
Natus, & indomitas dicitur inter aquas.

Nihil sine amore jucundum scribit Plautus in Casin. act. 2. sc. 3. Etenim perversæ naturæ vitia corrigit; avaros facit liberales, crudeles mansuetos, &c.

Neque salsum, neque suave esse potest quicquam, ubi amor non admiscetur.
Fel, quod amarum est, id mel faciet; hominem ex tristi lepidum, & lenem.

Renitentibus verò immitem se ostendit: Centauri reluctantis ambas revinxit manus, puer est, nil ratio suffragatur, unde idem Tibullus lib.1. el.8.

.... Deus crudelius urit;
Quos videt invitos succubuisse sibi.

Amor Deorum fortissimus dicitur à Menandro, quod illius causâ per cæteros Deos pejerant amantes. Clemens Alexandrinus lib. 6. strom.

Ερωτα γὰρ τὸν ἁβρὸν
Μέλπομαι βρύοντα μίτραις
Πολυανθέμοις ἀείδων.
Οὗτος καὶ θεῶν δυνάστης,
Οὗτος καὶ βροτοὺς δαμάζει
Cupidinem tenellum
Vittis cano revinctum:
Tyrannus hic Deorum est,
Hominesque subdit unus.

Sic etiam canit Euripides apud eumdem loco citato.

Ερως γὰρ ἄνδρας οὐ μόνους ἐπέρχεται,
Οὐδ' ἂν γυναῖκας ἀλλὰ καὶ θεῶν ἄνω
ψυχὰς ταράσσει, κἀπὶ πόντον ἔρχεται.
Cupido solos quippe non domat viros,
Et fœminarum secla, sed cælum petit,
Divosque turbat, & profunda Nerei.

Dicta confirmat Lactantius triumphalem hujus Dei pom-

 pam

pam deſcribens lib. 1. de fal. rel. cap. 11. his verbis *Non inſulsè quidem poeta triumphum Cupidinis ſcripſit; quo in libro non modo potentiſſimum Deorum Cupidinem, ſed etiam victorem facit: enumeratis enim amoribus ſingulorum, qui in poteſtatem Cupidinis, ditionemque veniſſent, inſtruit pompam, in qua Jupiter cum cæteris Diis ante currum triumphantis ducitur catenatus: eleganter id quidem à poeta figuratum; ſed tamen non multum diſtat à vero: qui enim virtutis eſt expers; qui cupiditatibus, ac libidinibus malis vincitur, non Cupidini (ut ille finxit) ſed morti ſubjectus eſt ſempiternæ.* Eadem ferè Tibullus lib. 1. el. 8. ſcribit de Matre, quæ nos de filio locuti ſumus.

Ipſa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit multis non ſine verberibus.

Sed iſtis diutiùs immorati ſumus, ad alia progrediamur.

TABULA LII.

CEntaurus hic capite galeato ad Chironem aliqui referunt, alii vero ad Centaurum Cœleſtem, nos vero indeciſum relinquimus. Pignonius in Hiſt. Aug. Taur. p. 96. inſcriptione refert

CHIRONI. SATVR. F. HYPOCENT.....
TI. CLAVD. LVDIS. SAECVL....

Spuriam putatur Cl. Muratorius Inſcr. p. 226. to. 1. quod Chironi ut videtur, Saturni filio inſcripta ſit. De ejus genuitate nos tamen vix dubitamus. Ad eos etenim ludos referri poſſe videtur, quos dum ſæcularia Claudius ageret, in Serptis, in quibus Chironis cum Achille, Panis, & Olympi pictæ tabulæ, ut ex Plinio lib. 16. cap. 40. conſpiciebantur, Romano Populo exhibuerat.

Ad Centaurum in gemma ſcalptum redeundo, haſta, quam Centaurus habet præ manibus ex illis eſt ab Oppiano in Cyneget. lib. 1. ver. 152. Θυρσόλογχοι, *lato capite* appellatæ, tam à Bacchi adſeclis, quam à venatoribus in uſu poſitæ; ideoque Higinus eam ad Cęleſtem Centaurum adtribuit, venatorem eum conſtituens. Proclus hanc eandem haſtam appellat Τυρσόλογχος: ex hac potiſſimum cauſa putamus ortum Prolæmei, ac Atrati errorem hanc aſtam *Tyrſum* appellantes:

tes: Compertum tamen nobis eſt, aliquos adeſſe qui putarunt etiam Cœleſtem Centaurum ex Bacchico Choro fuiſſe ex aliquibus Manilii verſibus lib. 1. ver. 408. ſed mihi videtur potius contrarium erui poſſe. Quid vero vas, & columnæ in noſtra gemma ſignificent mihi in incomperto eſt, niſi ad ludos, præmiumque referri velimus.

TABULA LIII.

SOlem ſub Mithræ nomine à Perſis adoratum fuiſſe teſtantur multi authores, & maximè Strabo lib. 15. Πέρσαι τιμῶσι δὲ καὶ Ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν. *Perſæ* (inquit) *colunt Solem, quem Mithram vocant*. Sic etiam Suidas in voce ΜΙΘΡΟΥ. Μίθραν νομίζουσιν οἱ Πέρσαι εἶναι τὸν Ἥλιον, καὶ τούτῳ θύουσι πολλὰς θυσίας *Perſæ Mithram putant eſſe Solem; eique multas victimas immolant*. Exhibetur hic Deus in hac gemma altari ſuperpoſitus: adeſt Sacerdos Perſicus primitias fructuum ei offerens, more Romanorum, qui primos fructus ex agro perceptos offerebant Deo, ut refert Plinius lib. 18. cap. 2. *Ac ne deguſtabant quidem novas fruges, aut vina, antequam Sacerdotes primitias libaſſent*. Tibullus lib. 1. el. 5.

Illa Deo ſciet agricolæ pro vitibus uvam,
Pro ſegete ſpicas, pro grege ferre dapem.

TABULA LIV.

FOrmoſiſſimus puer Ganymedes Trois Phrygiæ Regis filius repræſentatur in hac gemma ſaxis inſidens, pileum phrygium capite geſtans, vas porrigens aquilæ, ſeu potius Jovi in aquilam mutato, ut ipſum ſibi pocula miniſtraturum raperet. Ovidius lib. 10. Metam.

Rex ſuperûm Phrygii quondam Ganymedis amore
Arſit: & inventum eſt aliquid, quod Jupiter eſſe,
Quam quod erat, mallet: nullâ tamen alite verti
Dignatur; niſi quæ poſſit ſua fulmina ferre.
Nec mora: percuſſo mendacibus aere pennis
Abripit Iliaden; qui nunc quoque pocula miſcet,
Invitâque Jovi nectar Junone miniſtrat.

Ideſt,

Ideſt, juxta Lactantii interpretationem lib. 2. de fal. rel. cap. 11. Jupiter Catamitum aut per Legionem rapuit, cujus insigne aquila erat; aut navis, in qua illum imposuit, tutelam habuit in aquila figuratam; ſicut & taurum illa, in qua transvexit Europam. Scribit Xenophon in Sympoſio Ganymedem non propter corpus, ſed ob præclaras animi dotes à Jove raptum. Illum autem mutatum fuiſſe in ſignum illud, quod Aquarium vocatur, tradit Higinus in Aſtronom. Poët.

TABULA LV.

GAnymedem Jovis Catamitum comitatur Antinous Hadriani Amaſius, puer eximiæ pulchritudinis Urbe Bythinio natus, ab eodem Hadriano poſt mortem in Deorum numerum relatus. τὸ δὲ ἱερὸν κατεσκευάσαντο τοῦτο. Scribit Pauſanias lib. 8. pag. 409. *Antinoi religio eſt divinis honoribus ſancita*. Habuit enim ſtatuas, aras, templa, & Sacerdotes. Formoſiſſimus puer in pulcherrima, & exquiſitiſſimi artificii gemma vulgò *Corniola* ſub Mercurii imagine exhibetur lævâ Caduceum, dextræ manus indice ori admoto ad inſtar Harpocratis, qualiter à Smyrnæis, & Nicomedienſibus venerabatur, & in rariſſimis numiſmatibus occurrit.

TABULA LVI.

MÆnades à furore ſic dictæ, quòd Liberum patrem inſtar inſanientium magnis ululatibus inclamarent, ſparſiſque incederent crinibus, jactantes caput, & inconditos edentes motus, de quibus Juvenalis Sat. 6.

..... Et cornu pariter, vinoque feruntur
Attonitæ, crinemque rotant.

Tacitus lib. 11. Annalium Meſſalinam Imperatoris Claudii uxorem deſcribit, qualis Bacchans in hac gemma repræſentatur. *At Meſſalina non aliàs ſolutior luxu, adulto autumno, ſimulacrum vindemiæ per domum celebrabat: urgeri præla, fluere lacus, & fœminæ pellibus accinctæ aſſultabant, ut ſacrificantes, vel inſanientes Bacchæ. Ipſa crine fluxo thyrſum qua-*

quatiens, juxtâque Silius hederâ vinctus, gerere cothurnos, jacere caput, ſtrepente circum procaci choro. Thyrſus Bacchantibus datus eſt, teſte Phornuto, quòd ebriorum pedes ſuum officium difficiliter peragant: ſive, ut refert Lil. Gyraldus ſyntagm. 8. quòd raró ſine rixa compotationes finiantur. Eximia hæc ſculptura in achate exquiſitiſſimi artificii extabat penes Em. Card. de Geſvres jam Archiepiſc. Bituricenſem, qui natalium altitudini ſummam benignitatem, & doctrinam, variaſque, ac præclaras nobiliſſimi ſui ingenii dotes conjunxit.

TABULA LVII.

Gorgonis faciem nemo ſane meo judicio melius deſcripſit quam Virgilius quatuor illis carminibus lib. VI.

Gorgonis in medio immane portentum Meduſæ
Vipereæ circum ora comæ cui Sibila torquent
Inſaneſque rigent oculi, mentoque ſub imo
Serpentum extremis nodantur vincula caudis.

Tradidit Nimphodorus lib. 3. Hiſtor. & Theopompus lib. XVII. Gorgones à nonnullis deſignatæ non ſquammoſarum anguium, ſpiris capita habuiſſe cincta, ſed ipſa capita Draconum extitiſſe dentibus aprinis. Ceterum Natalis Comes in cap. XI. lib. VII. ſuæ Mytologiæ Meduſam ſatis abunde deſcribit. Horrendum crinibus anguiferis Meduſæ vultum videre eſt apud Bonarrotum in præfat. ad nummos Carpineos. Cl. Gorius in ſuo Muſeo Etruſco Tom. I. tab. 28. ſtatuam profert Minervæ in cujus Thorace caput cernitur Meduſæ ſerpentinis crinibus; & apud Dempſterum de Etruria Regali Tom. I. tab. 8. caput quoque Meduſæ inſpicitur crinibus anguiferis. In pretioſa illa ſignorum veterum congerie Cardinalis Alexandri Albani à Clemente XII. paucis ab hinc annis Capitolio donata in M. Aurelii præclaræ illius integræque ſtatuæ Thorace, inter plura Meduſarum, Gorgonumque capita, quæ ornamento ſunt, duo linguam exerunt, ad exprimendam violentam mortem receſi capitis, ligamen enim quod ſub mento Gorgonis extat, & ſerpentinis confictum caudis eſſe reor.

TABULA LVIII.

PRæclara hæc gemma olim apud Car. Ant. Gallianum, & in museo D.Crozat Parisiis, Silenum, & Satyros exhibet orgia celebrantes: ille humi jacens, ac plenus vini dextrâ vasculum tenet, lævâ pellem hircinam, à tergo Satyrus eumdem brachiis sustinet, ac tentat sublevare. Adsunt quatuor alii Satyri, quorum unus buccinam seu cornu inflat, alius tibiam, alius misticam gerit cistam, ultimus cornucopiæ. Cupido sedens dextrâ facem gestat, sinistrâ uvam, quam è proxima vite decerptam edit: puer iste in bacchanalibus non infimum locum obtinet, si quidem vinum maximum est incitamentum libidinis. Ovidius lib. 1. de ar. am.

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Asinus, & Hircus pompam comitantur, ille ebrium Senem dorso vecturus, hic Libero Patri forsan mactandus in pœnam, quod vites arrodit, ut docet Varro lib. 1. de R.R. cap. 2. Sic etiam Martialis lib. 3. ep. 24.

Vite nocens rosea stabat moriturus ad aras
Hircus, Bacche tuis victima grata sacris.

Notabilem in Bacchanalibus Tibiarum, & Cornuum usum arguit Juvenalis Sat. 6. vers. 313.

Nota Bonæ secreta Deæ cum Tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter, vinoque feruntur
Attonitæ, crinemque rotant, ululantque Priapi
Mœnades . . . .

Duo Papiliones Cupidinem, & Satyrum cistam mysticam gestantem circumvolitant, homines edocendo, quòd nulla res plus confert ad animi, & corporis imbecillitatem, cujus simbola sunt hæc animacula teste Valeriano lib. 26. quàm Veneris, & Bacchi consortium. Cista floribus referta prope fistulam ad pedes Sileni projectam visitur: fistulæ multis compactæ calamis Pan ferebatur inventor, unde illa πανδοῦρα dicta est ab Hircipedibus sonari solita, si fides Martiano Capellæ: eandem vero tribuit Sileno Athenæus lib. 5. Deipnosoph. sic referente Euphorione hexametrorum Scriptore. Coronæ in conviviis usurpari consueverant, quæ capiti impositæ dolores ex immoderato vini potu provenientes arce-

re

re credebantur: conficiebantur autem ex hedera, & apio; demum inolescente luxu flores adhibiti sunt, & maximè rosæ, quæ gravitatem capitis sedare, & æstuantes potione refrigerare putabantur. Narcissus quoque, myrthus, nardus, aliaque florum, & plantarum genera usurpata fuêre, rejectis violis, lauro, amaraco, cæterisque graviorem odorem spirantibus. Auctor est Athenæus lib. 15. qui de hisce coronis diffusè agit & Paschalius. Earumdem meminit Martialis lib. 5. ep. 65.

Pinguescat nimio madidus mihi crinis amomo,
Lassenturque rosis tempora sutilibus.

Pocula quoque, & calices coronari solitos, docet Tibullus lib. 2. el. 6.

Aut è veste sacris tendent umbracula sertis
Vincta: coronatus stabit & ipse calix

Et Virgilius lib. 1. Æneid.

Crateras magnas statuunt, & vina coronant.

TABULA LIX.

INgens cupido animos stimulavit illorum qui rerum naturæ originem, & causas diligenti æstimatione scrutati sunt, quod Orbis hujus, quem incolimus immensi, & inexplicabilis, totiusque naturæ rerum, cujus æternam vertiginem, & irrequietum ambitum videmus, principium, & origo sit, quod equidem immensæ quæstionis fuit. Tales ille Milesius inter septem præcipue celebratus, cum quo Sacerdotes Ægyptii, & vates Pindarus ex humore per Delphinum expresso omnia constare dixerunt. Anaximenes ex aere à Columna indita: Eraclytus Ephesius, Stoici, & Parmenidas ignem, à copiæcornu fructuum terræ oppleto, ostensum. Anaximander vero Milesius infinitatem, Pythagoras numeros, Empedocles Agrigentinus quatuor elementa. Plato Deum, & *Hylem*, unde elementa derivantur. Xenophanes aquam simul, & terram rerum originem principiumque duxerunt, cui sententiæ maxime arridet nostra gemma. Epicurus autem, Leucippus, & Democritus Abderites, ex Atomis sive ex parvis minutisque corporibus temere concurrentibus in unum confusis, & condensatis, omnium elementorum vim,

atque substantiam, rerumque formas, ac figuras oriri dicunt. Indi, & Brachmanes præter quatuor elementa, quintam naturam ex qua Cœlum & sidera constarent, effinxerunt; hancque rerum machinam, & hunc terræ globum quem incolimus quandoque indigestum, & confusum nullo rerum discrimine, aut ordine olim unum Chaos extitisse: Postea divino consilio, & delecta sive ex parvis hujusmodi corporibus, & sempiterna illa incursione Atomorum, sive quia graviora in profundum, levia vero cœlesti labefactata motu, & ancipiti contentione distracta, natura volente, in altum evolavere, hanc rerum faciem, & hunc quem haurimus aërem, istamque quam incolimus terram, mutuo licet contrario fultam nexu, ex illa illuvione, & turbulenta confusione emersisse ab antiquis creditum est.

TABULA LX.

VAs istud ex materia achati simillima pulcherrimum, & artificiosissimè elaboratum hac imagine duplo circiter grandius visitur in celeberrima Bibliotheca Barberina. Mirabilia in hoc thesauro custodiuntur: illic infinitæ propemodum gemmæ à clarissimis artificibus scalptæ asservantur: numismata ex quovis metallo, moduloque tum raritate, tum integritate conspicua olim ab eruditissimo Cardinale Francisco Barberino summo delectu, summisque expensis congesta longas Imperatorum, Augustarum, Cæsarum, aliorumque Principum, & Virorum illustrium series constituunt. Plurima de statuis, tabulis, aliisque superbissimis ornamentis forent dicenda: sed quis nescit Ædes Barberinas architecturâ, marmoribus, picturis, ditissimisque supellectilibus sumptosissimas esse? Illæ adeò in longinquis regionibus cognitæ sunt, ut extranei, cùm primùm Romam Urbis invisendæ causâ appellunt, priùs de Prænestinorum Principum Palatio, quàm de cæteris ejusdem Urbis magnificentiis conquirant. Exhibetur in hoc vase sculpturâ elevatâ, & extante (si fides communi opinioni) Jovis Ammonis cum Olympiade congressus, ex quo natus perhibetur Alexander Magnus. Hæc Regina in anteriori vasis parte humi desidet draconem sinu fovens,

ma-

manumque juveni fortè Genio porrigit: Cupido volumen dextrâ gerens, arcum sinistrâ Olympiadi supervolitat: adest senex Ammonem, ut creditur, repræsentans.

TABULA LXI.

IN posteriori parte tres figuræ saxis insident, quarum media paullulum reclinata dextram super caput habet reflexam, brachioque sinistro innixa accensam facem inversam tenet. Quid si Musæ exprimantur?

Alio modo Græci, ac Latini, alio Etrusci Musas expresserunt, ut videre est in rarissimo vasculo Græci, (sicut optime observat, Cl. Gorius Etruscarum antiquitatum Choriphæus in suo Museo Etrusco p.1.tab.70. pag.160.) artificii in ipso Barberino Museo adservato, in quo etiam Musa observatur comptis crinibus, ac more virginum revinctis, totoque corpore splendida palla amicto: Etrusci vero non stantes, sed in aere apparentes, passis capillis, coronatoque capite, duplici veste laxioribus cum manicis amictas, & cum alis additis, non capiti, sed humeris, exhibuere. Quæ in hoc vasculo espressa est, & putat Cl. Gorius *Calliopem* esse, musarum omnium antiquissimam, Teste Aristarcho, atque earum principem, ut tradit Apollodorus. Quum enim juxta Platonicos singulis orbibus cœlestibus sua præsit Musa, quæ eos cantu temperet, & moderetur, immo etiam animet (nihil cum aliud esse Musas Philosophi putarunt, quam cœlestium orbium animas, atque mentes) Calliopem universo tribuunt, quæ molem hanc mundi regit, & infuso spiritu moveat; quasi Calliope sit omnium aliarum complexa virtutes: quare aliis hanc solam poeticæ studiis, reliquas Musas aliis præsidere disciplinis adfirmant. Quia vero Calliope à Poetis invocari præ ceteris solebat, dum carmina, & hymni in honorem Deorum canerentur, ideo expressa est cum lyra adparens, favensque præsentia sua Poetæ, vel Hymnologo, qui pictus est in altera parte ejusdem vasis; atque ex gestu aliquid canere, vel eloqui videtur duplici talari tunica sine manicis indutus, & quidem non laxa, sed satis angusta, qualis hodie Monachis, virisque Deo sacris & religiosis in usu est.

TABULA LXII.

INsculpta verò subtus juvenilis effigies thiarâ parthicâ insignis, qualiter Atys vulgò repræsentatur.

Hunc elegantis gemmæ typum olim mihi benignè communicavit Joannes Ciampinus vir summæ eruditionis, ac doctrinæ, qui eam ad superbos Aquæ Virginis ductus columnis, ejusdemque Virginis statuâ ornatos censuit referendam. Virginem Aquam à M. Agrippa in Urbem adductam narrat Frontinus lib. 1. de Aquæduct. Rom. ejusque originem describit his verbis. *Idem* (Agrippa) *cum jam tertium Cos. fuisset, C. Sentio, & Sp. Lucretio Coss. post annum* XIII. *quàm Juliam deduxerat, Virginem in agro quoque Lucullano collectam Romam perduxit. Dies, quo primum in Urbem responderit,* V. *Iduum Junii invenitur. Virgo appellata est, quod quærentibus aquam militibus puella virguncula quasdam venas monstravit, quas secuti, qui foderunt, ingentem aquæ modum invenerunt. Ædicula fonti apposita, hanc Virginem pictura ostendit. Concipitur ergo viâ Collatinâ ad milliarium* VIII. *palustribus locis, signino circumjecto continendarum scaturiginum causâ. Adjuvatur ex compluribus aliis acquisitionibus, venit per longitudinem passuum* XIII. *millium* CV. *Ex eo rivo subterraneo pass.* XI. *millium* DCCCLXV. *Supra terram per pass.* MCCXL. *Ex eo substructione rivorum locis compluribus pass.* DXL. *Opere arcuato pass.* DCC. *Acquisitionum ductus rivi subterranei efficiunt pass.* MCCCCV. Hujus Aquæ ductus statuis, & columnis ab eodem M.Agrippa ornatos fuisse, docet Plinius lib.36. cap.15. cujus verba, quoniam ad istius gemmæ explicationem mirè faciunt, hìc refero. *Agrippa verò* (inquit) *in ædilitate sua, adjectâ Virgine Aquâ, cæteris corrivatis, atque emendatis lacus* DCC. *fecit: præterea salientes* CV. *Castella* CXXX. *complura*

plura etiam cultu magnifica. Operibus iis ſigna CCC. *ærea, aut marmorea impoſuit, columnas ex marmore* CCCC. *eaque omnia annuo ſpatio*. Hæc Aqua minus abundanter fluebat, quàm Anio novus, ſed aliis omnibus Appiâ videlicet, Aniene vetere, Martiâ, Tepulâ, Juliâ, Alſietinâ, quæ eadem vocabatur Auguſta, & Claudiâ copioſior erat: cujus major pars in Urbem dividebatur, minor verò extra Urbem exibat, teſte Frontino lib. 2. qui de Virginis Aquæ diviſione ſic loquitur. *Exibant extra Vrbem quinariæ* CC. *Reliquæ quinariæ* MMCCCIIII. *intra Vrbem dividebantur per regiones* VII. VIII. XIIII. *In Caſtella* XXVI. *Ex quibus nomine Cæſaris quinariæ* DXLIX. *Privatis quinariæ* CCCXXXVIII. *Vſibus publicis* MCCCCXVII. *Ex eo muneribus duobus quinariæ* XXVI. *Lacubus vigintiquinque quinariæ* LXI. *Operibus publicis ſexdecim quinariæ* MCCCLXXX. *In quibus per ſe Euripo, cui ipſa nomen dedit, quinariæ* CCCCLX. Exhibentur in hac gemma duæ mulieres manibus elevatis Virgini vota facientes. Nymphis, Fontiumque Geniis vota ſæpè à Veteribus repenſa liquet ex antiquis marmoribus à Grutero vulgatis, ut & à Sponio plurimas inſcriptiones in ſuis Miſcellaneis referente, quarum unam ad præſentis gemmæ dilucidationem hìc refero.

Romæ
In Via Appia.
GENIO
FONTIS
SAR.
C. IVLIVS
PROPOSTVS
D. D.

Ibidem etiam Vir Eruditus duo marmora protulit; alterum quidem exhibens tres aquarum Nymphas, ſive Najades cum vaſe aquam effundente, folioque cujuſdam herbæ aquaticæ, à dextra parte ſerpentem erectum Nymphis fortè ſacrum, à ſiniſtra Auguſtalem Auguſtorum libertum Nympharum numini ſacrificantem: baſi inſculpta ſunt hæc verba.

NVMINI . NYMPHARVM . AQVAR.
AVGVSTALIS . AVG. G. G. LIB.

Alterum verò ſex figuras referens, Dianam videlicet, Nymphas tres, Silvanum, & Herculem cum ſequenti inſcriptione.

TI.

TI. CLAVDIVS ASCLEPIADES
ET CAECILIVS ASCLEPIADES
EX VOTO NYMFABVS D. D.

Non solum Najades, Fontiumque Genios colebant veteres, sed & urbium, populorum, & civium, quos effingebant turritos, eisque sacra faciebant, existimantes illos rerum omnium gignendarum vim obtinere, populosque, & urbes in eorum præsidio, ac tutela esse, unde Prudentius lib. 2. contra Symmachum.

.... *Sic urbibus adfert*
Hora diesque suum, cùm primùm mœnia surgunt,
Aut Fatum, aut Genium, cujus moderamine regnent.

Suum etiam unusquisque privatum, & particularem habebat, ut docet Plinius lib.2. cap. 7. *Quamobrem* (inquit) *major cœlitum populus etiam, quàm hominum intelligi potest: cùm singuli ex semetipsis totidem Deos faciant, Junones, Geniosque adoptando sibi*. Sic Augusti Genio Templum dicatum fuisse, scribit Svetonius in ejus vita cap. 60. *Reges amici, atque socii, & singuli in suo quisque regno, Cæsareas urbes condiderunt, & cuncti simul ædem Jovis Olympici Athenis antiquitùs inchoatam perficere communi sumptu destinaverunt, Genioque ejus dedicare*. Arcus, seu Viginis ædiculæ fornici appensa est lucerna: illas antiquitùs ante aras, Deorumque imagines tam in templis, quàm alibi cultus, honorisque gratiâ positas fuisse nemo nescit: sic aurea illa Callimachi apud Athenienses in æde Minervæ collocata fuit, quæ sine ullius novi fomitis adjectione toto integro anno splendebat, ut narrat Pausanias in Atticis, & de qua scribit Hieronymus Cardanus lib. 1. de subtil. & lib. 10. de variet. cap. 40. mirabilis hujus artificii causam tentans explicare. Sic illa inextinguibilis in Phano Veneris sub dio sic ardens, ut eam nullus imber, nullave tempestas extingueret, teste D. Augustino lib. 21. de Civit. Dei cap. 6. Sic illa in Britannicæ Minervæ delubro, si fides Julio Solino Polihistori, qui ait cap. 24. Britanniæ fontibus præsul esse Minervæ numen, in cujus æde perpetuus ignis procul dubio in lampadibus, lucernisve ardebat. Sic illa Jovi Ammoni dicata, quæ in ejus Templo citra omnem novi fomitis adjectionem nisi exacto anno extinguebatur, ut refert Plutarchus in Opusculo de

Ora-

Oraculorum defectu. Sic illa, de qua loquitur Strabo lib. 9. in Munychia urbe Athieniensium ad Pyreum sita vetustum Minervæ delubrum perpetuo inextinctæ lucis lychno illuminans. Plures aliæ possent recenseri, sed istæ ad gemmæ nostræ dilucidationem sufficiunt.

TABULA LXIII.

TRes gemmæ, quæ sequuntur, unà cum aliis pretiosissimis eruditæ antiquitatis monumentis asservabantur in museo Marii de Picolomineis, qui harum ectypa in ære affabrè incisa pro solita sua benignitate meo Thesauro largitus est. Serapis, qui in prima exhibetur, idem reputabatur cum Plutone, & Jove teste Apollinis Oraculo apud Julianum Imperatorem, de quo infra. In nummo argenteo Diocletiani repræsentatur Jovis stantis figura dextrâ globum, cui victoriola imposita est, sinistrâ hastam, pro pedibus Aquila cum epig. JOVI TUTORI AUGG. Tutor animarum Justorum dicendus Pluto juxta mentem Platonis, & in hac imagine hastam vice bifurcati sceptri gerit, quod ipse non horribilis, ut fabulæ illum describunt, sed mitis & benignus sit, sub aspectu minimè cadens, & intelligentiâ constans, sublimes Justorum animas ad se evehens; de reis verò illas aliis corporibus affigendo pœnas exposcens: unde Plato eundem non absurdè prudentem Deum esse dixit, & hoc nomine vocatur ab Homero Il. 1. vers. 489. μητιέτης Ζεύς. Modius, & Cerberus Serapidis, & Plutonis simbola: Canis triceps inferorum Custos credebatur. Virgilius lib. 6. Æneid.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Personat, adverso recubans immanis in antro.

Serapis Deorum maximus habebatur apud Ægyptios, qui ejus simulacro tricipitis animantis signum adjungebant referente Macrobio Sat. lib. 1. cap. 20. Ipsum autem & Maximum, & Jovi æqualem declarat inscriptio Gemmæ incisa. CAPAΠIC MEΓICTOC ICOC ZEΥC. Seu eumdem Isiacum Jovem vocandum asserit. ICIAKOC ZEΥC. quæ interpretatio melius

melius forsan appropriata videbitur Serapidi, qui idem credebatur cum Jove, ut supra dictum est.

TABULA LXIV.

ELegans Sapientiæ simulacrum, fortè amuletum honores statuens in Achate varia incisum hìc exhibetur. Dea stolata dextrâ globum, hastam lævâ, cui serpens involutus, columnæ innititur: ad pedes clypeus, in quo facies muliebris, fortè Gorgona. Pausanias describens Minervæ simulacrum meminit Serpentis hastæ involuti prudentiæ, sapientiæque hieroglyphici. *Estote prudentes sicut Serpentes*. Ait Dominus apud Matth.10. 16. De aliis simbolis abundè alias dictum est.

TABULA LXV.

SEquitur Idolum falcatâ Lunâ, aliisque notis Isidi propriis insigne in gemma Italicè *Prasma* insculptum, cujus hieroglyphica tenebris obvoluta feliciori OEdipo meæ in conjiciendo tenuitatis conscius interpretanda relinquo.

Hæc sunt, studiose Lector, quæ de gemmis antiquis in hac Sectione contentis habebamus dicenda: illæ pretiosiorem thesauri partem conficiunt; paucæ sunt re verâ, si quantitatem attendis; si qualitatem, & raritatem plurimarum loco tibi esse poterunt.

Selectam nostrarum gemmarum antiquarum seriem annotationibus illustratam anno sæculi proximè præteriti ultimo vulgavimus, quam consulere poterunt, qui illarum pretio, raritate, & artificio tenentur.

SERAPIS
1
Apud Authorem
In diaspre rubro.
S.1

NAPOLI

ISIS.
2
Olim Apud
In Cameo
S.1

NAPOLI

ISIS
3
Apud Ill.mum de Gevurtis
In Beryllo
S 1

NAPOLI

Digitized by Google

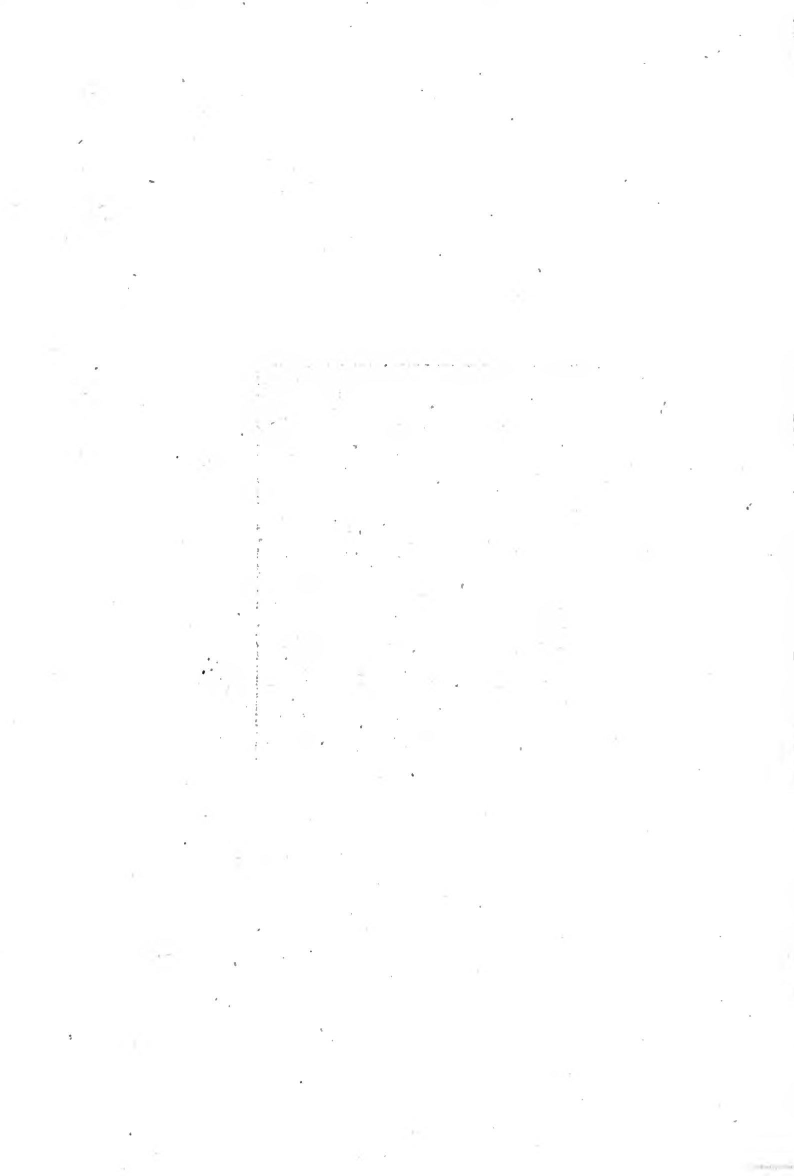

NAPOLI

MINERVA.
5
Olim Apud Authorem
In Cameo
S.I.

MINERVA
6
In Cameo
S.1.

NAPOLI

APOLLO
8
Olim in
Maximi
In Carneola
S.1

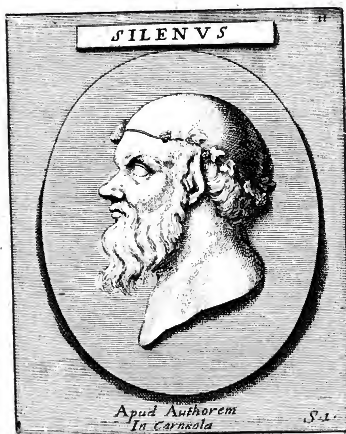

AESCVLAPIVS.
9
Apud Authorem
In Corneola
S. I.

NAPOLI

HYGIEA
Apud Authorem
in Camæola

SILENVS
11
Apud Authorem
In Carneola
S.1.

NAPOLI

NAPOLI

NAPOLI

AFRICA
14
Apud Authorem
In gemma Sard.

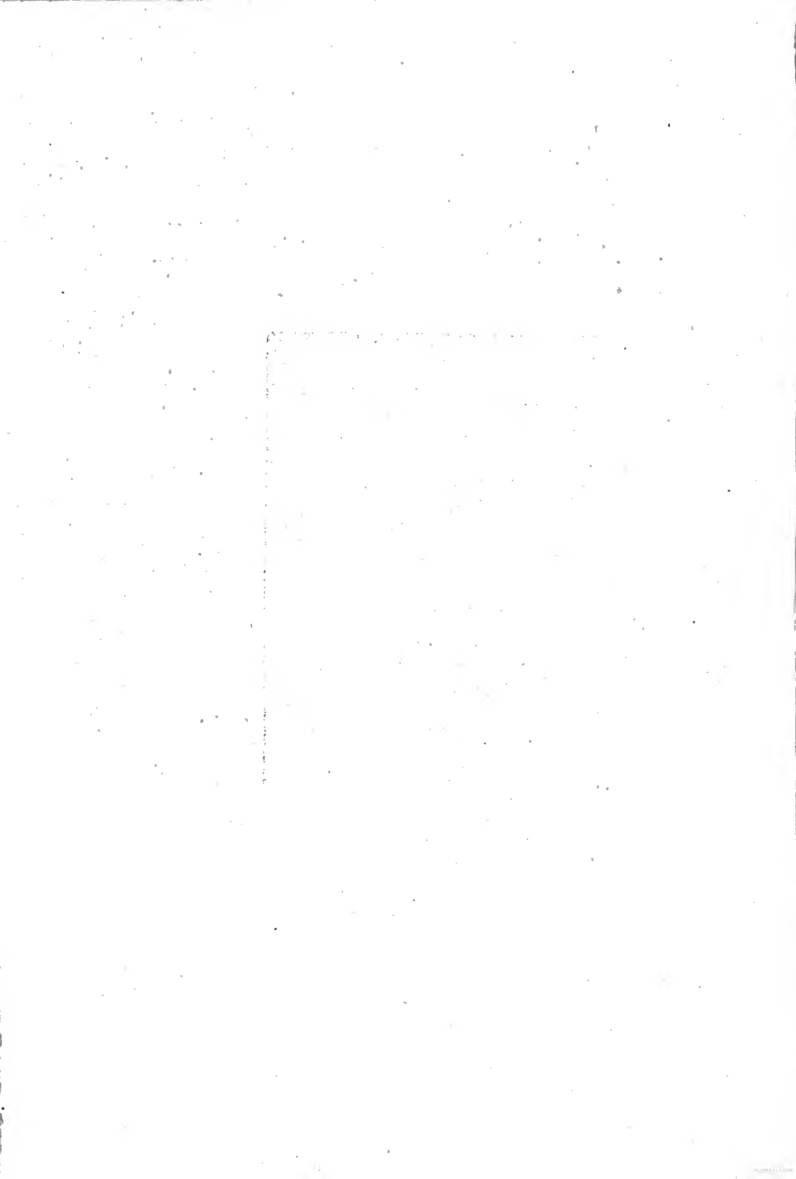

NAPOLI

NAPOLI

NAPOLI

ALEXANDER
EIVSQVE·MA-
MAGNVS·
TER·OLYMPIAS
18
Ex Achate antiqua in
S·1

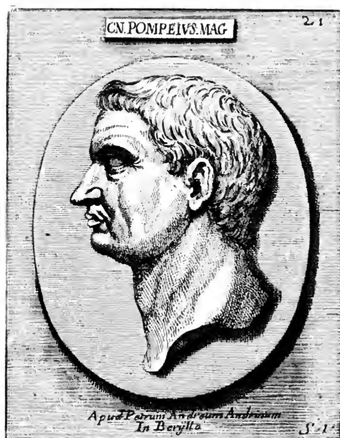

NAPOLI

19
LYSIMACHVS
E Tesauro Barberino
In gemma vulgo Prasma
S. I.

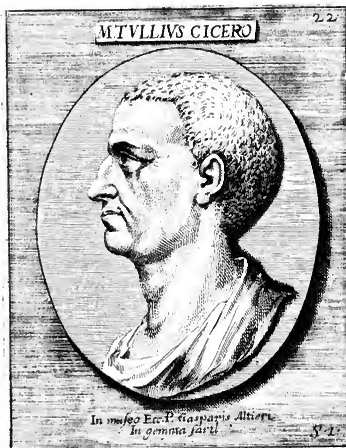

NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

CN. POMPEIVS. MAG
21
Apud Petrum Andream Andreum
In Berylto
S. 1.

NAPOLI

22
M.TVLLIVS CICERO
In museo Ecc.P. Gasparis Altieri
In gemma sardi
S·1·

NAPOLI

A.POSTVMIVS ALBINVS BRVTVS.
23
S.1.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

NAPOLI

C. IVLIVS. CAESAR

E Thesauro Barberino
In Carneola.

S. 1.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

NAPOLI

LVCIVS VERVS
27
Olim in musaeo Em. Card. Maximi
In Carneola
S.1

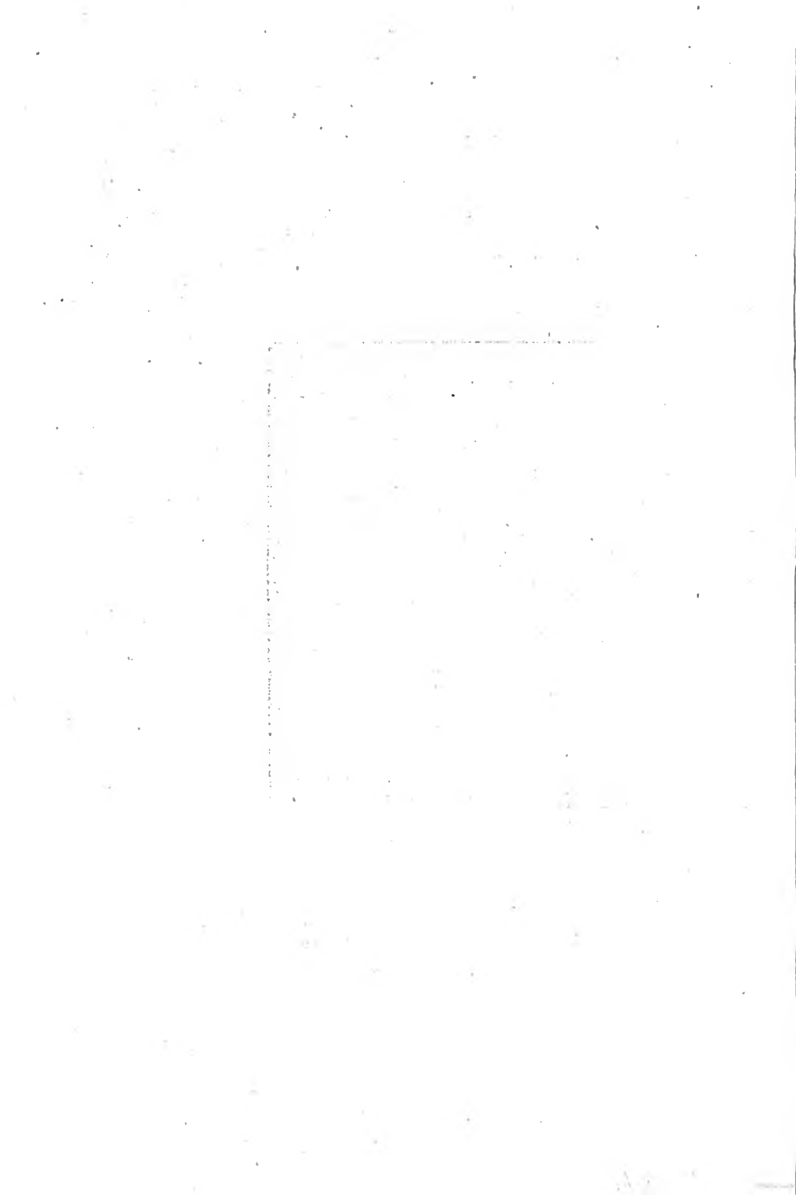

NAPOLI

28
COMMODVS
In gemma
S.1

NAPOLI

NAPOLI

NAPOLI

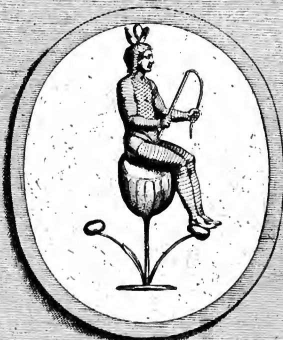

ELAGABALVS
31
Olim Apud Lucam Corsi
In gemma Vulgo Prasma
S.1.

NAPOLI

ISIS LOTO INSIDENS

E Thesauro Barberino
In gemma

P. S. B. Sculp.

34
ISIS INTER QVATVOR ELEMENTA
Ex Schedis Io Petri Bellorij
In gemma
34

NAPOLI

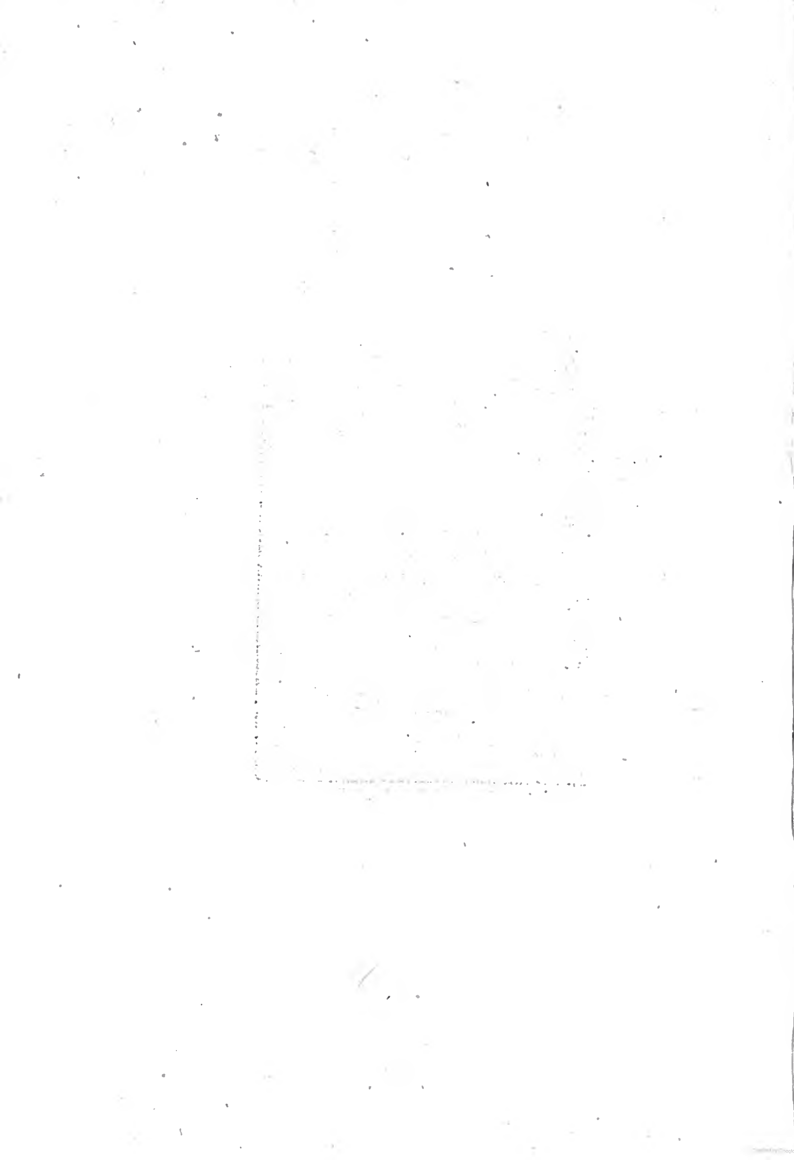
CYBELE

Apud P.S. Bartolum
In Gemma

P. S. B. Sculp. S 1

NAPOLI

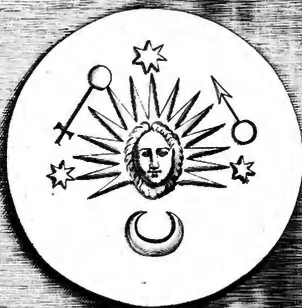
Digitized by Google

NAPOLI

NAPOLI

SEPTEM PLANETÆ

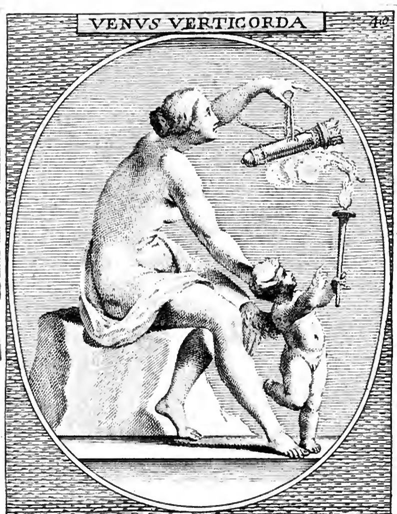
DIANA LVCIFERA

E Thesauro Barberino
In gemma

P. S. B. Sculp.   S. 1.

In Achate varicolori ap Marium Piccolom S.I.

G. Frezza Scul.

Digitized by Google

In Corneola ap: Marium Piccolomin S.1.

G. Frezza Scul.

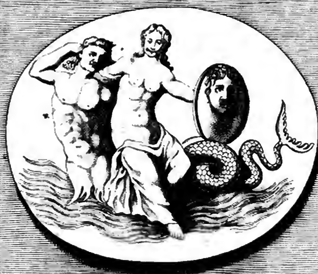

POLI

VENVS A TRITONE VECTA

43

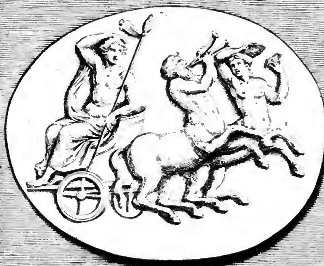
Apud Marc. Ant. Sabatinum
In Calcedonio

S.1

Digitized by Google

BACCHVS A CENTAVRIS VECTVS

Apud Lucam Corsi
In Cameo

S1

BIGÆ

Apud D. Devonsh
In Cameo

S.L.

AMVLETVM

Apud Authorem
In Heliotropio

49
MERCVRIVS ET FORTVNA
Ex Schedis Io. Petri Bellorij
In gemma

NAPOLI

48
MERCVRIVS ET MINERVA
Ex Schedis Io. Petri Bellorij
In gemma

NAPOLI

HERCVLES
49
E Thesauro Barberino
In gemma
P. S. B. sculp.
S. 14

FICVS RVMINALIS

E Thesauro Barberino
In Carneola

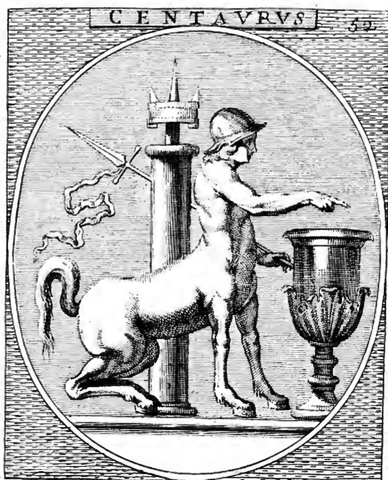
S.1

P.S.B. Sculp

AMOR et CENTAVRVS
51

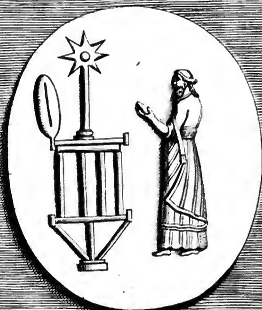

NAPOLI

In Corneola ap. Marium Piccolomineum S.1.

Digitized by Google

53
SACERDOS PERSICVS
Apud Io. Petrum Bellorium
In Calcedonia

NAPOLI

Digitized by Google

54
GANYMEDES
Ex schedis Io. Petri Bellorij
In gemma

NAPOLI

Digitized by Google

NAPOLI

Digitized by Google

MÆNAS
56
Apud Ill.^mum A. De Gesures P.A.
In Achate
P.S.B. Sculp
S.1

NAPOLI

MEDVSAE CAPITA
57
In Mar more ap. Marium Piccolomineum

Digitized by Google

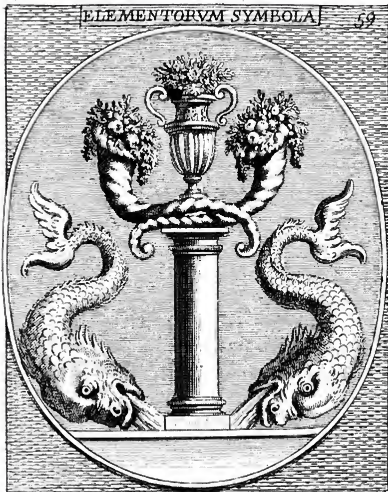
SILENVS *et* SATYRI

Olim apud C. A. Gallianum,
Nunc apud D. Crozat Parisijs.

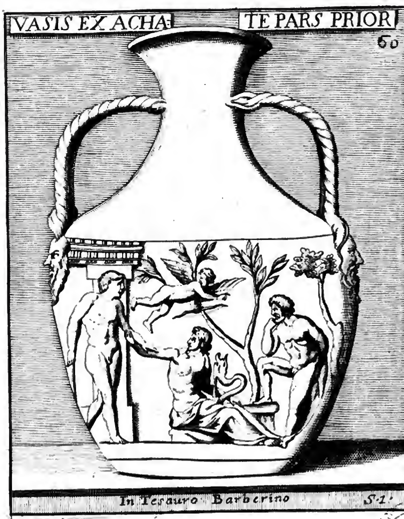
S. 1

NAPOLI

In Corneola Nigricante ap Marium Piccolomin S.I.

NAPOLI

Digitized by Google

VASIS.EX.ACHATE.PARS.POSTERIOR.
61
In Tesauro Barberino
S.1.

VASIS PARS INFERIOR

Ex Achate in Thesauro Barberino

S.1.

P.S. Bartolus Sculpsit

NAPOLI

SERAPIS

IN GEMMA VVLGO PLASMA

Apud Dominum Marium Piccolomineum Romæ

S.1.

Arnoldus Van Westerhout fecit

image
not
available

SAPIENTIA

ΣΟΦΙΑ
ΣΟΥΕΜΕ
ΕΛΑΥΝ
ΕΙΣΕΤΙ
ΜΑΝ

IN ACHATE VARIA

Romæ apud Dominum Marium Piccolomineum

S 1

IDOLVM 65

IN CAMEO EX GEMMA VVLGO PLASMA
Seruatur Romæ in Museo Picclominco

S·1·

Arnoldus Van Westerhout fecit.

ROMANUM MUSEUM
SIVE
THESAURUS
ERUDITÆ ANTIQUITATIS.

SECTIO SECUNDA
Deorum Simulacra, Idola, aliæque Imagines æreæ, ac marmoreæ.

TABULA PRIMA.

UPPITER finistro lateri fulmen tenet, isque est, quem veteres *Milichium*, & *Icesium*, ideſt placabilem, & ſupplicitus præſidem dixere. Ariſtoteles, ſeu quis fuit auctor libri de Mundo, inter multa Jovis cognomina, illa etiam enumerat: & hoc nomine illi è candido marmore Policleti celeberrimi ſtatuarii opus Argis in Templo Apollinis Lycii dicatum erat Pauſ. in Chorint. lib.20. p.19. Rurſus ara trans Cephiſum amnem conſecrata, ad quam Theſeus à Phitali poſteris de cæde purgatus dicitur; demum plures

res veteres nummi inter quos argenteus Neronis ille in quo legitur *Jupiter Custos*. Oris habitum, faciemque eleganter descripsit Homerus Iliad. A.

Nempe nigris superciliis innuit Juppiter
Ambrosii vero pili vibrati sunt Regio
Capite ab immortali.

Ex quibus versibus Jovis etiam Olympii statuæ formam accepisse confessus est Phidias. Hastam vero puram ut plurimum gerit Juppiter, & veste tegitur caput, quæ immutabilem ejus soliditatem exprimunt, cujusque virtute cœlestibus tantum, ac intellectualibus partibus patentem, infernis contectis, ut indicaretur occultari nobis mortalibus humi degentibus, uti ex Eusebio advertit Fabrettus ad Colum. Trajan. pag. 319.

TABULA II.

Serapis, qui etiam Ditis, Juppiter, seu Pluto est. Julianus Imperator Orat. x.

Unus Juppiter, unus Pluto, unus est Serapis.

Reverendum illud Ægyptiorum numen Serapis in nummis interdum barbatus, & senex, interdum juvenis atque imberbis conspicitur; quod forte factum, quia ille erat vetustissimus Ægyptiorum, alter advena, adventitius, atque ex Ponto, ac Sinopensium urbe Ptolemæo vel Lagi filio, vel Philadelpho, vel Evergete procurante, advectus Deus, qui, teste Tacito lib. 4. Hist. cap. 83. Regi per quietem oblatus *decore eximio, & majore quam humana specie* JUVENIS *cum monuit, ut fidissimus amicorum in Pontum missis effigiem suam acciret*. Si tamen quis est qui hanc conjecturam existimet admittendam non esse; ego facile illis assentiar, qui judicabunt Serapim, modo ut *juvenem*, modo ut *senem* effingi, quia sol etiam existimabant esse, vel quia parum sibi Gentiles in effingendis numinibus suis constabant.

TA-

TABULA III.

ROma gentium domina, & per excellentiam Urbs dicta tamquam Dea summo cultu ab antiquis venerata est, Templaque habuit tam apud Romanos, quàm apud exteros. *Alabandeses* (inquit Livius lib. 35. cap. 6.) *Templum Urbis Romæ se fecisse commemoraverunt* (in Senatu) *ludosque anniversarios ei Divæ instituisse*. Alabanda fuit Cariæ oppidum, quæ regio est minoris Asiæ. Cæsar Octavianus Templum Urbi Romæ, patrique Cæsari, quem Heroa Julium nominavit, Ephesi, & Nicææ clarissimis Asiæ, & Bithyniæ Civitatibus fieri permisit, ut narrat Dio Cassius lib. 51. & sic in Græcis veteribus nummis ΘΕΑ ΡΩΜΗ sæpiùs inscribitur. In ipsa quoque Urbe plura ei Templa ædificata sunt, inter quæ superbissimum fuit illud ab Antonino Pio erectum, cujus occurrit typus in nummis ejusdem Imperatoris cum epigraphe, ROMAE AETERNAE. Repræsentatur autem hæc Dea cum galea cristata nudam habens mammam dextram Heroinæ instar eo planè modo, quo exhibetur in hac imagine, & describitur à Corippo lib. 1. de laudib. Justini.

Addidit antiquam tendentem brachia Romam,
Exserto & nudam gestantem pectore mammam,
Altricem Imperii, libertatisque parentem.

Cicero in Catil. Orat. 4. Romam vocat *lucem orbis terrarum, atque arcem omnium gentium*. Tibull. lib. 2. el. 5. immortalitatis nomen ei tribuit.

Romulus æternæ nondum formaverat Urbis
Mœnia.

Martialis ep. 8. lib. 12.

Terrarum Dea, gentiumque Roma,
Cui par est nihil, & nihil secundum.

Isidorus lib. 8. Orig. cap. 6. *Roma sola Urbs, cætera Oppida*. Sed non soli authores profani Urbem Romam his sublimibus titulis decorarunt; ipsum etiam audiamus Hieronymum lib. 2. contra Jovin. de illa sic loquentem. *Urbs potens, Urbs Orbis domina, Urbs Apostoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum, Roma, aut fortitudini nomen est apud Græcos, aut sublimitatis juxta Hebræos.*

TABULA IV.

Bacchus hìc repræsentatur facie juvenili & muliebri, prout ab Albrico depingitur, teneroque ac delicato vultu, crinibus more puellarum collectis & pendentibus. Ovidius lib. 4. Metam.

. . . . . Tibi enim inconsumpta juventas
Tu puer æternus, Tu formosissimus alto
Conspiceris cælo; tibi, cum sine cornibus adstas,
Virgineum caput est.

Vitium frondibus, & uvis coronatus exhibetur juxta ejusdem Ovidii descriptionem lib. 3. Metam.

Ipse racemiferis frontem circumdatus uvis.

Harum enim ferebatur inventor; cui tamen opinioni refragatur Tertullianus in Apolog. cap. 11. Bacchum non inventorem vitis, seu vini usus, sed tantum demonstratorem fuisse scribens. Caput Dei mitrâ vincitur solito ejus ornamento. Propertius lib. 4. el. 2.

Cinge caput mitrâ, speciem furabor Jacchi.

Sed quare vinculo caput alligare solitus fuerit, declarat Diodorus apud Eusebium lib. 2. Præp. Ev. cap. 2. Πρὸς δὲ τὰς ἐκ τοῦ πλεονάζοντος οἴνου κεφαλαλγίας, ἀναδεδέσθαι τὴν κεφαλὴν μίτρᾳ. *Porrò* (inquit) *mitrâ quidem revinctum illum caput habuisse ferunt, adversus acutos capitis dolores, quos ex immoderato vini haustu pateretur.* Flores quidam rosis similes mitræ annexi sunt adversus ebrietatem, ut docet Athenæus, valentissimis, quibus veteres non convivarum frontes tantummodo, sed & calices torosque solebant adornare. Horatius lib. 1. Carm. od. 36. *Neu desint epulis rosæ.* Et Tibullus lib. 2. el. 6.

Aut è veste sacris tendent umbracula sertis
Vincla: coronatus stabit & ipse calix.

Bacchum diversa nomina sortitum fuisse, refert Ausonius ep. 30.

Ogygia me Bacchum vocat.
Osirin Ægyptus putat.
Mysi Phanacen nominant.

Dio-

Dionyson Indi existimant.
Romana sacra Liberum.

Dictus est Liber à liberando, quod vinum à curis mentem liberet, tristitiæque mederi videatur: non autem ob licentiam linguæ. Auctor est Seneca lib. de tranq. vitæ. Huic imagini ab una parte subjicitur patera, seu Bacchi poculum, quod & scyphus, & cantharus vocatur: ab altera phallum, cujus pompam Melampus in Græciam primus introduxit, teste Herodoto in Euterp. Plutarchus lib. de cupid. opum describens sacram Bacchi pompam, amphoram vini cum palmite, hinc hircum quem trahebat aliquis, post cistam nucum, & phallum recenset. Plura vide apud Euseb. lib. 2. Præp.Ev.cap.1. Arnobium lib.5. adv. gent. Diodorum lib.1. cap.2. Augustinum lib.7. Civit. Dei cap. 21. & 24. & Æliam Cretensem.

TABULA V.

SEquitur alia statua pariter elegans, sed argentea, & raritate conspicua extans in celebri Patrum Carthusianorum Museo antiquarum supellectilium, ac præcipuè nummorum cujusvis metalli, & moduli jam refertissimo. Hanc quidem Floram asserunt. Bacchum alii floribus coronatum. Facies virilis est muliebritatem spirans, & juveni Baccho valdè conveniens, qui nonnumquam cum crinibus more puellarum collectis, teneroque, ac delicato vultu juxta suam duplicem naturam repræsentatur. De Coronis egimus in Sec. 1. Qui plura volet, consulat Athenæum lib. 15. Deipnos. In omni fere sagrificiorum genere frequens fuit coronarum usus; maxime tamen coronis usi sunt in sacris Bacchi. Auctor enim est Plinius lib. 16. Hist. cap. 4. *Primum omnium Liberum Patrem, sive Bacchum imposuisse capiti suo coronam ex hedera; postea Deorum honori sagrificantes sumpsisse victimis simul coronatis.* Alioquin Bacchi coronam hederaceam, & lauream fuisse ex Tertulliano de coron. mil. cap. 7. intelligimus. Nil vulgarius est corona Bacchi pampinea. Sed & legimus apud Euripidem in Bacchis ver. 702. Bacchantes sibi imposuisse coronas hederaceas, & quernas, & smilace florida compositas,

tas, imo & coronæ myrteæ in sacris Bacchi meminerunt. Aristophanes, ejusdemque Scholiastes.

TABULA VI.

VIdemus equidem hìc omnium pulcherrimum simulacrum, scalpro depromtum ex marmore, mollissimum simul, ac robustissimum, nudato corpore, viro dormienti simile, dextrum brachium hederacea corona redimito capiti supponens ad occipitium, tam insigniter omni ex parte elaboratum, ut universi, qua pingendi, qua sculpendi celebriores Artifices in ejus admirationem convolantes unanimi consensione, extiment, laudatissimo id sæculo, ac celeberrima Antiquitatis manu efformatum; nec præ illo quot quot in Urbe statuæ visuntur majorem exhibere artis præstantiam, aut documenta meliora; adeo ut illi nihil ad opus undique absolutissimum ipsa ab arte addi possit. Porro vivum in eo, spirantemque primo intuitu ex primariis Diis aliquem credas expressum; at Seminumen est, appellaturque Faunus, quales sunt Cornigeri, Corniger & ipse, ut Poeta Ovidius in Oenon. testatur

Cornigerumque caput pinu præcinctus acuta
Faunus, in immensis qua tumet Ida jugis.

Faunum Pici filium vetustissimum Latinorum Regem, Faunorum, Satyrorumque Patrem faciunt Mythologi, vereor tamen an recte; ille etenim qui rudioribus hominibus sortis melioris auctor primus, eos ab agresti, & cyclopeâ vitæ ratione ad placidiorem disciplinam, cultumque revocaverit, & omnis religionis, & sacrorum fundamina jecerit, inter beneficos potius, mitesque Deos foret enumerandus: Quum è contra nemo ignoret Faunos ex genere Satyrorum esse, & Dœmonum chorum implere; quique homines attonitos reddere credebantur, & atra munia subire; hinc facili quidem negocio tales terrificos, infestosque Deos per vastos camporum tractus, & lucos, sylvasque rudis sibi finxit popellus; ibi enim & panicos timores muliercularum nostrarum non raro adhuc agnoscere possumus. Ceterum qui adserunt Faunum eundem esse cum Græcorum Pane veritatem magis acu

teti-

tetigerunt. Ex his igitur aliisque probare contendit Bochartus Faunum alium in Latio regnasse, meras esse nugas, ab iis confictas, quos latebat Faunum esse Panem Arcadem.

TABULA VII.

FAunum sequitur Satyra, sive Fauna caprinis auribus, & erectis in fronte cornibus insignis, cincta est pelle animalis per ungues ante pectus adstrictâ more Satyrorum, Bacchantium, Nebridum, aliorumque Liberi patris sequacium, qui solebant se vestire variis Caprorum, Cervorum, Leonum, & Tigrium pellibus, juxta Claudiani descriptionem lib. 1. de rap. Proserp.

. . . . Lenisque simul procedit Jacchus
Crinali florens hedera, quem parthica velat
Tigris, & auratos in nodum colligit ungues.

TABULA VIII.

DEpingitur Bacchus ab Herodoto lib. 7. cap. 74. lævâ thyrsum gestans, dextra schyphum, cujus pedibus assidet Pantheriscus. Baccho ejusque sequacibus thyrsum ideò datum esse scribit Phornutus, quòd ebriorum pedes suum officium difficiliter peragant, sive, ut docet Lil. Giraldus syntag. 8. quòd rarò sine rixa compotationes finiantur. Caput habet cinctum mitrâ more veterum, qui capitis vinculum adversus ebrietatem subsidium continere putabant. Scyphum seu cantharum tenet, quòd usus vini repertor crederetur. Fauno, vel Sileno quasi ebrius innititur, hos Bacchi sequaces fuisse narrat Suidas. Panthera ei comes tribuitur, teste Philostrato Imag. lib. παρδάλις τȣ̃ Θεȣ̃ σύμβολον. *Panthera Bacchi symbolum.* Ea de causa inquit Oppianus lib. 4. de Venat. quòd illa vino gaudeat.

παρδάλιας ἐ δῶρα Διονύσοιο δἐμαονται.
Pantheras etiam dona Bacchi capiunt.

Vel ad indicandum efferatas mentes temperato vini usu mulceri, Bacchus enim Lyæus dictus est, quasi lenitatem præstans, si Fulgentio fides lib. 2. Mythol. Sic etiam Tibullus lib. 3. el. 6. *Ille*

Ille facit dites animos Deus, ille ferocem
Contudit, & dominæ misit in arbitrium.
Armenias tigres, & fulvas ille leænas
Vicit, & indomitis mollia corda dedit.

TABULA IX.

IN hac Tabula spectanda est Bacchantium cohors. Duæ Bacchæ sunt veste eadem videlicet talari, & brevi tunica, pallam quoque seu pallium variis flexibus corpori, ut Plautina utamur voce *centuplicatum* habent: Pedes nudi, comæ nodo colliguntur ceterum effusæ. Jactatio capitis festivæ lætitiæ modum non excedit, facie tantisper ad comites a tergo sequentes reflexa, qui gestus cymbalis ludentium proprius est. Multa porro musices istrumenta, ne dicam pene omnia Liberi, & Cereris sacra lætiora, & augustiora reddebant, veluti tympana, sistra, tibiæ, crotola, & alia id genus, inter quæ Cymbala videntur fuisse hisce festis peculiaria.

Vocamus cum Pitisco cymbala, non ut aliqui, crotala duo rotunda; & concava vasa ærea, quæ inter palmas tenent, & magno simul impetu collidebant, ita ut labrum labro, idest concavi unius orbis peripheria alterius peripheriæ responderet, ingentemque crepitum ederet. Hujuscemodi istrumenta inter manus Bacchantium multa penes Montfauconium aliosque videre est. Fuisse hæc Bacchi propria poetarum etiam non unus ostendit locus. *Æra rotunda Cybeles* vocat Propertius lib. 4. eleg. 7. vers. 61. *Cava cymbala recrepantia* Catullus de Beren. & Ati, *gemina ænea* Statius VIII. Thebaid., de illis fortasse Ovidius Fast. IV.

Æraque tinnitus ære repulsa dabant.

Qui igitur ea pulsabant, alteram ex hisce æreis cuppis læva tenebant, ita ut concava superficies Cœlum aspiceret, alteram dextra concava parte terram versus atque a sinistro latere cervice tantisper in dexteram partem flexa. Qui corporis gestus, & incessus in nostro marmore optime observantur. Cymbalistrias itaque has esse fœminas quisque facile censebit.

TA-

TABULA X.

BAcchica pompa in hoc elegantiſſimo marmore inſpicitur; præcipue nobis ſeſe offerunt quamplurimæ Satyrorum imagines, ut & in ſuperiori marmore. Omnibus notum Satyros fuiſſe Bacchi comites, & miniſtros. Ὁι Διονύσȣ θεράποντες οἱ Σάτυροι, dicit Lucianus περὶ ὀρχήσεως. Atque Strabo lib. x. Geogr. in Bacchi miniſtris numerat *Silenos*, *Satyros*, *Bacchas*, *Lænas*, *Thyas*, *Mimallonas*, *Najades*, *Nymphas*, *Tityros*. Eorum varium habitum formamque deſcribit Nonius in Dionyſ. lib. xiv. verſ. 130. & ſeq. Satyrorum etiam fuiſſe varia genera jam annotavit Jul. Cæſ. Scaliger lib. 1. Poetic. cap. 17. Vides vero in hoc marmore Satyros capripedes, uti Lucretius lib. 4. verſ. 584. ait:

Hæc loca capripedes Satyros, Nymphaſque tenere
Finitimi fingunt, & Faunos eſſe loquuntur.

Hinc & Græcis dicebantur αἰγιποδες, ſive τραγόποδες. Vides tam Satyros, quam Satyras cornutos. Sic enim Satyri a Luciano in Concilio Deorum dicebantur κεράςαι, ideſt *cornigeri: qualia fere recens natis hœdis naſcuntur cornua*. Quo ad Bacchicum chorum pertinet, atque ad Orgia audiamus Ulpianum Rhetor. in Schol. ad Demoſt. Orat. adverſus Midiam. Qui Bacchi feſtum celebrabant, imitatione comitatus ejus id celebrabant: alii Satyrorum, alii Bacchantium, alii Silenorum habitum imitantes, primitias uvarum fructuumque offerentes. Plutarchus indicat Bacchanalibus homines aliquando *perſonatos* inceſſiſſe.

Obſervatur etiam in præclariſſimo marmore Caprum ſacrificio Bacchi deſtinatum prope Silenum ſtantem. Quamvis vero utique ordinarium Bacchi ſacrificium fuit hircus; invenimus tamen, eidem aliquando & oves, & tauros fuiſſe immolatos. Id quod docet Nonnius in Dionyſ. lib. 47. circa finem. Atque Herodotus in Euterpe commemorat, in *honorem Bacchi, die ſolemnitatis Dorpiæ, Ægyptios ſingulos ante fores ædium ſuarum ſues jugulaſſe.*

image
not
available

set in sacris Bacchi, & Cybeles non semper vivos adhibitos fuisse serpentes; sed *flagella*, quæ & manibus tenuerunt, & quibus capita & corpora sua incinxerunt quod anguino ritu è loro crinibusque essent contexta, & ipsa quoque *angues* appellata fuisse.

TABULA XII.

CYbele uxor Saturni vulgò repræsentatur cum corona turrita; quia ipsissima Terra habetur, quæ urbibus exculta est, ut notat Servius ad lib. 10. Æneid. Pedem sinistrum rostro navis imponit, fortè ut denotet globum terrestrem ex aqua & terra compositum esse, terræque extremitates maritimis undis allui. Varia hujus Deæ nomina recenset Strabo lib. 10. eamque nominatam scribit Berecyntiam à Phrygibus, Rheam à Troibus Idam accolentibus, Matrem Deorum, & Agdestin, & Phrygiam, Magnam Deam, à locis autem Idæam, Dindimenen, Pylenen, & Pessinuntiam. Fuit etiam dicta Ops, quòd terræ ope vita hominum sustentetur; Vesta, sive quòd terra rebus omnibus vestiatur, seu quia vi sua stat, ut docet Ovidius lib. 6. Fastor. Mater alma ab alendo; & Pales, quòd sit pabulorum Dea; Bellonam quoque, Deam Syriam, & Isidem illam vocat Apulejus lib.8. Metamorph.

TABULA XIII.

SEquitur Ceres Saturni & Opis filia dextra facem gerens. Cererem ea de causa inter Deas relatam scribit Plinius lib. 7. cap. 56. quòd docuerit molere frumentum, panemque ex illo conficere, cùm anteâ homines glande vescerentur. Ovidius lib. 5. Metam.

Prima Ceres unco glebam dimovit aratro,
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris.

Unde Frugifera nominata est, habuitque cum Baccho vini potus inventore conjuncta sacra; idem Ovidius lib.3.Fastor.

Ipse suos ludos uvæ commentor habebat,
Quos cum Tedifera nunc habet ille Dea.

Tediferæ nomen sortita est, quòd filiam Proserpinam

à Plutone raptam investigando tedis in Ætna monte accensis universum terrarum Orbem lustraverit, ut notat Appollodorus lib. 1. Biblioth. Sic etiam canit Statius lib. 12. Theb.

Qualis ab Ætnæis accensa lampade saxis
Orba Ceres magnæ variabat imagine flammæ
Ausonium, Siculumque latus.

Eadem legum inventrix credebatur, unde à Græcis Θεσμοφόρος, & à Latinis Legifera dicta est.

TABULA XIV.

NEptunus maris Deus hìc exhibetur palustribus juncis coronatus, cum capillo, & barba tortis, ac prolixis, more Deorum fluviatilium, sinistrâ elevatâ fortè tridentem gerens, quo triplex aquarum virtus innuitur, liquida nempe, fœcunda, & potabilis, juxta Fulgentii interpretationem lib. 1. Mythol. dextrâ extensâ fluctus marinos compescens, planè ut describitur à Virgilio lib. 1. Æneid. Cùm hoc Simulacrum temporis injuriâ ambabus mutilatum sit manibus, quid illis gestaverit, conjectandum; fortasse delphinum tenebat; siquidem tam delphinus, quàm tridens Neptuni sunt insignia. *Qui Neptuno simulacrum faciunt*, inquit Hyginus lib. 2. Astronom. *Delphinum aut in manu, aut sub pede constituere videmus; quod Neptuno gratissimum esse arbitrantur*. Hic Deus dictus est à Græcis Ποσειδῶν, quod pedibus terram quatiat; ut & Εννοσίγαιος, ἀπὸ τ͂ ἔνοσις, concussio, & γαῖα, terra. Similiter etiam Σεισίχθων motor terræ, à verbo σείω, quatio, concutio, & χθῶν, *terra solum*. Unde scribit Ammian. Marcel. lib. 17. Poëtas veteres, & Theologos Neptunum humentis substantiæ potestatem Ennosigæum, & Sisichthona nuncupasse.

TABULA XV.

MErcurium dixerunt veteres quasi mercium curam; omnem enim negotiatorem dici posse Mercurium docet Fulgentius lib. 6. Mythol. De marsupio, quod gerit, hæc Georgius Codinus de orig. Constant. Τῦ κέρδοις αἴτιον λέγουσι, ἐ ἐμπόριον τὸν Ερμῆν. ὅθεν τὸ ἄγαλμα αὐτῦ ἱςῶσι βαςάζειν μάρσιπον.

Mer-

Mercurium lucri authorem perhibent, & præsidem mercaturæ; quocirca simulacrum ejus marsupium gestare faciunt. Aristophanes etiam statuit eum ἐμπολαῖον; unde apud Ovid. Mercator hunc Deum alloquens ait lib. 5. Fast.

Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro;
Et fac ut emptori verba dedisse juvet.

Et apud Plautum in Sticho act. 3. sc. 1.

Cum benè re gesta salvos convertor domum;
Neptuno grates habeo, & tempestatibus,
Simul Mercurio, qui me in mercimoniis
Juvit, lucrisque quadruplicavit rem meam.

Etenim Mercurii duo sunt munera, nuncium Deorum agere, & lucrum afferre Mercatoribus. *Bonis nunciis* (inquit C. Cæsar lib. 3. de bel.civ.) *afficit homines Mercurius, & nunciis præest.* Utrumque autem munus ipsemet declarat expresse apud Plautum in prolog. Amphit.

Nam vos quidem id jam scitis concessum, & datum
Mihi esse ab aliis Diis; nunciis præsim, & lucro.

Hic Deus apud Græcos λόγιος dictus est, quasi studiorum, litterarum, & eloquentiæ præses juxta Budæi interpretationem in Comm. Illum Jovis & Majæ filium finxerunt veteres, idest, mentis & prudentiæ, ut docet Georgius Codinus, cujus verba hìc refero. Τὸν Ἑρμῆν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, κατὰ τὴν αὐτῶν πεπλανημένην μυθολογίαν, υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαίας, οἷον τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως. ἐκ νοῦ γὰρ καὶ φρονήσεως ὁ λόγος γεννᾶται. διὰ τοῦτο καὶ πτερωτὸν αὐτὸν ποιοῦσι, ὡς ταχύν. οὐδὲν γὰρ λόγου ταχύτερον, καὶ Ὅμηρος, ἔπεα πτερόεντα. *Græci & Romani veteres secundum falsam eorum mythologiam dicunt Mercurium Jovis & Majæ filium esse, idest, mentis & prudentiæ, nam ex mente & prudentia oritur oratio. Propterea etiam alatum fingunt, quia sermone nihil est velocius, unde Homerus verba vocat alata.* Caduceum, quem sinistrâ manu tenet, apertæ orationis rectitudinem significare scribit Cælius Rhodiginus lib. 21. cap. 6. Serpentes verò implicitos diffidentes orationis virtute conciliari voluntates. De caduceo meminit Isidorus lib. 8. Orig. cap. 11. *Mercurius* (inquit) *virgam tenet, quæ serpentes dividit, idest, venena; nam bellantes & diffidentes interpretum oratione sedantur.* Unde vocatur hic Deus à Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 12. vo-

vocis & sermonis potens. Refert Jamblichus sect. 1. de Myst. cap. 1. Ægyptios scriptores Mercurio veluti omnium inventori suos libros scribere solitos fuisse, eumque præesse sapientiæ, & eloquio. Proclus etiam lib. de Anim. & Dæm. mentionem de illo facit his verbis. *Mercurius ut Jovis nuncius paternam animis explicat voluntatem, atque ita nobis exhibet disciplinam; atque iterum, ut inquisitionis est auctor, inventionem suis præstat alumnis*. Scribit Pausanias in Arcad. Mercurium mandata Jovis præferre, animasque mortuorum ad inferos deducere: eadem leguntur apud Petronium Satyr. cap. 100. & Virgilium lib. 4. Æneid.

Tum virgam capit: hac animas ille evocat orco
Pallentes, alias sub tristia tartara mittit;
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

Caduceus erat apud Græcos signum pacis, & Caduceatores vocabantur, qui ad pacem mittebantur legati, ut innuit Amm. Marcell. lib. 21. *Caduceatoribus missis ex more*. His injuriam intulisse maximum habebatur nefas, teste Cælio Rhodigino lib. 21. cap. 6. Mercurium Ausonius furem vocat Technopag.

Inter virtutes quod nomen Mercurio? fur.

Etenim Tiresiæ fertur subripuisse boves, tridentem Neptuno, Marti gladium, sceptrum Jovi, Apollini arcum & saggittas, forcipem Vulcano, & Veneri cestum. Possidebat olim *le Feure* aurifex Gallus elegantem æream Mercurii statuam, aliasque imagunculas rei antiquariæ studiosorum inspectione non indignas.

TABULA XVI.

HOc elegantissimum Minervæ simulacrum in thesauro Christinæ Augustæ asservabatur, cujus ferè similis imago sub istius Deæ vel Aspasiæ nomine inter gemmas exhibita est. Galeam habet illa quadrigis, pegaso, & sphinge ornatam, quæ omnia propria sunt Minervæ symbola, & quæ Sect. 1. pro ingenii nostri modulo explicavimus. Gorgona ei ponitur in thorace ut favorabile amuletum, cui credebant veteres inesse vim quamdam præstandæ securitatis, & abigendi pericula.

TA-

TABULA XVII.

SEquitur aliud pulcherrimum ejusdem Minervæ signum habitu currentis, dextrâ forte hastam, lævâ gorgonam pectori affixam tenentis: cassidi super impositæ sunt Sphingis, & Pegasorum imagines, de quibus alibi. Currit hæc Dea vel propter *acrem minimèque retrahendum ad res impetum*, si fides Phornuto, vel quod *ad depellendam injuriam, atque opem ferendam satis est instructa, unde Victoria est appellata*.

TABULA XVIII.

PIngitur Diana Ephesia cum multis mammis, velut alma mater, quæ uberibus suis alit genus humanum. De illa mentionem facit D. Hieronymus in Epist. ad Ephes. *Erat Ephesi Templum Dianæ, & ejusdem in ipso Multimammia, idest, multarum mammarum effigies, quia cultores ejus decepti putabant eam omnium viventium nutricem*. Celeberrimum hoc Templum in nummis imperialibus occurrit: in eo centum viginti septem columnæ fuerunt sexaginta pedum altitudine, singulæ à singulis regibus factæ, ex quibus trigintasex mirabili artificio cælatæ, quales fortè sunt Trajanæ & Antoninianæ Romæ etiam nunc extantes. Elegantem hujus Templi descriptionem, vide apud Philonem lib. de VII. Orbis Miraculis, Plinium lib. 17. cap. 40. & Vitruvium lib. 2. de Architect. cap. 9. & lib. 3. cap. 1. qui de Jonica ejus exædificatione, ambitu, & Architectis plura referunt, & nuper Cl. Marchio Polenus in Diss. Acad. Corton.. Scribit Plutarchus in Opusculo de vitando ære alieno debitores ad hoc Templum confugientes tutos à creditoribus, & intactos remanere. Hæc Dea coronam turritam gerit in capite, quia eadem credebatur Isis, Ceres, & Cybele sive Terra, quæ urbibus exculta est. *Et quoniam* (inquit Codinus de Orig. Constant. (*cujusque urbis sedes terra est, fingitur turrita, quasi urbes gestaret*. Καὶ ἐπειδὴ ἕδρα πάσης πόλεως ἡ γῆ ἐστιν, ὡς βαστάζουσα τὰς πόλεις, πλάττεται πυργοφόρος. Audiamus etiam Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 20. Isidem ad instar Dianæ Ephesiæ describentem. *Isis cuncta religione celebratur, quæ est vel terra, vel natura rerum subjacens Soli. Hinc est, quòd continuatis uberibus corpus Deæ omne densetur: quia,*

vel

vel terræ, vel rerum naturæ halitu nutritur universitas. Sic Apulejus lib. 11. Metam. Isidem, Deûm Matrem, Minervam, Venerem, Dianam, Proserpinam, Cererem, Junonem, Bellonam, Hecaten, Rhamusiam unam & eamdem esse docet, *cujus numen unicum multiformi specie, ritu vario, nomine multijugo totus veneratur Orbis*. Etenim tot numinum attributa in hoc Simulacro conjuncta repræsentantur: muralis nempe Phrygiæ Cybeles corona, noctilucæ Isidis velum, Cancer Lunæ, Ephesiæ Dianæ Victoriæ & mammæ, ejusdem Siculæ Cervi & Apes, Magnæ Matris Leones, Cereris Eleusinæ Boves & Dracones, Minervæ Sphinx, Telluris denique glans & fructus. Vir præclari nominis, doctrinâque præstantissimus Jo. Petrus Bellorius quondam Claudii Menetreji ceimeliothecæ Barberinæ Præfecti de Symbolica Dianæ Ephesiæ statua librum in lucem restituit, suisque eruditissimis notis illustravit, & adauxit, quem consulere poterit, qui ulteriorem hujus simulacri expositionem desiderabit.

TABULA XIX.

SImilem Dianæ Luciferæ imaginem exhibuimus inter gemmas, & explicavimus. Hæc ab illa tantummodo differt, quòd Orbi insistat, quem lumine suo tamquam ardenti face conspicuum, lucidumque reddit. Scribit Firmicus Mathes. 2, & 4. eamdem terræ imperium ex vicinitate sortitam cuncta animantia corpora concepta procreare, & generata dissolvere, ideoque omnem corporis humani substantiam ad potestatem lunaris numinis spectare. Dicta confirmat D. Ambrosius in 4. Hexam. docens Lunam id in se induere ministerium, in quod & frater ejus, ut illuminet tenebras, foveat semina, augeat fructus. Hæc Dea partubus quoque mulierum favere credebatur. *In partu* (inquit Tertullianus lib. de Anima cap. 39.) *Lucinæ & Dianæ ejulatur*. Ea de causa teste Macrobio lib. 7. Saturn. cap. 16. *Quia proprium ejus munus est distendere rimas corporis, & meatibus viam dare, quod accelerando partui salutare est*. Unde dux nascentium, mortalium corporum auctor, & conditrix vocatur ab eodem Macrobio lib. 1. in somn. Scip. cap. 11. Audiendus etiam

Por-

Porphyrius apud Eusebium lib. 3. præp. Ev. cap. 3. de illa sic loquens. Λοχία τὲ ἡ Ἄρτεμις, καὶ περ, οὖσα παρθένος, ὅτι ὁ τῆς νουμηνίας δύναμις παραθετικὴ εἰς τὸ τίκτειν. *Ac partui quidem tametsi virgo Diana præest, quod novilunio vis quædam insit, quæ pariendi facultatem afferat*. Ideòque facem ardentem manu gerit; quâ veteres novilunii virtutem significabant, teste eodem Eusebio loco citato. De Velo disseruimus Sect. I.

TABULA XX.

PEtrus Abbas Seguinus in selectis suis numismatibus nummum æreum Philippi junioris ab Antiochensibus percussum protulit, in cujus aversa parte stantes exhibentur tres figuræ muliebres obversis tergis junctæ, modiis capitibus impositis, huic nostræ imagini (nunc munificentia Benedicti XIV. in Museo Capitolino) ferè similes; etenim illarum media facem utrâque manu gerit; dexterior Serpentem dextrâ, lævâ clavem antiquæ formæ; sinisterior verò dextrâ stimulum, vel gladium, lævâ flagellum; pedibus illarum ab utraque parte Canis assistit. Vir eruditissimus insolitum hunc typum ad Furias putavit referendum, quibus divini honores à Romanis, Græcisque tributi fuere, ut narrant Pausanias in Arcad. & Corinth. & Cicero lib. 3. de natura Deorum, qui eas Fanum Athenis, Romæ Lucum habuisse scribit. Spanhemius in lib. de Cæs. Imp. Jul. fol. 54. Gordiani Pii nummum æreum maximi Moduli in Thesauro Regio asservatum describit, cujus aversa pars similem typum exhibet, quem & ipse doctrinâ præstantissimus ad Furias credit pertinere. Summis viris in re antiquaria facilè Principibus vix audeo refragari; sed quia in obscuris versamur, quorum interpretationes possunt diversimodè conjectari, mihi quoque licebit aliquam de hac imagine sententiam proferre. Hoc igitur simulacrum ad Hecaten referendum censeo, quam Minutius Felix Triviam nominat trinis capitibus, & multis manibus horrificam. Quid autem horribilius tedis, funibus, Serpentibus, & stimulis? Quid proprius infernorum Deæ? Canes ipsi in Seguini nummo expressi Hecatæ immolabantur, quam veteres Equum, Taurum, Leænam, & Canem

nominabant : auctor est Porphyr. lib.4. de abstin. Τὴν δ' Ἑκάτην ἵππον ταῦρον δὲ λέαιναν κύνα. Luna, Diana, Hecate idem credebatur numen, si fides Phornuto; unde harum trium figurarum prima Lunæ crescenti veluti diademate coronata exhibetur, cui persea imposita est, Isidi, quæ eadem cum Luna habebatur, consecrata, ut docet Plutarchus in lib. de Is. & Os. Facem ardentem utrâque manu gerit, quâ novilunii virtus significabatur.

TABULA XXI.

SEcunda caput habet coronâ radiatâ ornatum, Reginæ Manium Insigni, virtutem Solarem frugum productioni necessariam forsan indicante : dextrâ gladium sive stimulum tenet, lævâ Serpentem. Pausanias in Arcad. describit simulacrum Dianæ, alterâ manu lampadem, alterâ duos Dracones gestantis, fortasse quia Proserpina, quæ eadem & Diana, pro segetibus accipiebatur, segetes autem ventis agitatæ Serpentum meatus imitantur; forsan etiam Dracones isti ad iter Lunæ fluxuosum iisdem meatibus simile referuntur, ut & ad viperea flagra, quæ Prudentius ad Hecaten pertinere docet.

. . . . Putatur
Agmina vipereo superis inducere flagro.

Audiamus, quid de stimulo, & Dracone sentiat Eusebius lib. 2. Præp. Ev. cap. 5. Κύει μὲν ἡ Δημήτηρ, ἀνατρέφεται δὲ ἡ κόρη, μίγνυται δ' αὖθις ὁ γεννήσας οὑτωσὶ Ζεὺς τῇ Φερεφάττῃ, τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ μετὰ τὴν μητέρα, Δηῶ, ἐκλαθόμενος τοῦ προτέρου μύσους, καὶ μίγνυται δράκων γενόμενος, ὃς ἦν ἐλεγχθείς. Σαβαζίων γοῦν μυστηρίων σύμβολον τοῖς μυουμένοις ὁ διὰ κόλπου Θεος. Δράκων δὲ οὗτος διολκούμενος τοῦ κόλπου τῶν τελουμένων, ἔλεγχος ἀκρασίας Διός. Κύει καὶ ἡ Φερέφαττα παῖδα ταυρόμορφον ἀμέλει φησί τις ποιητὴς εἰδωλικὸς, Ταῦρος

Πατὴρ Δράκοντος, καὶ πατὴρ Ταύρου Δράκων,
Ἐν ὄρει τὸ κρύφιον Βουκόλος τὸ κέντρον.

Ceres quidem peperit, puella verò educatur : rursum ecce tibi castus Jupiter cum Pherephatta, quam ipse genuerat, post Cererem matrem congreditur execrandi flagitii prioris oblitus; & congreditur Draconis formâ tectus, sic tamen, ut qui sub ea latet, manifestò post-

postmodum teneatur: Enim verò Sabaziorum utique mysteriorum iis, qui sacris initiantur, symbolum est, Deus sinum pervadens: Deus autem iste Draco est, qui per medium eorum, quos solemni ritu initiant, sinum trahitur, certum planè impotentis Jovis libidinis argumentum. Parit etiam Pherephatta filium Taurinâ specie, nimirum ut Idolorum cultor Poeta cecinit,

Taurus Draconem genuit, & Taurum Draco,
In monte occultum Bubulcus stimulum.

Bubulci enim bacchico furore correpti arcana hæc sacra ducentes pastoralem stimulum celebrabant.

TABULA XXII.

Tertia clavim antiquæ formæ dextrâ gerit, sinistrâ funes. Jano clavis tribuebatur, quem à multis eumdem creditum fuisse atque Apollinem, & Dianam, refert Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 9. *Apud nos* (inquit) *Janum omnibus præesse januis nomen ostendit; quod est simile* θυραῖος. *Nam & cum clavi, ac virga figuratur, quasi omnium & portarum custos, & rector viarum. Pronunciavit Nigidius Apollinem Janum esse, Dianamque Janam appositâ D litterâ, quæ sæpè I litteræ causâ decoris apponitur.* Pausanias verò in El. 1. describit simulacra Plutonis, Proserpinæ, & Nympharum duarum, quarum altera pilam tenet, altera clavem, quæ Plutonis insigne dicitur eâ ratione, quòd ab eo inferorum sedes ita clausa sit, ut inde nemini reditus pateat; sicque innuere videtur Hecates clavem gestans inferorum portas ab ea referari. Funes etiam ad pœnas infernales referuntur, clavemque optimè comitantur, siquidem quod ligatum est & clausum, effugere haud facilè potest. Virgilius lib. 6. Æneid.

. . . . Facilis descensus Averni,
Noctes atque dies patet atri janua Ditis:
Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est.

Laurus autem, quâ coronatum est hoc Simulacrum, convenit Hecatæ, sive Lunæ, teste Eusebio lib. 3. cap. 3. quoniam à Sole ignea sit.

TABULA XXIII.

MIthras hic exhibetur indumento Persico amictus, tiarâque redimitus, ut describitur à Luciano in Concilio Deorum. Genu tauro innititur, alterâ manu rostrum bovinum prehendens, alterâ cultrum ejus tergo infigens. Mithram Persæ existimabant esse Solem, teste Suidâ in voce Μίθρου. Sic etiam Strabo lib. 15. Πέρσαι τιμῶσι δὲ Ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν. *Persæ* (inquit) *colunt Solem, quem Mithram vocant*. Et Hesychius. Μίθρα ὁ Ἥλιος παρὰ Πέρσαις. Eumdem & Apollinem, & Titanem, & Osirim esse docet Statius lib. 1. Thebaid.

Phœbe parens, &c. (& deinde)
Adsis ô memor hospitii, Junoniaque arva
Dexter ames, seu te roseum Titana vocari
Gentis Achemeniæ ritu, seu præstat Osirim
Frugiferum, seu Persæi sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua Mithram.

Bos prostratus symbolum est terræ; Mithras est Sol calore suo fœcundans terram, eamque in signo Tauri cultro, idest, vi suâ penetrans, genitalemque humorem eliciens, ac semina foras protrudens ad rerum omnium procreationem, nutrimentumque animalium, quæ per Canem guttas sanguinis defluentes lambentem indicantur: Canis etiam ut astrum Tauro proximum hìc ponitur. Cauda Bovis in spicas desinens terræ fæcunditatem in hoc signo innuit; etenim mense Aprili spica è foliculo primùm erumpit. Scribit Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 21. Cancrum aliquo gressu Solis iter numquam rectum, sed meatibus plenum ostendere, & maximè in illo signo Solem à cursu supero incipere obliquum inferiora petere, sicque virtus Solaris in Tauro invalescens incipit deficere in Cancro, virtusque genitalis paulatim in illo comprimitur. Ægyptii Serpentis naturæ quamdam inesse divinitatem putabant, teste Eusebio lib. 1. cap. 7. & lib. 3. cap. 3. eumque spiritalissimum omnium animal, & igneum, proindeque fœcunditatis symbolum, unde per Serpentes & fœcunditatem, & in formarum productione varietatem designari docet eruditissimus Kircherius lib. 5. Obel. Pamphil. Aquila propter altissimam volatus velocitatem altitudinem

So-

Solis ostendens in summo posita est: illa etiam ob maximam pernicitatem Mithræ consecrata fuit, ut & Corvus, & Accipiter, de quibus Porphyrius lib. 4. de Abstin. *Decretum apud primos habetur de animarum in diversa corpora transmigratione, id quod etiam in Mithræ mysteriis videntur significare. Ut enim communionem nobis esse cum cæteris animalibus innuant, per animalium nomina consueverunt nos interstinguere; adeò ut, qui jam initiati participes sunt eorumdem sacrorum, Leones vocent, mulieres Hyenas; famulantes autem Corvos. Itidem in partibus, Aquilæ enim, & Accipitres hi appellantur; & qui leonina assumit, circumponit sibi omnigenas animalium formas. Quorum causam afferens Pallas in iis, quæ de Mithra tradit, communem hominum opinionem esse inquit, ut ad Zodiaci orbis naturam hæc referenda judicentur.*

TABULA XXIV.

PRæclarum Æsculapii signum exhibemus modium gestantis in capite, baculo, cui Serpens involutus, innixi. Ejus imaginem describit Albricus his verbis. *Æsculapius Deus medicinæ putatur cum barba valde prolixa, indutus habitu Medici, cujus manus baculum cum serpente gestabat intorto.* Modium fœcunditatis, & abundantiæ typum habet in capite, dignum sanè hujus Dei symbolum, siquidem absque bona, & perfecta valetudine nil jucundum, nil pretiosum; at cum optima salute ipsemet pauper dives, & felix habetur. Æsculapium à quibusdam eumdem cum Osiride creditum fuisse scribit Tacit. lib. 4. Hist. cap. 84. unde non mirum habetur, si modium imponitur capiti. Eidem baculum quasi ægrotantium sustentaculum tribui alibi diximus; Serpens vero additur baculo circumvolutus, juxta Theodoreti mentem serm. 7. quòd *morborum malignitatem deserant ægrotantes ope Medici, ut suam veterem pellem Serpentes.* De hoc simulacro sic Statius Papinius.

.... Maximus ægris
Auxiliator adest, & festinantia sistens
Fata, salutifero mitis Deus incubat Angui.

TABULA XXV.

Salus Dea hic repræsentatur dextrâ pateram gerens, cui cibus impositus est, lævâ Serpentem. De Salute, quæ eadem est atque Hygæi, plurima diximus in gemmis. Illa ferebatur Æsculapii filia, amboque precabantur, ut morbos depellerent, & adesse vellent ægrotantibus. Sic apud Terentium in Hecyra act. 3. sc. 2.

Malè metuo, ne Philumenæ magis morbus adgravescat:
Quod te, Æsculapi, & te, Salus, nequid sit hujus, oro.

Serpens huic Deæ tribuitur, tum quia revalescentes renovantur, ut Serpentes, & quasi senectutem exuunt, tum quia Serpenti multa insunt remedia saluti & acquirendæ, & conservandæ opportuna, teste Plinio lib. 29. cap. 24. Patera verò, cui cibus impositus est, sive quòd Salus medicamentis acquiratur, sive quòd solâ Deorum ope & adipiscatur, & conservetur. Ædem Salutis C. Junius Bubulcus, quam Cos. bello Samnitum voverat, Censor locavit, Dictator dicavit; hæc à Fabio pictore depicta fuit. P. Victor Templum Salutis in sexta Urbis regione constituit. Salutarem portam, quòd prope ædem Salutis esset, Romæ appellatam scribit Festus.

TABULA XXVI.

Vulcanus hic exhibetur pileatus, malleum dextrâ tenens ad similitudinem fabri deformis, & claudi, ut depingitur ab Arnobio lib.6. advers. Gent. & Albrico de Deorum Imag. cui forceps additur in sinistra, & sic in nummo gentis Aureliæ visitur caput Vulcani barbatum cum pileo, & forcipe pone cervicem. Hunc Deûm Jovis, & Junonis filium quidam asserunt; Lucianus verò lib. 1. de Sacrific. illum solius Junonis filium declarat. Ομοια δὲ τούτοις καὶ περὶ τῆς Ηρας ᾄδουσιν, ἄνευ τῆς πρὸς τον ἄνδρα ὁμιλίας ὑπηνέμιον αὐτὴν παῖδα γεννῆσαι τον Ηφαιστον, οὐ μάλα εὐτυχῆ τοῦτον, ἀλλὰ βαναυσον, καὶ χαλκέα, καὶ πυρίτην, καὶ ἐν καπνῷ τοπᾶν βιοῦντα, καὶ σπινθήρων ἀνάπλεων. οἷα δὴ καμινευτὴν, καὶ οὐδὲ ἄρτιον τὼ πόδε. χωλευθῆναι γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πλώματος, ὁπότε ἐρρίφη ἀπὸ τοῦ Διός ἐξ οὐρανοῦ. *His autem similia etiam de Junone canunt, nempe hanc citra virilem congressum è subventaneo conceptu gravidam puerum edi-*

edidisse Vulcanum, eum non valde fortunatum, sed fornacarium, & fabrum ærarium, ignipotentem, & in fumo perpetuo viventem, & scintillis oppletum, utpote qui circa caminos versatur: tum etiam ne pedibus quidem integrum, eum enim claudicare à casu, ex quo à Jove de cælo deturbatus est. Ille artem fabrilem in Lemno instituit; Jovi fecit fulgura; uxores duxit Venerem, & Gratiarum unam, teste Homero, Gratiam proprio nomine appellatam. Ponitur aliquando hìc Deus pro ipso igne; hinc Mercurius Sosiam alloquens ait apud Plautum in Amphit. act. 1. sc. 1.

Quo ambulas tu, qui Vulcanum in cornu conclusum geris.

Templum habuit Athenis supra Ceramicum, & Porticum, in quo positum erat signum Minervæ, ut refert Pausanias in Attic. dicebatur enim cooperator Minervæ, quòd hæc Dea sit artium etiam illarum, in quibus usus est manuum: ille verò Deus instrumentorum, sine quibus hæ artes non possunt exerceri; unde Plutarchus in opusc. de Aq. & Ig. compar. Τέχνας δὲ πάσας καὶ ἀνεῦρε τὸ πῦρ καὶ σώζει. διὸ καὶ τὸν Ἥφαιστον ἀρχηγὸν αὐτῶν ποιοῦσι. *Ignis reperit omnes, & conservat artes; itaque etiam Vulcanum Principem, ac Ducem artium faciunt.*

TABULA XXVII.

Fortuna duplex fuit apud veteres; una cæca, quæ malos fovere, & extollere credebatur; altera videns, quæ Isis erat, bonis omnibus salutaris, eorumque præmiatrix; sic apud Apulejum lib. 11. Metam. Sacerdos Isidis eumdem Apulejum sacris hujus Deæ initiaturum alloquens. *In tutelam* (inquit) *receptus es Fortunæ sed videntis, quæ suæ lucis splendore cæteros etiam Deos illuminat.* Eadem hæc Dea hìc exhibetur dextrâ gubernaculum, sinistrâ cornucopiæ gerens: capitis ejus ornamentum describitur ab Apulejo libro citato his verbis. *Corona multiformis variis floribus sublimem distrinxerat verticem, cujus media quidem super frontem plana rotunditas in modum speculi, vel imò argumentum Lunæ candidum lumen emicabat, dextra, lævaque sulcis insurgentium Viperarum cohibita.* Ideòque vocatur à Valerio Flacco lib. 4. Argonaut. *Aspide cincta comas.* Isidem creditam fuisse, & Lunam, & Cererem ne-

nemo nescit; unde isti viperarum sulci referri possunt ad iter Lunæ fluxuosum meatibus Serpentum simile, ut & ad Cererem, quæ Draconibus currui alligatis cælum, ut ita dicam, sulcavit. Ovidius lib. 4. Fast. de Cerere.

Quò simul ac venit, frænatos curribus Angues
Junxit, & æquoreas sicca pererrat aquas.

Globus Aspidibus circumdatus numinis Solaris vim fœcundativam, seu spiritum quemdam igneum universum permeantem significabat apud Phœnices, & Ægyptios, qui, teste Eusebio lib. 1. cap. 7. Draconis, & Serpentis naturam putabant divinam; ut & ipse Taautes apud eumdem Eusebium Serpentem spiritalissimum omnium animal, & igneum esse tradens: temperamento autem caloris hujusmodi, & humoris provenientis ex Luna roris largissima justa oritur conjunctio calidi, & humidi, in qua consistit omnis generatio. De cornucopiæ, & gubernaculo in sequentibus.

TABULA XXVIII.

Bupalus Sculptor primus omnium statuam Fortunæ Smyrnæis fecit polum capite sustinentis, manuque Amaltheæ cornu ad declarandum illius bona: clavus eidem tribuitur vel ad significandam illius firmitatem, vel ad exprimendam vim, & potentiam necessitatis, quæ Fortunam sæpissimè comitatur juxta hos versus Horatii lib. 1. Carm. Od. 35. ad eamdem.

Te semper anteit sæva necessitas,
Clavos trabaleis, & cuneos manu
Gestans aëna.

Fortunam à fortuitis nomen habere dicunt (inquit Isidorus lib. 8. Orig. cap. ult.) *quasi Deam quamdam res humanas variis casibus, & fortuitis illudentem: unde & cæcam appellant, eò quòd passim in quoslibet incurrens sine ullo examine meritorum & ad bonos, & ad malos venit.* Fortunam duplicem fuisse diximus videntem, & cæcam, seu bonam, & malam: prima invocabatur, ut propitia esset; altera, ut mala imminentia averruncaret; utraque Templa, & aras habuit Romæ. Plinius lib. 2. cap. 7. vesanos Fortunæ cultores irridens hæc de illa refert, *Toto*

quip-

quippe mundo, & locis omnibus, omnibusque horis, omnium vocibus Fortuna sola invocatur; una nominatur; una accusatur; una agitur rea; una cogitatur; sola laudatur; sola arguitur; & cum convitiis colitur; volubilis, à plerisque verò & cæca etiam existimata, vaga, inconstans, incerta, varia, indignorum fautrix. Unde non mirum, si Juvenalis Sat. 6. illam vocat improbam.

.... stat Fortuna improba noctu
Arridens nudis infantibus.

Scribit Plutarchus in Æmil. Fortunam metuere fortes, ignavos premere. Sic. Ovidius lib. 8. Metam.

.... Ignavis precibus Fortuna repugnat.

Lacedæmones eam admotâ manu invocabant, & fortè clavo, quem tenet, innuitur vim illi afferendam esse, ut fixa, stabilisque reddatur. Existimabant veteres hanc Deam hoc Universum gubernare, Fortunamque reducem in numismatibus sæpe cum clavo depingebant.

TABULA XXIX.

SEquitur aliud Fortunæ simulacrum modium habentis in capite abundantiæ symbolum, dextrâ navis gubernaculum, cui Delphinus, & Serpens superpositi sunt; sinistrâ cornucopiæ sustinentis. De Fortuna, ejusque attributis loquentem audias Lactantium lib. 3. de fal. Rel. cap. 29. *Is, inquam, planè vulgi, & imperitiorum opinionibus credidit, qui Fortunam putat esse, quæ hominibus tribuat bona, & mala; nam simulacrum ejus cum cornucopia, & gubernaculo fingunt, tamquam hæc & opes tribuat, & humanarum rerum regimen obtineat: cui opinioni & Virgilius assentit, qui Fortunam omnipotentem vocat; & Historicus, qui ait: Sed profecto Fortuna in omni re dominatur. Quid ergo cæteris Diis loci superest? Cur non aut ipsa regnare dicitur, si plus potest; aut sola colitur, si omnia? Vel si tantum mala immittit, aliquid causæ proferant, cur, si Dea sit, hominibus invideat, eosque perditos cupiat, cùm ab iis religiose colatur: cur æquior sit malis, iniquior autem bonis: cur insidietur, affligat, decipiat, & exterminet: quis illam generis hominum vexatricem perpetuam constituerit: cur denique tam malam sortita sit potestatem, ut res cunctas ex libidine magis, quam ex vero celebret, obscuret-*

que. Hæc, inquam, Philosophos inquirere oportuit potius, quam temerè innocentem accusare Fortunam, quæ etiamsi sit aliqua, nihil tamen afferri ab his potest, cur hominibus tam inimica sit quam putatur. Serpens gubernaculo superpositus designat prudentiam ad stabilitatem Fortunæ requiri: Delphino vero innuitur eamdem navigationi præesse, & utrumque elementum ejus nutu gubernari; unde hominum hera vocatur à Plauto in Mercat. act. 5. sc. 2.

Divum, atque hominum quæ spectatrix, atque hera eadem es hominibus,
Spem speratam quoniam obtulisti hanc mihi, grates ago.

Catullus autem Ep. 64. omnes Deos heros appellat.

Hostia cælestes pacificasset heros.

Quod ad Signa Panthea, quæ sequuntur, referri potest, siquidem omnes ferè Deos conjunctos repræsentant.

TABULA XXX.

Fortunæ succedit Abundantia caput habens herbarum frondibus coronatum, alterâ manu cornucopiæ fructibus refertum, alterâ hydriam tenens. Ab humido elemento tamquam rerum omnium principio, quæcunque terra gignit, emanare juxta Thaletis sententiam existimant Ægyptii; unde Canopum Genium humidi elementi, Deorumque omnium victorem velut hydriæ clausum referebant. Hujus sententiæ meminit Cælius Rhodiginus lib. 27. Lect. antiq. cap. 5. hydriam apud Ægyptios ad Templum summâ religione deferri solitam narrans his verbis. *Quum aquarum infinitæ propemodum utilitates sint, gratissimæque, qui sacerdotia gerunt moribus Ægyptiorum ostendunt res omnes è liquoris potestate consistere. Itaque cùm hydria ad Templum castâ religione defertur, tunc in terram procumbentes manibus ad cælum sublatis divinæ gratias agunt bonitati.*

TABULA XXXI.

Elegantissimum exhibemus signum æreum in museo Jo. Petri Bellorii jam asservatum, quod omnes ferè Deos conjunctos refert, eaque de causa Pantheum à Jacobo

Sponio in Miſcellaneis appellatum eſt. Etenim capitis ornamentum Iſidem, ſemicirculus Lunam; radii Solem; pharetra Cupidinem; alæ Victoriam, & Nemeſim; Cornucopiæ, cui ſuperpoſita ſunt Oſiridis, & Iſidis capita, Abundantiam ex benignis Solis, & Lunæ influxibus provenientem; Serpens brachio intortus Æſculapium, & Hygiæam, ſive Salutem; pellis caprina ex humero ante pectus dependens Bacchum; gubernaculum Fortunam; Fulmen denique Jovem indicant. Apud Sponium nihil de radiis, & fulmine.

TABULA XXXII.

HÆc imaguncula plures etiam Deos exhibet. Caput caſſide armatum Martem, & Palladem; radii Solem; urnula, ſive cymbium capiti impoſitum Oſiridem humidæ naturæ dominum; globus Aſpidibus circumdatus Iſidem; alæ Nemeſim, & Victoriam; pharetra Cupidinem; Gorgona pectori affixa Minervam; cornucopiæ Cererem, & Abundantiam; Gallus Mercurium, & Æſculapium; caput arietinum Ammonem, Ibis Lunam, gubernaculum Fortunam ſignificant. Lucianus in opuſc. de Dea Syria deſcribit ſimulacrum à ſe viſum in Syria, quod quidem re verâ eſſet Juno, alios tamen Deos referret. Εχει δὲ τι καὶ Αθηναίης, καὶ Αφροδίτης, καὶ Σεληναίης, καὶ Ρίης, καὶ Αρτέμιδος, καὶ Νεμέσιος, καὶ Μοιρέων. *Cæterùm habet quidpiam & Minervæ, & Veneris, & Lunæ, & Rheæ, & Dianæ, & Nemeſis, & Parcarum.* His ſymbolis diutiùs inſiſtere tædioſum eſſet; dicam tantummodo ad intelligentiam ſignorum Pantheorum veteres philoſophos unum ſolum Deum admiſiſſe, ſed pro ratione diverſorum officiorum variis nominibus appellatum. *Fragilis & laborioſa mortalitas,* ait Plinius lib. 2. cap. 7. *in partes iſta digeſſit, infirmitatis ſuæ memor, ut portionibus quiſque coleret, quo maxime indigeret. Itaque nomina alia aliis gentibus, & numina in iiſdem innumerabilia reperimus.* Quod Macrobius etiam confirmat lib. 1. Saturn. cap. 17. his verbis. *Sicut Maro, eùm de una Junone diceret, quo numine læſo, oſtendit unius Dei effectus varios pro variis cenſendos eſſe numinibus.* Scribit D. Hieronymus in divinis neque ſexum, neque genus eſſe ſpectandum, ſiquidem parens illa rerum omnium

natura, quam sub tot diversis nominibus colebant veteres, nil aliud est, quam ipsemet Deus, ut doctissimo sermone demonstrat Seneca lib. 4. de Benefic. cap. 7. *Natura*, inquit, *hæc mihi præstat. Non intelligis te, cùm hoc dicis, mutare nomen Deo? Quid enim aliud est natura, quam Deus, & divina ratio toti mundo, & partibus ejus inserta? Quoties voles, tibi licet aliter hunc auctorem rerum nostrarum compellare, & Jovem illum optimum, ac maximum ritè dices, & tonantem, & statorem, qui non (ut historici tradiderunt) ex eo quod post votum susceptum acies Romanorum fugientium stetit, sed quod stant beneficio ejus omnia, stator, stabilitorque est. Hunc eumdem & fatum si dixeris, non mentieris: nam cùm fatum nil aliud sit, quàm series implexa causaru m, ille est prima omnium causa, ex qua cæteræ pendent. Quæcumque voles, illi nomina propriè aptabis, vim aliquam, effectumque cælestium rerum continentia. Tot appellationes ejus possunt esse, quot munera.* (Et mox) *Ergo nihil agis, ingratissime mortalium, qui negas te Deo debere, sed naturæ; quia nec natura sine Deo est, nec Deus sine natura; sed idem est utrumque, nec distat officio.*

TABULA XXXIII.

HArpocratem Osiridis, & Isidis filium silentii præsidem facit Plutarchus lib. de Is. & Osir. Describitur ab Ovidio lib. 9. Metamorph.

Quique premit vocem, digitoque silentia suadet.

Scribit Politianus in Miscell. cap. 83. Ægyptios suis sacris adhibere Harpocratem, qui silentio ostenderet colendum esse summum Deorum. De illo mentionem facit D. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 5. *Et quoniam ferè in omnibus Templis, ubi colebatur Isis, & Serapis, erat etiam simulacrum, quod digito labiis impresso admonere videretur, ut silentium fieret; hoc significare Varro existimat, ut homines eos fuisse taceretur.* Hæc imaguncula habet in capite perseam typum silentii, & veritatis; dextræ digito indice ora comprimit, lævâ sustinet cornucopiæ frugibus, & fructibus refertum, eò quòd silentium sit res salutaris, multaque bona oriantur à tacendo, & loquendo opportunè. Alis designatur contemplatio; sive perfecta mentis applicatio ad sublimiora quæque studia, cui ma-

maximè opus est silentio. *Ubi decocti fuerint cibi* (ait D. Clemens Romanus Pontifex lib.2. recognit. ad Jacobum fratrem Domini) *& mens acceperit nocturna silentia, opportunissimè, quæ docentur, insident*. Serpens, & noctua prudentiam, & sapientiam in tacendo denotant; Cane pedibus assidente, pelleque canina ex humero dependente fidelitatem oriri ex silentio designatur. Est etiam Canis symbolum Laris sive domestici, sive compitalis, teste Ovidio lib. 5. Fastor.

At Canis ante pedes saxo fabricatus eodem
Stabat, quæ standi cum Lare caussa fuit?
Servat uterque domum, domino quoque fidus uterque,
Compita grata Deo, compita grata Cani.
Exagitant & Lar, & turba Diania fures,
Pervigilantque Lares, pervigilantque Canes.

Plutarchus in Problem. Lares vocat Deos familiares, domus præsides, caninis pellibus vestitos, quibus aliquando Canis assistit. Hæc imaguncula plures in se Deos continet, de quibus in sequenti.

TABULA XXXIV.

Aliud Harpocratis signum exhibetur, quod multa numina simul conjuncta refert, ideòque Pantheum, ut & præcedens, nominandum. Radiis enim Sol designatur; semicirculo Luna; perseâ capiti impositâ Isis; digito ori apposito Harpocrates; alis Cupido; Noctuâ Pallas, sive Minerva; pelle caprinâ Bacchus; cornucopiæ Ceres, & Abundantia; Serpente baculo circumvoluto Apollo, Æsculapius, & Hygiæa; Accipitre Osiris; Cane Lares; Testudine Cybele. Sed quid hæc numina cum Harpocrate, considerandum. Harpocratem Osiridis, & Isidis filium esse diximus, Osiris autem, Sol, Apollo, & Æsculapius pro uno eodemque Deo habebantur, sicut Isis, Luna, & Ceres pro una eademque Dea, si fides Macrobio lib.1. Saturn. cap.16. 17. 20. quod intelligendum est etiam de Minerva, ut docet Porphyrius de nat. Deor. interp. unde symbola his numinibus attributa filio quoque possunt convenire. Baccho videtur adesse debere Harpocrates, ne in vino secreta divulgentur. Cupido

do etiam optimè sociatur cum Harpocrate, siquidem in rebus amatoriis silentio nil æque necessarium. Testudo elinguis, teste Plinio lib. 9. cap. 10. typus est silentii; convenit illa Cybeli, quia hujus Deæ sacra propalare nefas erat. De bulla, quæ ex ejus collo dependet, in Sectione ultima diffusè agemus: hæc pueris nobilibus, & prætextatis tantum concedebatur. Quid autem nobilius, quam tacere, & loqui opportunè? Debet etiam hìc Deus considerari, ut Lar domesticus, cui Canem assistere solitum, scribit Plutarchus. De Laribus bullatis loquitur Petronius Satyric. cap.38. *Inter hæc* (inquit) *tres pueri candidas succincti tunicas intraverunt; quorum duo Lares bullatos super mensam posuerunt; unus pateram vini circumferens, Dii propitii, clamabat.* Bullas puberes facti Laribus suspendebant. Persius Sat. 5.

Bullaque succinctis Laribus donata pependit.

Sic virgines nupturæ, ut faustum haberent matrimonium, Pupas Veneri donabant. Idem Persius Sat. 2.

Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine Pupæ.

Meretrices quoque speculum huic Deæ dicare solitas, docet Ausonius hoc jucundo epigrammate Laidem Veneri loquentem introducens.

Lais anus Veneri speculum dico: dignum habeat se
Æterna æternum forma ministerium.
At mihi nullus in hoc usus; quia cernere talem,
Qualis sum, nolo; qualis eram, nequeo.

Omnes enim, qui aliquam artem reliquerant, illius instrumenta Diis ipsius artibus præsidibus suspendebant, sacrabantque; ut legitur apud Horatium lib. 3. Od. 26. Tibullum lib.2. el.5. & plerosque alios Authores.

TABULA XXXV.

ANgerona Dea, Silentii præses eadem habebatur apud Romanos, qualis apud Ægyptios Harpocrates: digito salutari ora comprimit, fortè ad indicandum nil sanctius esse ad salutem oris silentio, ut scribit Alexander ab Alexandro lib. 4. cap. 26. *Ideoque* (subjungit) *sacellum Angeronæ, quæ Dea præsul silentii obligato ore effingitur, inter antiquissimas religiones*

nes Romæ colebatur. Erat enim hæc Dea tutelare Urbis numen, cui Pontifices XII. Kalend. Januarii in sacello Voluptæ sacrum faciebant, teste Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 10. Illam sic dictam ait Verrius Flaccus apud eumdem Macrobium loco citato, quòd angores, animorumque sollicitudines propitiata depellat. Masurius verò ejus simulacrum ore obligato in ara Voluptæ propterea collocatum refert, quòd qui suos dolores, anxietatesque dissimulant, patientiæ beneficio perveniant ad maximam voluptatem.

TABULA XXXVI.

VIctoria pingitur aliquando alis carens; hanc refert Pausanias in Attic. sacellum habuisse Athenis in arce, ad cujus statuæ similitudinem Mantinenses quodam bello confecto unam dedicarunt. Hujus involucris Victoriæ simulacrum visitur in nummo Titi æternitatem ejus victoriarum denotans. Sæpiùs verò repræsentatur alata, de qua mentionem facit Latinus Pacatus in Paneger. *Rectè profectò germana illa Pictorum, Poetarumque commenta Victoriam finxere pennatam, quòd hominum cum Fortuna euntium, non cursus est, sed volatus*. Sic Ausonius Ep. 1. eam alloquens ait

Tu quoque ab aerio præpes Victoria lapsu.

Ista hic exhibetur orbi insistens cum alis expansis, sive ad designandam victoriam terrestrem diversam à navali rostro navis insistenti, ut in nummis Vespasiani, & Titi, sive quia hæc Dea per totum terrarum orbem dominatur. Palmam dextrâ gerit victoriæ symbolum, unde Palmaris Dea vocatur ab Apulejo lib.2. Metamorph. *Attollebant statuas Palmari Deæ*. Lævâ coronam tenet victoris præmium, quâ eumdem coronatura est. Ovidius lib. 2. Trist. ad Cæsarem Augustum

Sic adsueta tuis semper Victoria castris
Nunc quoque se præstet, notaque signa petat.
Ausoniumque ducem solitis circumvolet alis;
Ponat & in nitida laurea serta coma.

In Senatu asservabatur imago Victoriæ alatæ, de qua Ælius Lampridius in vita Alexandri Severi. *Pater eâ nocte in somniis vidit alis se Romanæ Victoriæ, quæ in Senatu, ad cœlum vehi.*

Di-

Dicta est autem Victoria, teste Isidoro lib. 18. Orig. cap. 2. *Quòd vi, idest, virtute adipiscitur; hoc est enim jus gentium vim vi expellere*. Tres fratres illi assignantur, Zelus, Potentia, & Vis, sine quibus Principes nec Victoriam obtinere, nec Imperium adipisci queunt. Prudentius Poëta Christianus Victoriæ numen irridet his versibus.

Vincendi quæris dominam? sua dextera cuique est,
Et Deus omnipotens: non pexo crine Virago,
Nec nudo suspensa pede, strophioque revincta,
Nec tumidas fluitante sinu vestita papillas.

TABULA XXXVII.

PUlcherrimum istud signum æreum extans in Museo nostro Herculem refert divinitatis coronam capite gestantem, dextrâ clavam, lævâ poma aurea, pelle leoninâ sinistro brachio impositâ. Hercules vitam Cynicam duxit opes amore virtutis despiciens, quapropter nudus repræsentatur. Illius ærumnas, vide apud Boëtium de Conf.Philosoph. Apollodorum lib. 2. de Deorum imag. Ovidium lib. 9. Metam. & Ausonium Edyll.19. Harum secunda pelle Leonis in Nemea sylva occisi designatur, de qua hæc scribit Albricus. *Secunda victoria Hereulis notabilis fuit, quia ipse pugnasse cum Leone, ipsumquè clavâ mactasse, & interempto pellem abstulisse dicitur; quo deinde spolio incessit semper indutus, signum victoriæ perceptæ. In quo etiam ostentatur animi fortitudo, contra quam nulla vis corporea prævalet, quæ semper spolium Leonis, idest, vim virtutis defert.* Narrat Diodorus lib. 1. Histor. clavam, & Leonis exuvias Herculi antiquo ideò attributas fuisse, quia nondum inventis illo tempore armis homines secum bellantes lignis repellebant, pellibusque belluarum pro tegumentis utebantur. Firmitatem, & vires indicari ex quercu docet Pierius Valerianus Hyerogl.lib.54. nodosamque fingi clavam propter difficultates, quæ virtutem indagantibus sese contrà magno errorum agmine contracto frequenter objiciunt. Poma aurea Hesperidum in hortis Atlantis Mauritaniæ Regis ab Hercule sublata Dracone custode interempto, canit Ovidius lib. 4. Metam.

Tem-

Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor: & hunc prædæ titulum Jove natus habebit.
Id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas
Mœnibus, & vasto dederat servanda Draconi.

Per Draconem extinctum significatur impositus concupiscentiæ modus: per tria mala in manu Herculis intelliguntur tres illius virtutes insigniores, una excandescentiæ moderatio, altera avaritiæ temperamentum, tertia generosus voluptatum contemptus. Auctor est idem Valerianus loco citato referens, si quando Bos huic Deo immolandus aufugisset, malum eidem ramis quatuor compositis quadrupedis illius instar sacrificari, quod aliqui à Bœotis, alii ab Atheniensibus factum volunt. Hercules ob fortitudinem inter Deos relatus perhibetur, cujus consecratio per coronam divinitatis, & immortalitatis symbolum designatur. Illum autem eumdem cum Sole declarat Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 20. unde duodecim illius ærumnæ ad totidem Zodiaci signa videntur referendæ. Lindii cum convitiis, & maledictis eum colebant; si quis enim inter solemnes ritus, sacrasque cæremonias bonum verbum imprudenter protulisset, sacra pro violatis habebantur. Mulieribus prohibitum erat hujus Dei sacris immisceri, eisque per Herculem jurare nefarium, & illicitum fuisse, scribit Varro, cui tamen opinioni refragatur Plautus in Trucul. act. 2. sc. 1. Astaphium sic loquentem introducens.

Ha, ha, ha! Herclè quievi, quia introivit odium.

TABULA XXXVIII.

Sequitur aliud Herculis simulacrum pariter asservatum in Museo nostro, caput habentis vitium frondibus, & uvis coronatum, alterâ manu scyphum gestantis, alterâ clavam, pelle leoninâ sinistro brachio impositâ. *Scyphus Herculis poculum est*, inquit Macrobius lib. 5. Saturn. cap. 21. *ita ut Liberi patris cantharus, Herculem verò fictores veteres non sine causa cum poculo fecerunt, & nonnumquam quassabundum, & ebrium, non solùm quòd is heros bibax fuisse perhibetur, sed etiam quòd antiqua historia est Herculem poculo tamquam navigio ventis immensa*

maria transiisse. De illius ebrietate consulendus est Athenæus, qui de ea multis in locis agit, refertque Herculem ex magno voluminum numero elegisse illum, cui titulus erat, OBSONIORUM APPARATUS.

TABULA XXXIX.

HErcules elegantissimus iterum & tertio exhibetur. Hercules quidem præter coronam oleaginam, aut populeam, aut quernam, gestare, etiam Diadema in Anaglyphis, & veterum gemmis consuevit; sic fortasse explicandas censuerunt, vel fortissimi herois victorias, vel Divinitatem; ad cujus imitationem alii, præcipue apud Græcos, & Reges, & Heroes, & Athletæ diademate coronabantur. Qui eximiam hujus sigilli, oculis, & diademate ex argento conspicui pulchritudinem inspexere, eam satis pro dignitate celebrare non valuere.

TABULA XL.

CAnopus apud Ægyptios Genius humidi elementi habebatur, Deorumque potentissimus, quod ignem Chaldæorum Deum aquâ Niloticâ in circumdato vase contentâ extinxisset. Jucundum hoc miraculum refertur à Ruffino lib. 2. Histor. Eccles. cap. 26. *Ferunt* (inquit) *aliquando Chaldæos ignem Deum suum circumferentes cum omnium provinciarum Diis habuisse conflictum, quo scilicet, si vicisset, hic Deus ab omnibus esse crederetur. Reliquarum provinciarum Dii æris, aut auri, argentique, aut ligni, vel lapidis, vel ex quacumque materia constabant, quæ per ignem procul dubio corrumperetur; ex quo fiebat, ut omnis locis omnibus obtineret. Hæc cum audisset Canopi Sacerdos, callidum quiddam excogitavit. Hydriæ fieri solent in Ægypti partibus fictiles undique crebris, & minutis admodum foraminibus patulæ, quibus turbida aqua desudans defecatior, ac purior redditur. Harum ille unam cerâ foraminibus obturatis, desuper etiam variis coloribus pictam, aquâ repletam statuit in Deum; & excisum veteris simulacri, quod Menelai gubernatoris ferebatur, caput desuper positum diligenter aptavit. Adsunt post hæc Chaldæi; itur in conflictum:*

cir-

circa hydriam ignis accenditur : cera , quâ foramina fuerant obturata , resolvitur : sudante hydriâ ignis extinguitur . Sacerdotis fraude Canopus Chaldæorum victor ostenditur : unde ipsum Canopi simulacrum pedibus perexiguis, attracto collo, & quasi sugillato, ventre tumido in modum hydriæ , cum dorso æqualiter tereti formatur . Ex hac persuasione velut Deus victor omnium colebatur. Ille hìc veluti hydriæ clausus humana, & juvenili facie insurgit, basique innititur: caput velatum est fasciolis circa collum de more pendentibus , ac pectore medio, circaque humeros glans dependet , primi nutrimenti index . Tibullus lib. 2. el. 3. *Glans aluit veteres* . In prima hydriæ facie exhibentur duo Genii sedentium habitu baculi insignes , quorum unus canino vultu Anubin indicat , alter Felis specie Genium Lunarem . Canis etiam refertur ad Isidem , teste Plutarcho lib. de Is. & Osir. quæ ipsissima Luna est ; unde istis Geniis videtur indicari præsidium tutelare in humidum elementum, à quo tamquam rerum principio , quæcumque terra gignit , emanare juxta Thaletis sententiam existimabant Ægyptii . Sedent ambo ad denotandam stabilitatem , quam mundo elementari Lunares Genii conferunt ; mala etiam imminentia averruncare credebantur , quod per baculos malorum aversionis symbola designatur . Verùm quia Lunares Genii humidæ naturæ præsides generationem perficere nequeunt , nisi adjuventur à cœlesti Osiri , idest , à calore Solis fœcundativo ; hinc Accipiter in summo positus est , quo picto Ægyptii Regem suum Osirim indicabant , ut docet Plutarchus loco citato . Γράφουσι δὲ ἱέρακι τὸν θεὸν τοῦτον πολλάκις . εὐτονίᾳ γὰρ ὄψεως ὑπερβάλλει, καὶ πλήσιος ὀξύτητι . *Accipitre etiam picto Osirim sæpe proponunt: avis enim ea pollet acumine visus , & volatus celeritate* . Scribit Porphyrius lib. 4. de Abstin. Accipitrem apud Ægyptios Solis imaginem esse totam substantiam habentem ex sanguine , & spiritu constantem . Audiamus etiam Horum Apollin. lib. 1. Hier. 6. de Accipitre sic loquentem . Θεὸν βουλόμενοι σημῆναι , ἢ ὕψος &c. ἱέρακα ζωγραφοῦσι . θεὸν μὲν , διὰ τὸ πολύγονον εἶναι τὸ ζῶον , καὶ πολυχρόνιον ἔτι γε μὴν , ἐπεὶ καὶ δοκεῖ εἴδολον ἡλίου ὑπάρχειν παρὰ πάντα τὰ πετεινὰ πρὸς τὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας ὀξυωποῦν , ἀφ' οὗ καὶ οἱ ἰατροὶ πρὸς ἴασιν ὀφθαλμῶν τῇ ἱερακίᾳ βοτάνῃ χρῶνται . ὅθεν καὶ τὸν ἥλιον ὡς κύριον ὄντα ὁράσεως , ἔσθ' ὅτε ἱερακόμορφον ζωγραφοῦσιν . Ὕψος δὲ , ἐπεὶ τὰ μὲν ἕτερα ζῶα

εἰς ὕψος πέτεσθαι προαιρούμενα, πλαγίως φέρεται, ἀδυνατοῦσα κατ' εὐθὺ χωρεῖν, μόνος δὲ ἱέραξ εἰς ὕψος κατ' εὐθὺ πέτεται. *Deum quum volunt significare, aut sublimitatem, &c. Accipitrem pingunt. Deum quidem, tum quòd fœcundum sit, ac diuturnæ vitæ hoc animal, tum etiam quòd Solis præter cæteras volucres simulacrum esse videatur, utpote peculiari quâdam, atque occultâ naturæ vi, defixis in ejus radios oculis intuens. Atque hinc est, quòd Medici ad sananda oculorum vitia, hieraceo herbâ utuntur. Inde etiam fit, ut Solem interdum tamquam visus tutorem, & dominum Accipitris formâ pingant. Sublimitatem verò, quia quum cætera quidem animantia, quoties in sublime tolli volunt, obliquè ferantur, nec recta sursum evehi possint, solus Accipiter recta in altum volat.* Narrat Ælianus lib. 12. de Animal. cap. 4. solos Accipitres de avibus intentis oculis adversus Solis radios intueri, ac supino interdum volatu ferri, rerum inspectorem omnium liberè, intrepidèque aspectantes. Per calathum accipitrino capiti impositum numinis Solaris omnia in altum trahentis potestatem designari, testatur Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 20. *Cujus vertex insignitus calatho, & altitudinem syderis monstrat, & potentiam capacitatis ostendit: quia in eum omnia terrena redeunt, dum immisso calore rapiuntur*. Harpocrates, qui idem est & Horus, sive, ut loquitur Plutarchus in Opusculo de Is. & Osir. Ἡ πάντα σώζουσα καὶ τρέφουσα τοῦ περιέχοντος ὥρα καὶ κρᾶσις ἀέρος. *Tempestas, ac temperies aeris ambientis omnia servans, atque alens*, digitum ori admovendo silentium suadere videtur, ut monstret sapientiæ, & arcanorum majestatem profanis minimè divulgandam esse, sacraque mysteria solo silentio veneranda; quæ omnia Porphyrius apud Eusebium lib. 4. Præp. Ev. cap. 8. expressè discipulo suo præcipit his verbis. Σὺ δ' εἴπερ τι, καὶ ταῦτα πειρῶ μὴ δημοσιεύειν, μηδ' ἄχρι καὶ τῶν βεβήλων ῥίπτειν αὐτά, δόξης ἕνεκα ἢ κέρδους, ἢ τινὸς ἄλλης οὐκ εὐαγοῦς κολακείας........ *Tu vero*, inquit, *cave, si quicquam aliud ne res istas palàm extuleris, & gloriæ, lucrive cupiditate, vel cujuscumque minus religiosæ assentationis studio ante profanorum hominum oculos projeceris*.....(Et mox) Ταῦτά μοι, ὡς ἀῤῥήτων τὰ ἀῤῥητότερα, κρύπτειν. οὐδὲ γὰρ οἱ θεοὶ φανερῶς περὶ αὐτῶν ἐθέσπισαν, ἀλλὰ δι' αἰνιγμάτων. *Hæc tu*, inquit, *vide sis ut arcanis ipsis arcana magis, & occulta habeas, propterea quod nihil de se Dii planum, atque perspicuum, sed obscura omnia suis oraculis effati*

sunt.

ſunt. Sic Baſilides diſcipulis ſuis quinquennii ſilentium Pythagoræorum more præcipiebat, timens ne illius ſacrorum impuritas evulgaretur, hoc dans eis præceptum. *Date operam, ut omnia cognoſcatis, nemo verò vos cognoſcat*. Ex Iræneo lib. 1. adverſ. hæreſ. cap. 23. Epiphanio hæreſ. 24. & Theodoreto lib. 1. hæret. fabul. cap. 4. Eadem refert de hæreticis D. Auguſtinus lib. de hæreſ. cap. 70. *Docebant* (inquit) *diſcipulos ſuos, ut juramento interrogati, & requiſiti, nihil umquam revelarent de illorum doctrina, & ad illius doctrinæ occultationem dicebant licitum eſſe perjurium; quapropter hanc ſemper in ore verſabant ſententiam,*

Jura, perjura, ſecretum prodere noli.

Hoc etiam videtur innuere Apulejus lib. 11. Metamorph. de cæremoniarum arcanis, Deorumque myſteriis loquendo. Verba ejus hæc ſunt. *Tunc ſemotis procul profanis omnibus, linteo rudique me contectum amicimine, arreptâ manu Sacerdos deducit ad ipſius ſacrarii penetralia. Quæras forſitan ſatis anxiè, ſtudioſe Lector, quid deinde dictum, quid factum? Dicerem, ſi dicere liceret; cognoſceres, ſi liceret audire: ſed parem noxam contraherent aures, & linguæ illæ temerariæ curioſitatis*. Flagellum, ſeu ſcuticam tenet Harpocrates tamquam malorum expulſor. Globus Aſpidibus circumdatus indicabat apud Ægyptios vim quamdam igneam univerſum penetrantem, & fœcundantem, vitamque, & motum ſingulis mundi partibus impartientem, ut refert Abenephius apud Kircherium lib. 5. Obel. Pamph. fol. 420. *Per figuram Aſpidis ſphæram circumdantem vitam, & motum, & fœcunditatem mundi deſignabant*. Aſpides globos habent capitibus impoſitos, quibus ſoliditatem, & virtutem corroborativam rebus conferendam innuebant; per alas verò Spiritum Dei mundum motu vivificantem, ſeu velocem Divini Spiritus in mundos ſenſibiles impulſum. Scribit eruditiſſimus Kircher. lib. cit. f. 399. & ſeqq. per globum, vel circulum, ſeu ſphæram, ſignificari æternam illam, & immenſam Dei eſſentiam, puram, & ſimplicem, nulliſque terminis definitam, quam nunc Patrem, nunc Mentem primam, nunc Intellectum ſupremum appellat Mercurius Trismegiſtus, qui primus admirandum SS. Trinitatis myſterium aſſeruit in Pimandro. Per Serpentem ſecun-

cundam Divinitatis formam exprimi, notarique Dei fœcunditatem. Per alas autem tertiam indicari, quam Platonici & Spiritum universi, & animam mundi appellant. Scarabæus in infima hydriæ parte positus est: ille mundum significabat apud Ægyptios, ut & multa alia, quæ recenset Horus lib. 1. Hierogl. 10. Μονογενὲς δὲ δηλοῦντες, ἢ γένεσιν, ἢ πατέρα, ἢ κόσμον, ἢ ἄνδρα, κάνθαρον ζωγραφοῦσι. *Unigenam autem significantes, aut ortum, aut patrem, aut mundum, aut virum, Scarabæum pingunt.* Ipsum etiam animatam Solis effigiem repræsentare, testatur Eusebius. Plinius quoque lib. 30. cap. 11. de eodem insecto sic ait. *Ægypti magna pars Scarabæos inter numina colit, curiosâ Apionis interpretatione, quâ colligat Solis operum similitudinem huic animali esse, ad excusandos gentis suæ ritus.* Propriè tamen mundum, ad cujus figuram ejus procreatio, & fœtus accedit, teste Horo loco citato, hic videtur designare, benignos Osiridis & Isidis, idest, Solis & Lunæ influxus ad rerum omnium procreationem necessarios in se recipientem, quibus fœcunditate, & ubertate repletur.

TABULA XLI.

IN secunda facie exhibetur Isis, quam Apulejus lib. 11. Metam. vocat Matrem syderum, Parentem temporum; Orbisque totius Dominam: sindone tecta est, florem sacrum gerens in capite; globumque Aspidibus circumdatum solitum ejus capitis ornamentum, vel modium abundantiæ, & fœcunditatis symbolum, sive calathum frugum maturitatis indicem, ut docet Porphyrius apud Eusebium lib. 3. Præp. Ev. cap. 3. Ὁ δὲ κάλαθος, ὃν ἐπὶ τοῖς μετεώροις φέρει, τῆς τῶν καρπῶν κατεργασίας, οἷς ἀναζέφει κατὰ τὴν τοῦ φωτὸς παραύξησιν. *Calathus autem is, quem ipsa gestat, ubi altiorem in locum subvecta jam est, frugum maturitatem, quam iis circa luminis incrementum alendis efficit, repræsentat.* Situlam tenet ad denotandam humidam vim Lunæ; etenim hæc Dea Lunaris vis credita est, quæ femina fovet humore, donec Sol eadem sublevat ad generationem: eaque de causa in ejus sacris amphoram aquæ inter mysteria efferri moris fuisse narrat Plutarchus lib. de If. & Of. quod Lucianus in Dea Syria hisce ver-

verbis confirmat. Αἰγύπτιον ἕκαστος ὕδατι σεσασμένον φέρουσι. κηρῷ δὲ τάδε σεσήμανται. *Vas unusquisque aquâ repletum portat, idque cerâ obsignatur*. Situla refertur etiam ad mysticas Ægyptiorum cærimonias, denotabatque apud eos inundationem Nili, omniumque lacunarum fluentiam ex humida Lunæ vi provenientem. Isis omnium vita, si fides Jamblico sect. 6. de Myster. cap.7. tamdiu perfecta,& permanens futura, quamdiu illius essentia nudis verbis minimè propalabitur; natura enim gaudet abscondi, & ob id veteres Philosophi silentium discipulis suis expresse præcipiebant, ut jam diximus. Verba Jamblichi sunt. Διὰ τοῦτο γὰρ μένει ἐν τάξει τὰ τοῦ παντὸς μόρια, διότι ἡ ἀγαθοποιὸς τοῦ Ὀσίριδος δύναμις ἁγνὴ, καὶ ἄχραντος μένει, καὶ οὐ συμμίγνυται πρὸς τὴν ἐναντίαν πλημμέλειαν καὶ ταραχήν. μένει δὲ καὶ ἡ τῶν ὅλων ζωὴ καθαρὰ καὶ ἀδιάφθορος. ἐπειδὴ τὰ ἀπόκρυφα ζωογόνα τῶν λόγων κάλλη τῆς Ἴσιδος οὐ κάτεισιν εἰς τὸ φαινόμενον καὶ ὁρώμενον σῶμα. ἀκίνητα δὲ διατελεῖ πάντα καὶ ἀειμένῃ διότι οὐδὲ ποτε ἵσταται ὁ τοῦ ἡλίου δρόμος. τέλεια δὲ καὶ ὁλόκληρα διαμένει, πάντα, ἐπειδὴ τὰ ἐν Ἀβύδῳ ἀπόῤῥητα οὐδέ ποτε ἀποκαλύπτεται. οἷς οὖν ἔχει τὴν σωτηρίαν τὰ ὅλα, λέγω δὲ ἐν τῷ τὰ ἀπόῤῥητα κεκρυμμένα ἀεὶ διατηρεῖσθαι, καὶ ἐν τῷ τὴν ἄφθεγκτον τῶν θεῶν οὐσίαν, μηδέποτε τῆς ἐναντίας καταλαμβάνειν μοίρας. *Hanc etiam ob causam mundi partes in ordine permanent, quòd benefica Osiridis potestas sincera permanet, & incorrupta, neque contrario tumultu, & errore permiscetur. Permanet insuper omnium vita pura, & semper incorrupta, quatenus vivificæ, formosæque rationes, quæ in Iside reconditæ sunt, non descendunt in hoc nostris sensibus familiare corpus. Porro permanent omnia immobilia, & perpetuæ generationis successione æterna, quatenus numquam impeditur Solis cursus: deinde perfecta, & integra permanent omnia, quamdiu quæ in Abydo recondita sunt, numquam aperiantur. In quibus igitur salus universi consistit: consistit autem in eo, ut quæ arcana sunt, semper maneant abscondita, & secretissima Deorum essentia numquam contrariam subeat sortem*. Hinc sindone tecta est, floremque forsan persicum gerit in capite silentii, & veritatis symbolum.

TABULA XLII.

IN tertia parte Cercopithecus, seu Cynocephalus est species quædam Simiarum caudatarum: hoc animal magnam cum Luna sympathiam habere dignoscitur, si quidem

eâ

eâ deficiente fertur triſtari, exoriente verò lætari; unde Luna creſcenti tamquam diademate coronatum hic, ut in tabula Bembina, exhibetur. Cynocephalum Lunæ ſacrum dicit Jamblichus ſect. 5. de Myſter. cap. 8. Οἷον κυνὸς, κυνοκεφάλου, μυγαλῆς, κοινὰς οὔσας πρὸς σελήνην. *Sic Canem, & Cynocephalum, & Muſtellam Lunæ communes faciunt.* Hujus animalis cum Luna ſympathiam exactiſſimè refert Horus lib. 1. Hierogl. 14. his verbis. Σελήνην δὲ γράφοντες, &c. κυνοκέφαλον ζωγραφοῦσι. Σελήνην μὲν, ἐπειδὴ τὸ ζῶον τοῦτο συμπάθειάν τινα πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ σύνοδον ἐκτήσατο. ὅταν γὰρ ἐν τῷ μέρει τῆς ὥρας ἡ σελήνη συνοδεύουσα ἡλίῳ ἀφώτιστος γένηται, τότε ὁ μὲν ἄρσην κυνοκέφαλος οὐ βλέπει, οὐδὲ ἐσθίει· ἄχθεται δὲ εἰς τὴν γῆν νενευκώς, καθάπερ πενθῶν τὴν τῆς σελήνης ἁρπαγήν. ἡ δὲ θήλεια μετὰ τοῦ μὴ ὁρᾶν, καὶ ταυτὰ τῷ ἄρρενι πάσχειν, ἔτι τε καὶ ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως αἱμάσσεται. διὸ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν τοῖς ἱεροῖς τρέφονται κυνοκέφαλοι, ὅπως ἐξ αὐτῶν γινώσκηται τὸ ἡλίου καὶ σελήνης μέρος τῆς συνόδου. *Lunam demonſtrantes, &c. Cynocephalum pingunt. Lunam quidem, propterea quòd animal hoc conſenſum quemdam cum Dei congreſſu, ex quo & affici ſoleat, habet. Vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congrediens, expers luminis, opacaque permanet; tum mas quidem Cynocephalus nec quoquam intuetur, nec veſcitur: ſed dimiſſo in terram vultu indignabundus, velut Lunæ raptum deplorans, mœret. Fœmina vero, præterquam quòd nuſquam oculos contorquet, eadem cum maſculo patitur, & inſuper è genitali vaſe ſanguinem emittit. Ideòque ad hæc uſque tempora in ſacris Templis Cynocephali nutriuntur, ut ex ipſis conjunctionis Solis, & Lunæ tempus cognoſci poſſit.* Duo Cynocephali, ut in hac hydria, ſedentes Lunæ acceſſum, & receſſum à tropico ad tropicum, duoque anni æquinoctia indicant, teſte eodem Horo lib. 1. Hierogl. 16. Ἰσημερίας δὲ δύο πάλιν σημαίνοντες, κυνοκέφαλον καθήμενον ζωγραφοῦσι ζῶον ἐν ταῖς δυσὶ γὰρ ἰσημερίαις τοῦ ἐνιαυτοῦ, δωδεκάκις τῆς ἡμέρας καθ' ἑκάστην ὥραν οὐρεῖ. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ταῖς δυσὶ νυξὶ ποιεῖ, &c. ἐν ταῖς ἰσημερίαις μόνος τῶν ἄλλων ζώων δωδεκάκις τῆς ἡμέρας κράζει καθ' ἑκάστην ὥραν. *Rurſum æquinoctia ſignificantes, idem animal Cynocephalum ſedentem pingunt. Duobus enim anni æquinoctiis duodecies in die per ſingulas nimirum horas urinam reddit, idemque & noctu facit.* (Et deinde) *Solus ex omnibus animantibus æquinoctio duodecies in die per ſingulas horas adlatrat.* In hac Hydria Cynocephali veſtimento quodam reticulato induti ſunt ad denotandam rerum omnium cone-

ne-

nexionem, fine qua mundus perfectus effe nequit. De hac neceffaria connexione loquitur Trismegiftus in Afclepio. *Fatum* (inquit) *ò Afclepi, five* εἱμαρμένη, *ea eft neceffitas omnium, quæ geruntur, femper catenatis nexibus juncta*. Et mox. *Hæc itaque* εἱμαρμένη, *five fatum rerum omnium parit principia, altera verò cogit ad effectum, quæ ex illis primordiis dependent. Has ordo fequitur, ideft, contextus, & diftinctio temporis rerum perficiendarum. In omnibus his Mundus ifte eft perfectus, omnia itaque individuo connexa funt glutino*. Apulejus lib. 11. Metam. Simiam introducit in pompam Ifidis; Cynocephali autem, five Cercopitheci funt in numero Simiarum, fed efferatioris naturæ perhibentur. Crocodilus malignam, & perniciofam Typhonis naturam denotat: Typhon nil aliud eft, quam vis aduftiva rerum omnium procreationi contraria, quam Ifis, ideft, Luna humidis fuis influxibus corrigit; ideòque Crocodilo Cynocephalus infidet, hoc eft, Genius Lunaris vi fuâ fuperdominativâ perniciofamTyphoniam vim fibi fubditam tenet, & deftruit. Audiamus Plutarchum, qui de maligna Typhonis natura ab Ifide fuperata hæc fcribit lib. de If. & Of. Τῆς δὲ Ἰσιδος πάλιν ἀναλαμβανούσης τὸν Ὄσιριν, καὶ αὐξανούσης τὸν Ὧρον ἀναθυμιάσεσι καὶ ὁμίχλαις, καὶ νέφεσι ῥωννύμενον, ἐκρατήθη μὲν, οὐκ ἀνῃρέθη δὲ ὁ τυφών. οὐ γὰρ εἴασεν ἡ κυρία τῆς γῆς θεὸς ἀναιρεθῆναι παντάπασι τὴν ἀντικειμένην τῇ ὑγρότητι φύσιν, ἀλλ' ἐχάλασε καὶ ἀνῆκε, βουλομένη διαμένειν τὴν κρᾶσιν. οὐ γὰρ ἦν κόσμον εἶναι τέλειον, ἐκλείποντος καὶ ἀφανισθέντος τοῦ πυρώδους. *Rurfum ubi Ofirim Ifis recepit, & Horum educat exhalationibus, & nebulis, ac nubibus crefcentem, & roboratum: fuperatus quidem, non tamen interfectus eft Typhon; non enim paffa eft Dea, quæ terræ domina eft, undiquaque aboleri naturam humori contrariam; fed dimittit eam, & laxat, cupiens temperiem relinqui, quia non poterat Mundus effe perfectus abolita ignea natura*. Typhon aliquando fignificat exceffivum humorem plantis, aliifque rebus nocivum; omne enim in natura defectivum indicat. De illo in Crocodilum mutato hæc narrat idem Plutarchus loco citato. Ἐν δὲ Ἀπόλλωνος πόλει νενομισμένον ἐστὶ κροκοδείλου φαγεῖν πάντως ἕκαστον. ἡμέρᾳ δὲ μιᾷ θηρεύσαντες ὅσους ἂν δύνωνται, καὶ κτείναντες ἀπαντικρὺ τοῦ ἱεροῦ προβάλλουσι, καὶ λέγουσιν ὡς ὁ τυφὼν τὸν Ὧρον ἀπέδρα κροκόδειλος γενόμενος, πάντα καὶ ζῷα καὶ φυτὰ καὶ πάθη τὰ φαῦλα καὶ βλαβερὰ, Τυφῶνος ἔργα καὶ μέρη καὶ κινήματα ποιούμενοι. *In Urbe Apollinis ftatutum eft, ut quif-*

quisque omnino de Crocodilo edat: certâ autem die quadam venati, quotquot possunt, Crocodilos, interficiunt, & ex adverso Templi abjiciunt, Typhonem dicentes in Crocodilum mutatum Horo se fugâ eripuisse: ita omnia animalia, stirpes, & eventa mala, atque damnosa Typhonis opera, & effecta putant.

TABULA XLIII.

IN adversa hydriæ parte exhibetur Genius Polymorphus utrâque manu gladium tenens, quem Valerianus lib. 42. Imperii symbolum esse docet: omnia enim ille in singulis Geniis operatur, excessusque defectuosos rerum procreationi contrarios ad mediocritatem reducit. Hunc Genium passim Ægyptii cum ipso supremo numine confundebant, unde ad eum respexisse videtur Jamblichus hæc scribens sect. 8. de Myster. cap. 3. Κατ' ἄλλην δὲ τάξιν προστάττει θεὸν τὸν Ημῆφ, τῶν ἐπουρανίων θεῶν ἡγούμενον. ὅν φησιν νοῦν εἶναι αὐτὸν ἑαυτὸν νοοῦντα, καὶ τὰς νοήσεις εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφοντα. τούτου δὲ τὸ ἓν ἀμερὲς, καὶ ὅ φησι πρῶτον μάγευμα προστάττει· ὃν καὶ Εἰκτὼν ἐπονομάζει. ἐν ᾧ δὴ τὸ πρῶτόν ἐστι νοοῦν, καὶ τὸ πρῶτον νοητὸν, ὃ δὴ καὶ διὰ σιγῆς θεραπεύεται. *Secundum verò alium ordinem Deum Emeth, tamquam ducem, Diis cælestibus præponit. Ait hunc esse mentem seipsam intelligentem, & alias intellectiones ad se convertentem. Ante hunc unum impartibile ponit, quod etiam primam effigiem appellat, & Eicton. In quo primum, quod intelligit, & intelligitur, reperitur, quodque solo silentio colitur.* Tutulum, seu calathoformem tiaram capite sustinet Genii tutelaris, & Principatus symbolum, cujus summitas pennis, & globo insignita est velocem divini spiritus in mundos sensibiles impulsum indicantibus. Vestitus est ille, quia divinarum idearum rationes occultæ sunt: stat indiscretis pedibus, quia, licet semper sit in motu, suâ tamen naturâ immobilis est; unde scribit Heliodorus lib. 3. fol. 148. incessu maximum Deorum adventum notari; non ex dimotione pedum, neque transpositione existentem, sed ex impetu aërio, & vi expedita findentium magis auras, quam transeuntium. Διὸ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Θεῶν Αἰγύπτιοι τὼ πόδε ζευγνῦντες καὶ ὥσπερ ἑνοῦντες ἱστᾶσιν. *Quamobrem* (ait) *statuas quoque Deorum Ægyptii ponunt conjungentes illis pedes, & quasi unientes.* Iidem Ægyptii Mercurium

pri-

primum illorum legislatorem ſub Anubidis imagine divinis honoribus proſequuti ſunt; & apud eos Anubis rerum inventionis præſes habebatur, quia, teſte Servio ad lib. 8. Æneid. nihil Cane ſagacius. Colebatur etiam ut nuncius inter ſuperos, & inferos, ſi credendum eſt Apulejo lib. ult. Metam. *Hic horrendus ille ſuperûm commeator, & inferûm, nunc atrâ, nunc aureâ facie ſublimis attollens Canis cervices arduas Anubis*. Narrat Diodorus lib. 1. hunc Deum canina facie repræſentari apud Ægyptios indicantes Canem Oſiridi, & Iſidi corporis cuſtodem fuiſſe; vel illum Iſidi, quando Oſirim inveſtigabat, ducem, & ſocium inquiſitionis ſe præbuiſſe cum ululatu; ideoque in hujus Deæ feſtis Canes pompam antecedere. Quidam illum ſic pingi autumant, quòd ipſe Patrem Oſirim in expeditione bellica ſecutus Canem pro inſigni geſtaverit: alii verò, quod Oſiridis, & Iſidis Prætorianus fuerit miles. Significabatur per eum Genius Nili, ſive illius incrementum ſub ortu Caniculæ, ex qua tanta fœcunditas ſolebat Ægypto provenire: hinc duo Canes in imo hydriæ poſiti ſunt incrementum Nili promoventes, duo hemiſphæria, cuſtodiamque acceſſus, & receſſus Solis deſignantes, ut docet Clemens Alexandrinus lib. 5. ſtromat. his verbis. Εισὶ γοῦν οἱ μὲν κύνες, σύμβολα τῶν δυεῖν ἡμισφαιρίων, οἷον περιπολούντων καὶ φυλασσόντων. *Atque duo quidem Canes ſunt ſymbola duorum hemiſphæriorum, ut quæ circumeant, & cuſtodiant*. Et paullò poſt. Εισὶν δ' οἱ τοὺς μὲν τροπικοὺς πρὸς τῶν κυνῶν μηνύεσθαι βούλονται, οἳ δὴ διαφυλάσσουσι καὶ πυλωροῦσι τὴν ἐπὶ νότον καὶ ἄρκτον πάροδον τοῦ Ἡλίου. *Sunt autem qui volunt quidem tropicos ſignificari à Canibus, qui cuſtodiunt, & inſtar janitorum obſervant acceſſum Solis ad Auſtrum, & Septentrionem*. Sacrum quoque Scribam, & Vatem, ſeu Prophetam Cane indicari teſtatur Horus lib. 1. Hierogl. 37. Ἱερογραμματέα δὲ πάλιν, ἢ προφήτην βουλόμενοι γράφειν, κύνας ζωγραφοῦσιν. Canis Iſidi ſacer erat, ſive ob rationes hic allatas, ſive quia, ut refert Plutarchus de Iſ. & Oſir. ſtella Caniculæ, quæ propriè Iſidis cenſetur, dicta eſt Kyſon, ſive Canis. Anubis habebatur etiam Genius tutelaris averruncus, eaque de cauſa ſcuticas virtutis averruncativæ ſymbola manibus tenet, quibus Typhonia vis maligna arceri, abundantia verò rerum omnium conſervari credebatur. Ob ſuperſtitioſum illum animalium cultum ve-

hementer invehitur in Ægyptios Sedulius Poëta Christianus lib. 1. Car. his versibus.

Quis furor est? quæ tanta animos dementia ludit?
Vt Volucrem, turpemque Bovem, tortumque Draconem,
Semihominemque Canem supplex homo pronus adoret.

Quam insanam venerationem irridet, iisdemque exprobat Juvenalis Sat. 15.

Oppida tota Canem venerantur, nemo Dianam.

Etenim in Urbe Cynopoli à Canibus sic dicta Canes pro Diis habebantur, ut exponit Strabo lib. 7. Ἑξῆς δ' ἐστὶν ὁ Κυνοπολίτης νομὸς. καὶ Κυνῶν πόλις, ἐν ᾗ ὁ Ἄνουβις τιμᾶται, καὶ τοῖς κυσὶ τιμὴ καί σίτισις τέτακταί τις ἱερά. *Sequitur Cynopolitana Præfectura, & Canum Vrbs, in qua Anubis colitur, & honor, & sacer quidam cibus Canibus est constitutus.* Cane mortuo non solum supercilia eradebant Ægyptii, ut fieri solitum erat in Fele; sed etiam totum corpus, quod maximi luctus erat indicium: si fides Herodoto in Euterpe, & Lactantio lib. 3. de fal. sap. cap. 20. Nunc ad brevem Idealis hujus lectionis contextum deveniamus. Rerum omnium Opifex Deus, idest, juxta Hermetem, Mens prima, sive Intellectus supremus, Mens secunda, sive Mentis primæ fœcunditas, Spiritusque universi, quibus ille nominibus admirandum Sanctiss. Tryadis mysterium primus adumbravit, per globum Aspidibus circumdatum, & alas designatur. Ille hic Deus est prima causarum causa, mediantibus tamen aliis causis agens, quales sunt Sol, & Luna ambo virtute ab illo triuno, & æterno participatâ ad rerum procreationem simul concurrentes. Etenim Lunares Genii sub Anubidis, & Felis imaginibus expressi humidæ naturæ præsides, licet Mundo elementari stabilitatem conferant, Typhoniamque vim malignam, hoc est, omne excessivum baculis coërceant, generationem tamen perficere nequeunt absque numinis Solaris omnia in altum trahentis calore fœcundativo, qui per accipitrem tutelarem, & in summo positum indicatur. Et quia rerum procreatio consistit in perfecta calidi, & humidi mediocritate, adest Harpocrates, qui idem est & Horus, sive temperies aëris ambientis omnia servans, atque alens: silentium digito præcipit, quia suprema mysteria incomprehensibilia sunt, soloque silen-

lentio veneranda: ſcuticâ verò nocivam adverſorum Geniorum, immodici nempè frigoris, æſtuſque intemperati vim propulſat. In imo ſtat Mundus Scaraboeo deſignatus benignos Solis, & Lunæ influxus in ſe recipiens, ex quibus fœcunditas, & rerum humano generi neceſſariarum abundantia emanat, vitamque omnibus largitur. Lunaris vis per Iſidem tutulatam manu ſitulam gerentem demonſtrata ſemina fovet humore, frugum maturitatem promovet, humidiſque ſuis influxibus vim aduſtivam generationi contrariam corrigit. Hinc eſt, quod Cynocephalus veſtimento reticulato indutus univerſi perfectionem in connexione rerum indicante Crocodilo inſidet, hoc eſt, Lunaris Genius Typhoniam malignitatem conculcat. Genius Polyphormus, ſive ſupremus calathoformi tiarâ Principatus Inſigni decoratus gladios Imperii ſymbola manibus tenet. Ille defectuoſos omnes exceſſus ad mediocritatem reducit: & quia, licet ipſe ſemper ſit in motu, quod per globum, & pennas ejus tiarâ impoſitas ſignificatur, ſuâ tamen naturâ immobilis eſt, ideò ſtat indiſcretis pedibus: quoniam verò divinarum idearum rationes occultæ ſunt, veſtitus repræſentatur. Adeſt Anubis vim Typhonis malignam, ſive omne exceſſivum ubertati nocivum ſcuticis coërcens, Nilique, cujus ipſe Genius eſt, incrementum ſub ortu Caniculæ Canibus expreſſæ promovens, ex quo rerum omnium Ægypto neceſſariarum fœcunditas, & abundantia provenit, proindeque humanæ felicitatis complementum.

TABULA XLIV.

Exhibetur in hac tabula Sacerdos Ægyptius nudus, deraſus, diſcalceatus, femoralibus virgatis ab umbelico ad genua ſolummodo coopertus, characterem Tauticum manu tenens. De antiquis Ægyptiorum Sacerdotibus, eorumque modo vivendi plura referunt Herodotus in Euterp. & Porphyrius lib. 4. de abſtin. ſed mirabilem quorumdam frugalitatem, ac penè incredibilem abſtinentiam narrat Cælius Rhodiginus lib. 13. lect. antiq. cap. 25. *Ægyptiorum Sacerdotum mores præparci in victu, ac frugi prorſum bonæ, & contem-*

templationi dedita mens in stuporem usque à Chæremone stoico narrantur: eos enim scribit negotiis omnibus, curisque rejectis semper in Templo fuisse, & rerum naturas, causasque, ac rationes syderum esse contemplatos; mulieribus numquam se miscuisse: numquam cognatos, & propinquos, ne liberos quidem vidisse ex eo tempore, quo cœpissent divino cultui deservire: carnibus item, & vino semper abstinuisse, immò verò etiam pane raró vesci solitos, ne onerarent stomachum; quod si quando comederent, tonsum pariter hyssopum sumebant, ut escam graviorem illius calore decoquerent: oleum tantum in holeribus noverant. Quid loquar, inquit, de volatilibus, quum ovum quoque pro carnibus vitaverint, & lac? quorum alterum carnes liquidas, alterum sanguinem esse dicebant, colore mutato. Cubile eisdem ex foliis palmarum, quas bajas vocant; bidui, triduique inediam sustinebant. Animalibus eos se abstinuisse docet Porphyrius loco citato, quòd multa ex illis velut divina venerarentur, crederentque omnis animalis animam esse rationalem, quando à corpore fuerit separata, præsagam futuri, nobis divinantem, omniumque effectricem: sed aliam hujus abstinentiæ causam nobis suggerit Clemens Alexandrinus lib.7. Stromat. fol.718. edit. Colon. dum scribit exhalationem, quæ ex carne, & vino ascendit, cum sit crassior, & turbidior, offundere animæ tenebras, quam opinionem confirmat etiam Androcydis sententia. Οἶνος γάρ, φησιν Ἀνδροκύδης, καὶ σαρκῶν ἐμφορήσας, σῶμα μὲν ῥωμαλέον ἀπεργάζονται, ψυχὴν δὲ νωχαλεστέραν. ἄθεος οὖν ἡ τοιαύτη τροφὴ πρὸς σύνεσιν ἀκριβῆ. διὸ καὶ Αἰγύπτιοι ἐν ταῖς καθ' αὑτοὺς ἁγνείαις ἐπιτρέπουσι τοῖς ἱερεῦσι σιτεῖσθαι σάρκας, ὀρνιθείοις τε ὡς κουφοτάτοις χρῶνται· καὶ ἰχθύων οὐχ ἅπτονται, καὶ δι' ἄλλους μέν τινας μύθους, μάλιστα δὲ ὡς πλαδαρὰν τὴν σάρκα τῆς τοιᾶσδε κατασκευαζούσης βρώσεως. *Vinum, inquit, Androcydes, & carnis ingurgitationes corpus quidem robustum efficiunt, animam vero debiliorem: est ergò impium, & à religione alienum hoc nutrimentum ad perfectam intelligentiam: quocirca Ægyptii quoque in iis, quæ eorum ritu fiunt, sanctificationibus non permittunt Sacerdotibus vesci carnibus, & aviculis utuntur quam levissimis, & pisces non tangunt, cùm propter quasdam alias fabulas, tum maxime, quod ejusmodi cibus carnem reddat humidam.* Homo ad Deum incorporeum, & intellectualem elevari cupiens, ait Porphirius, non debet quærere nutrimentum carnium, quo saginatum corpus pinguescens menti impe-

pe-

pedimento esse possit; nam sicut spiritu magnetis ferrum naturæ gravissimum leve evadit, sublevatumque lapidi accurrit; ita homo carnium exhalationibus minimè gravatus Deo naturalius conjungitur, & inhæret, quam ferrum magneti. Vini quoque usus illis interdictus erat, ut & plerisque aliarum religionum Sacerdotibus: sic legitur in pagina sacra cap. 10. Levitic. quod Sacerdotes in Tabernaculum intraturi prohibebantur vinum, & siceram bibere, ne corda eorum gravarentur ebrietate. *Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibetis tu, & filii tui, quando intratis in Tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras. Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum, & profanum; inter pollutum, & mundum: Doceatisque filios Israel omnia legitima mea, quæ locutus est Deus ad eos per manum Moysi.* Omnes autem cibi, & potus ingurgitationes Sacerdotibus prohibet D. Hieronymus. *Venter*, ait, *& genitalia sibimet ipsis vicina sunt, ut ex vicinitate membrorum confœderatio intelligatur vitiorum: Sacerdoti itaque de altari vivere, non luxuriari permittitur.* Unde Apulejus sacris Isidis initiaturus dicit lib. 11. Metam. Sacerdotem sibi præcepisse, ut nullum animal ederet, & invinius esset. Fabis vesci eis illicitum erat, quod faba excitet flatus, qui provocat ad Venerem; unde illud Pythagoreum, *à fabis abstine te*. Porrum quoque, & cæpe illis vetita scribit Juvenalis Sat. 15.

Porrum, & cæpe nefas violare, & frangere morsu.
O sanctas genteis, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina, lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa, nefas illic fœtum jugulare capellæ.

Capite deraso incedebant, ut docet Herodotus in Euterp. ac tertio quoque die totum corpus solebant eradere, ne quis pediculus Deos colentibus, aut alia sordes crearetur: hinc Isiacorum calvities, de qua Polidorus Virgilius lib.4. cap.8. *Commune initiatis omnibus insigne est, vertex rasus, præcipuum sacri, profanique capitis discrimen, quod admonet Sacerdotes, spretis omnibus humanis voluptatibus, oportere cœlestia tantùm meditari.* Cui sententiæ assentitur Pierius lib. 32. inquiens. *Quod verò Sacerdotes Ægyptii quotidie rasitabant, neque ullum vestigium capil-*

pillorum toto capite cerni patiebantur, hieroglyphicè significare volebant superflua omnia submovenda: cujusmodi significatum habetur XXI. *Deuteronomii: ubi si mulierem quis ex hostieo viderit, approbaveritque, ita ut eam uxorem ducere concupiscat; jubetur inter alia caput ejus detondere, unguesque præcidere: hoc est, ut Cyrillus interpretatur, si quid in profanis disciplinis deprehenderimus, quod approbemus, idque in usum nostrum transferre cupiamus, dandam operam, ut ex his, quæ superflua fuerint, amputentur.* Vestem tantùm lineam gestabant huic similem, quæ in hac imagine repræsentatur, virgatam ex lini herbis contextam, quam Jo. Petrus Bellorius opinatur appellari limum, commodam ad usum aquæ, λίμνη enim apud Græcos significat *stagnum*, λιμνώδης *verò humidus, & herbosus*. Communis illorum sententia fuit materiam humidam, sive aquam omnium rerum originem esse, teste Plutarcho in tractatu de If. & Osir. quam Cælius Rhodiginus etiam exponit lib. 27. lect. antiq. cap. 5. *Cùm aquarum infinitæ propemodum utilitates sint, gratissimæque, qui sacerdotia gerunt moribus Ægyptiorum ostendunt res omnes è liquoris potestate consistere. Itaque cùm hydria ad templum castâ religione defertur, tunc in terram procumbentes manibus ad cœlum sublatis divinæ gratias agunt bonitati.* Refert D. Ambrosius in Levit. Sacerdotes Ægyptios circumcisionis notam habuisse. *Ægyptii, qui & geometriæ, & colligendis syderum cursibus operam impendunt suam, impium judicant Sacerdotem, qui nequaquam habeat circumcisionis insigne: nam neque magici carminis sapientiam, nec geometriam, nec astronomiam judicant vim suam obtinere, sine circumcisionis signaculo. Et ideò, ut impetrandi vim operationi adhibeant suæ, purgationem quamdam vatum suorum circumcisionis arcano celebrandam existimant.* Sacerdos hìc noster Crucem ansatam manu gerit, qui Character Tauticus fœcundus, & salutaris habebatur apud Ægyptios, eratque præcipuum illorum amuletum. Per circulum intelligebant orbes cœlestes, & maximè Solem stellarum omnium Principem; per Crucis verò quatuor lineas, quatuor elementa, & sic hoc mysterioso Charactere denotabant virtutis Solaris diffusionem in Mundum elementarem, ex qua omnium rerum oritur generatio. Antiqui Sapientes Magi planetarum qualitates in diversis appropriatis Characteribus

ribus repræsentarunt, Veneremque uti generationis Deam hac Cruce ansatâ expresserunt; cujus virtute Genios cœlestes allici, contrarios verò, & nocivos repelli credebant: unde non mirum est, si apparet illa in plurimis Ægyptiorum Idolis manibus eam gestantibus. Hic Character indicabat etiam apud illos vitam venturam, ut referunt Socrates lib. 5. Hist. Eccles. cap. 17. & Sozomenus lib. 7. cap. 15. narrantes in Templo Serapidis Alexandriæ destructo inventos esse Characteres Crucis figuras habentes lapidibus insculptos, quos interpretantes futuram vitam significare dicebant. Ruffinus quoque de illis lib. 2. cap. 29. eadem scribit his verbis. *Signum hoc nostrum dominicæ Crucis inter illas, quas dicunt ἱερατικὰς, idest, sacerdotales litteras, habere Ægyptii dicuntur, velut unum ex cæteris litterarum, quæ apud illos sunt, elementis. Cujus litteræ, seu vocabuli hanc esse asserunt interpretationem: Vita ventura. Dicebant ergo hi, qui tunc admiratione rerum gestarum convertebantur ad fidem, ita sibi ab antiquis traditum; quòd hæc, quæ nunc coluntur, tamdiu starent, quamdiu viderent signum istud venisse, in quo esset vita.*

TABULA XLV.

IBis est avis Ciconiæ non multum dissimilis, rostro maxima ex parte adunco, cruribus rigidis, soli Ægypto peculiaris, eidemque sacra, quòd Serpentibus alatis ex Arabia in Ægyptum ineunte vere volantibus ad ingressum planitiei accurrat, eosque interimat, & devoret: ut referunt Herodotus in Euterpe, & Pomponius Mela lib. 3. unde illam vocat Juvenalis Sat. 15. *saturam Serpentibus*. De Ibide mentionem facit Cicero lib. 2. de nat. Deor. *Ipsi, qui irridentur, Ægyptii nullam belluam nisi ob aliquam utilitatem, quam ex ea caperent, consecraverunt, veluti Ibin. Ibes maximam vim Serpentum conficiunt, cùm sint aves excelsæ, rigidis cruribus; corneo, proceroque rostro: avertunt pestem ab Ægypto, cùm volucres Angues ex vastitate Libyæ vento Africano invectas interficiunt, atque consumunt: ex quo fit, ut illæ nec morsu vivæ noceant, nec odore mortuæ*. Scribit Ælianus Ibin numquam extra Ægyptum progredi; si quis verò eam ex Ægypto exportet, mortem fame sibi con-

fcifcere: eamdem etiam Lunæ facram effe tradit, ovaque ad ejus rationem fingere totidem videlicet diebus, quot illa crefcit, & decrefcit. Perhibetur hæc avis ufum clyfteris monftraffe, tefte Plinio lib.8. cap. 27. *roftri aduncitate per eam partem fe perluens, quâ reddi ciborum onera maximè falubre eft*. Duas ejus fpecies referunt Ariftoteles lib.9.Hift.anim.cap.27. Strabo lib. 17. & Plin. lib. 10. cap. 30. albam, & nigram: fola nigra, fi fides Herodoto in Euterp. cum Serpentibus pugnat. Illius interfectores apud Ægyptios morte afficiebantur, ut narrat Tertullianus in Apolog.

TABULA XLVI.

FEftus ait Camillum vocari nunc facrorum miniftrum, nunc puerum ingenuum, nunc vas nuptiale. Flaminius Camillus propriè dicebatur puer ingenuus patrimus, & matrimus, qui Flamini Diali ad facrificia miniftrabat; antiquitus enim facrorum miniftri Camilli vocabantur; fic Virgilius ait Metabum filiam nominaffe Camillam, Dianæ fcilicet præminiftram. Pueri quoque, puellæve nobiles apud Romanos Camilli, & Camillæ dicebantur, fi fides Macrobio lib.3. Saturn. cap.8. Significabat etiam Camillus Deorum præminiftrum, ut refert Plutarchus in Numa, unde Mercurius ab Etrufcis hoc nomine ut animadvertit Cl. Gorius appellabatur. Variæ Camillorum imagines in antiquis marmoribus reperiuntur: unam hic exhibemus æream dextrâ pateram tenentem, lævâ cornucopiæ frugibus, & fructibus refertum. Prifci Romani folebant Diis primitias offerre, tefte Plinio lib.18. cap.20. cujus moris inventor Bacchus perhibetur, qui Jovi, & Junoni muftum libavit. Hunc ritum exprefsè præcipit agricolis Virgilius lib. 1. Georg.

In primis venerare Deos, atque annua magnæ
Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis.

Sic Tibullus lib. 1. el. 1.

Et quodcumque mihi pomum novus educat annus,
Libatum agricolæ ponitur ante Deos.
Flava Ceres, tibi fit de noftro rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores,

Idem

Idem el. 5.

Illa Deo sciet agricolæ pro vitibus uvam
Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.

Fruges autem, vel fructus aliunde raptos Diis offerre nefas erat, sed primitiæ debebant esse de proprio rure. Coronas in sacris adhibitas fuisse, docet Plinius.

TABULA XLVII.

LAurentius Pignorius in libro, quem de servis edidit, multa diffusè, & eruditè de Ministris tricliniorum, & de Pocillatoribus scripsit. Erant illi juvenes loti, calamistrati, candidis præcincti tunicis, convivis pocula ministrantes, lancesque mensis apponentes, de quibus Horatius Sat.8.lib.2.

. . . . *Ut omnes*
Præcincti rectè pueri, comptique ministrent.

Apulejus lib. 2. Metam. cœnam à Fotide sua dilecta sibi paratam describens pueros calamistratos, puellasque scitulas ministrantes recenset. *Sic paratus*, inquit, *cœnæ me committo; frequens ibi numerus epulonum, & utpote apud primatem fœminam flos civitatis. Et opipari cibi, & ebore nitentes lecti, aureis vestibus intexti, ampli calices variæ quidem gratiæ, sed pretiositatis unius. Hinc vitrum fabrè sigillatum; ibi crystallum impunctum; argentum alibi clarum, & aurum fulgurans, & succinum mirè cavatum in lapides, ut bibas, & quidquid fieri non potest, ibi est. Diribitores plusculi, splendidè amicti: fercula copiosa: puellæ scitulæ ministrantes; pueri calamistrati, pulchrè indusiati, gemmas formatas in pocula vini vetusti frequenter offerentes.* De variis hujusmodi servorum officiis audiendus est Philo acuratè illa describens in tractatu de Vita contempl. *Triclinia lectos habent eburneos, aut testudineos, aut pretiosioris materiæ, gemmatos plerosque, stratos auro, intertextâ purpurâ, vel aliis floridis coloribus variis oculos allicientibus; poculorum etiam vim magnam digestorum per suas species: præstò sunt enim scyphi, calices, phialæ, thericlea, toreumataque clarorum artificum, ministrantibus formosis mancipiis, non tam ad præsens ministerium quæsitis, quàm ad exhilarandos aspectu convivis oculos. Ex his minores pueri Pincernas agunt, grandiores aquam afferunt, loti, & nitidi, fucatique, ac cincinnatuli; alunt*

enim capillitium, vel omnino intonsi, vel à fronte tantùm præsectis in orbem crinibus, tenuissimas, candidasque præcincti tunicas, anteriore parte ad genua demissas, posteriores ad poplites, utrimque mollibus teniis adstricti commissuras tunicæ, propendentibus ad latera finibus. Sic ornati adstant nutus observando, quid quisque postulat; adsunt & alii adolescentes primâ lanugine malas vestiti, qui paulò ante amatorum suorum deliciæ fuerant, curiosè docti gravioris momenti ministeria: mera ostentatio magnæ opulentiæ.

TABULA XLVIII.

POculis diversimodè effigiatis veteres delectabantur, sed vitreis maximè instar inguinum ad excitandam libidinem, teste Juvenale Sat. 2. *Vitreo bibit ille Priapo*. Quod Plinius hisce verbis confirmat lib. 14. cap. 22. *Jam verò, quæ vasa adulteriis cælata? tamquam per se parum doceat libidines temulentia: ita vina ex libidine hauriuntur, atque etiam præmio invitatur ebrietas*. Et in proemio lib. 33. *Didicit homo naturam provocare. Auxere & artem vitiorum irritamenta. In poculis libidines cælare juvit, ac per obscænitates bibere*. Voluptas hominibus, non dicam, Romanis, sed & barbaris, servisque effœminatissimis indigna, cui deinde magnæ opulentiæ successit ostentatio. *Abjecta deinde sunt hæc*, inquit Plinius loco citato, *& sordere cœpere, & auri, argentique nimium fuit. Murrina, & crystallina ex eadem terra effodimus, quibus pretium faceret ipsa fragilitas. Hoc argumentum opum, hæc vera luxuriæ gloria existimata est, habere quod posset statim totum perire. Nec hoc fuit satis, turbâ gemmarum potamus, & smaragdis teximus calices, ac temulentiæ causâ tenere Indiam juvat, & aurum jam accessio est*. Duo Pocillatores hic exhibentur loti, cincinnati, ac tunicis præcincti planè, ut à Philone describuntur; prior speciem quamdam lancis tenet; alter & lancem, sive pateram, & poculum ad instar cornu, cujus extremitas in similitudinem animalis effcta est: hoc vasis genus ceras vocabatur, in conviviis ea de causa forte usitatum, quod prisci ante poculorum inventionem cornibus Boum ad bibendum utebantur. Auctor est Cœlius Rhodiginus lib. 27. cap. 27. & lib. 30. cap. 1. Liberum patrem post vinum inventum cornu Bovis

vis ad bibendum usum fuisse, testatur Nonnus Dionys. 12.

> Καὶ δέπας ἀγκύλον εἶχε βοὸς κέρας.
> *Et poculum curvum habuit Bovis cornu.*

Unde non mirum est Pocillatorem simile poculum manu gestare in memoriam Bacchi, qui Deus apud veteres epulis, & comessationibus præesse credebatur.

TABULA XLIX.

Atys hic repræsentatur cum pileo phrygio dextrâ gerens fistulam multis contextam calamis Syringa dictam, levâ pedum baculum videlicet incurvum, quo pastores solebant pecorum pedes detinere. Atym fuisse pastorem ex Pessinunte Phrygiæ emporio, ubi Templum erat miræ venerationis magnæ Deûm Matri dicatum, scribit Tertullianus in Apolog. cap. 15. *Vidimus aliquando castratum Atyn illum Deum ex Pessinunte.* Primus ille sacrorum ritus, quibus Cybele colebatur, mortales docuit, cùmque promissam huic Deæ castitatem commisso cum Sangaritide stupro non servasset, irata Dea de Nympha pœnas exegit, Atys verò furore correptus lapideo cultro seipsum castravit. Juvenalis Sat. 6.

Mollia qui ruptâ secuit genitalia testâ.

De Aty scripsere Catullus epigr. 64. Arnobius lib. 5. adv. Gent. & Lactantius lib. 1. cap. 17. *Deûm Mater*, inquit, *& amavit formosissimum adolescentem, & eumdem cum pellice deprehensum exsectis virilibus semivirum reddidit.* Sic etiam Ovidius lib. 4. Fastor.

Phryx puer in sylvis facie spectabilis altis
Turrigeram casto vinxit amore Deam.
Hunc sibi servari voluit, sua Templa tueri:
Et dixit, semper fac puer esse velis.
Ille fidem jussis dedit; &, si mentiar, inquit,
Ultima, quam fallam, sit Venus illa mihi.
Fallit: & in Nympha Sangaritide desinit esse;
Quod fuit: huic pœnas exigit ira Deæ.
Najada vulneribus succidit in arbore factis:
Illa perit; fatum Najados arbor erat.

Hic

Hic furit: & credens thalami procumbere tectum,
Effugit, & cursu Dindyma summa petit.
Et modò tolle faces; remove, modò, verbera, clamat;
Sæpe Palæstinas jurat adesse Deas.
Ille etiam saxo corpus laniavit acuto,
Longaque in immundo pulvere tracta coma est.
Voxque fuit, merui: meritas dem sanguine pœnas;
Ah pereant partes, quæ nocuere mihi!
Ah pereant! dicebat adhuc; onus inguinis aufert;
Nullaque sunt subitò signa relicta viri.

Ipsum designare flores cadentes, antequam ad fructum veniant, tradit Eusebius lib. 3. Præp. Ev. cap. 3. ideòque pudenda ei fuisse incisa dici, quoniam flores defluxi semina non producunt. At D. Augustinus lib. 7. de Civit. Dei cap. 25. non Atyn, sed ejus virilia flores indicare, docet his verbis. *Propter vernalem quippe faciem terræ, quæ cæteris temporibus est pulchrior, Porphyrius philosophus nobilis Atyn flores significare perhibuit: & ideo abscisum, quia flos decidit ante fructum. Non ergo ipsum hominem, vel quasi hominem, qui vocatus est Atys, sed virilia ejus flori comparaverunt: ipsa quippe illo vivente deciderunt: imò verò non deciderunt, neque decerpta, sed plano discerpta sunt: nec illo flore amisso quisquam postea fructus, sed potiùs sterilitas consecuta est.* Pingitur autem cum sinu vestis aperto ad denotandam geminam ejus naturam, de qua ipsummet loquentem audias apud Catullum Epigr. 64.

Quod enim genus figuræ est, ego quod non habuerim?
Ego mulier, ego adolescens, ego ephebus, ego puer,
Ego gymnasii fui flos, ego eram decus olei;
Mihi januæ frequentes, mihi limina tepida,
Mihi floridis corollis redimita domus erat,
Linquendum ubi esset orto mihi Sole cubiculum.
Egone Deûm ministra, & Cybeles famula ferar?
Ego Mænas, ego mei pars, ego vir sterilis ero?
Ego viridis Algida Idæ nive amicta loca colam?
Ubi Cerva silvicultrix, ubi Aper nemorivagus?
Ego vitam agam sub altis Phrygiæ columinibus?
Jamjam dolet, quod egi, jamjam pœnitet.

Ovi-

Ovidius in Ibin.

Attonitusque seces, ut quos Cybeleja mater
Incitat ad Phrygios vilia membra modos.
Deque viro fias, nec fœmina, nec vir, ut Attys,
Et quatias molli tympana rauca manu.

TABULA L.

QUatuor anni tempora in antiquis numiſmatibus quatuor puerulis indicantur. Primus caniſtrum habet impoſitum capiti floribus refertum, ver deſignans. Secundus alterà manu ſpicas tenet, alterâ falcem falcandis frugibus idoneam, propria æſtatis ſymbola. Tertius Leporem dextrâ, lævâ fructus, venationis opportunitatem, fructuumque abundantiam autumnali tempore innuens. Quartus denique avem forſan Anatem lævâ gerens veſtitus eſt, quo hyemalis tempeſtas frigidiſſima vulgò denotatur. Nummulus Probi æreus cum hoc typo, & epigrap. FELICIA TEMPORA, in muſeo Vaticano aſſervatur: ſimilem protulit Franciſcus Angelonius in Commodo cum inſcriptione, TEMPORUM FELICITAS; alterum adfert Cl. Rodulphinus Venutus inter Numiſmata Max. Moduli Muſei Vaticani; unde hâc noſtrâ imagunculâ juvenem nudum, & alatum, Leporem dextrâ tenentem exhibente autumnalis tempeſtas videtur deſignari. Negotium tamen mihi faceſſit Scriptorum quorumdam auctoritas, qui Leporum venationi hyemale tempus opportunum tradunt. Virgil. lib. 1. Georgic.

Auritosque sequi Lepores, tum figere Damas, &c.
Cum nix alta jacet, glaciem cum flumina trudunt.

Quam ſententiam tuetur & ipſe Horatius Sat. 2. lib. 1.

.... *Leporem venator ut alta*
In nive sectatur.

Unde hoc animal niveum dicitur à Calpurnio Eclog. 10.

Ordine quid referam, vidi genus omne ferarum,
Hic niveos Lepores, & non sine cornibus Apros.

Attamen cum in omnibus & nummis, & toreumatibus antiquis hyemalis tempeſtas veſtita ſemper conſpiciatur, autumnalem hâc nudâ imagine repræſentari eò magis adducor, quòd eadem Leporem tenens in nummis exhibeatur; & nix

ad

ad Leporum venationem eâ solâ forsan ratione videatur requiri, quòd signis pedum nivibus impressis animalium gressus venatori faciliùs indicantur.

TABULA LI.

VEnerem dextro brachio vasi innixam uti de balneo exeuntem elegans exhibet imaguncula ærea, lævâ crus dextrum perfricans, dextrâ aurea gestans poma in signum victoriæ de Deabus in Ida Monte Paridis sententiâ relatæ. Vas unguentis forsan refertum est, subtusque linteum ad extergendum appositum. Quidni liceat dicere Atalantam aurea poma dextrâ gestantem cursu defatigatam lavisse.

TABULA LII.

VEnus, quæ *Amathusia*, etiam *Pelagia*, & *Anadiomenes*, idest egrediens è mari appellatur. Hanc, cujus ferè similem exhibet Gorlæus potius, quam è mari egressam, uti apparuit Paridi in monte Ida effictam credimus. Una manu stringit pomum, altera ad sese tegendam adhibet, crines concinnos, obductos fascia gerit, cum Venus etiam

Dederatque comas diffundere ventis

Ceterum Eratostenes refert Canaccem Sycionium pulcherrimam Veneris statuam effinxisse ex auro eboreque contextam, quæ pomum præclaræ victoriæ signum gerebat, atque in nummo Plautillæ Venus pomum gerit, cum epigraphe BENERI. VICTRICI. *Beneri* pro *Veneri*, ut in alio nummo Saloninæ præfertur, quod etiam observatur in Inscriptione antiqua apud Scaligerum de emendatione temporum.

TABULA LIII.

NArcissus Cephisi ac Lyriopæ filius in hac præclarissima statua Musei Barberini repræsentatur: Cognita jam est Fabula; solum addam voluisse Poetas a Nemesi eum Manibus traditum; quia hujus Deæ Numen in iis potissimum apparere autumabant, qui amore capti sunt, eos enim pu-

punit, qui ob formam fastu turgent, ceterosque præ se contemnunt, ut Ovidius in Narcissi fabula ostendit, quæ libro III. Metam. habetur; hinc etiam illud Catulli

Ne pœnas Nemesis reposcat à te
Est vehemens Dea, lædere hanc caveto

Fuerunt qui Narcisso Plutonis caput adornarunt; hic enim flos mortuis gratus esse credebatur, fortasse propter adolescentem, qui moriens in hunc florem dicebatur mutatus. Quare ex eodem Furiis serta contexebant, quemadmodum Phornutus refert: *Furiæ autem Plutonis administræ putabantur, Narcisso flore coronatæ*.

TABULA LIV.

Regis Ponti Mithridates effigies spectatur, magni animi, & corporis exprimens virum, præclarum hoc signum translatum è Græcia, ubi nobiliores floruere artes. Ponti Reges Mithridatis nomina sumpsere. Is enim cum quo Populus Romanus multiplex bellum gessit, a primo Mithridate sextus adnumeratur, quem Eupatorem vocitarunt. In Museo Capitolino extat præclarissimum æneum lebetem suo nomine inscriptum in Antiatino portu repertum, a Magno Pompeo cum ceteris spoliis allatum, ut magnificentissimo inserviret triumpho.

TABULA LV.

C. Marius septies Consul natus Arpini, patrem habuit C. Marium, matrem Fulciniam, homines modicos, & artis mechanicæ, loci tamen Equestris. Ipse vita incorruptus, manu strenuus, ad summos honores pervenit, duxitque ex Patricio genere conjugem Juliam, Julii Cæsaris, qui postea Dictator fuit, Amitam. Plura de ipsius rebus gestis Cicero, Salustius, Livius, Appianus, Florus, Plinius de Viris illustribus; copiosissime autem omnium Plutarchus, qui vitam ejus inter viros illustres summa diligentia contexuit.

TABULA LVI.

L. Cornelius L.F.P.N.Sylla Dictator,& bis Consul plures uxores habuit, primam Æliam, inde Cæliam, iterum Cæciliam Metelli, unde sustulit Faustum, & Faustam, postremo Valeriam Messalæ F. Oratoris Hortensii sororem, ex qua illi jam defuncto nata filia Posthuma. Vide Plutarchum in ejus vita. Post multa crudelia facta, tandem phithiriasi decessit. Qua de re ita cecinit Q. Serenus?

Sed quis non paveat Pherecydis fata tragedi.
Qui nimio sudore fluens animalia terra
Eduxit, turpi miserum qui morte tulerunt.
Sylla quoque infelix tali languore peresus
Corruit, & fœdo se vidit agmine vinci.

Cur cremari, non inhumari voluerit, idque contra morem Majorum Plinius refert lib. 7. cap. 54. Qui & hoc habet lib. 22. cap. 6. Syllam scriptum reliquisse, se corona graminea donatum ab Exercitu apud Nolam,Legatum Bello Marsico; idque etiam in villa sua Tusculana, quæ postea Ciceronis fuit pinxisse. De filio ante ipsum mortuo Seneca in Consolatione ad Martiam pag. 424. Idem ep. 11. tunc violentissimum fuisse tradit, cum faciem ejus sanguis invasisset.

TABULA LVII.

M. Tullius Cicero ex Arpino Municipio, avum habuit M. Tullium Ciceronem, aviam Gratidiam; M.Gratidii sororem. Pater illi fuit M. Tullius Cicero, L. patruus, & Amita Tullia, quæ C. Aculeoni nupsit. Ipse philosophiæ, & eloquentiæ studiosus primum inter Oratores locum obtinuit. Et quamquam homo novus esset, summos tamen honores a populo facile consecutus est. Consulatum cum C.Antonio gerens Conjurationem Catilinæ oppressit; itaque Q. Catulus Patrem Patriæ nominavit, & L. Gellius illi civicam coronam deberi dixit. Pulsus in exilio a Clodio Trib. Pleb. summo cum honore restitutus est. Post cædem Cæsaris cum in Antonium populum Romanum armasset, ab eodem Triumviro proscriptus, & occisus est anno ætatis LXIII.

7. Idus

7. Idus, ut ſcripſit Tiro Libertus, Tacitus, & Midletonus nuperus ejus vitæ ſcriptor.

TABULA LVIII.

NEronem Citharœdum in hac eleganti imaguncula agnoſcunt nummorum periti. De veſana hujus Imperatoris canendi, citharamque pulſandi ambitione diffusè agunt Svetonius, & Dio, qui ipſum in theatrum prodiiſſe, atque inter Citharædos ſtetiſſe aſſerunt.

TABULA LIX.

M. Aurelius decimo ætatis ſuæ anno, juſſu Hadriani, ab Antonino Pio adoptatus, ab ipſo Conſul, & Cæſar appellatus eſt, & cum ſecundum Conſul deſignatus eſſet, Fauſtinam Antonini filiam uxorem duxit, tribunitiamque poteſtatem recepit. Vir bello inſignis, literis clarus, & elegantia conſpicuus, anno decimo nono Imperii deceſſit.

TABULA LX.

L. Verus, Ælii Cæſaris filius à M. Aurelio, juſſu Hadriani adoptatus, poſt exceſſum Antonini Pii, non modo Cæſar, ſed Auguſtus, imperiique conſors factus eſt, Lucilla filia ei in uxorem tradita. Vir mollis & luxuriæ deditus, bellum Parthicum per Legatos maxima ex parte confecit, in Germaniam properans, in vehiculo ſubita morte correptus eſt, anno Imperii nono.

TABULA LXI.

JUlia Mœſa, quantum ſæpe muliebre ingenium poſſit, quantumque artificio valeat, mirifice oſtentavit: Hæc namque poſt mortem Antonini Baſſiani, ex aulica domo Macrini ſuperbia expulſa; ſumma arte, atque induſtria ad Imperium evexit Elagabalum ex Sœmia nepotem; præter namque maximam pecuniarum largitionem in milites effuſam,

sam, inverecunda non dubitavit affirmare Elagabalum esse Antonini Bassiani filium, ut militibus eum conciliaret, qui benevolentia singulari Antoninianos, odioque intimo Opelium Macrinum Antonini Bassiani interfectorem, prosequebantur; duplici adhibito amoris, & odii lenocinio; neque sane esse male mulctandam Politicus quispiam judicaret, quæ sibi regnandi causa, parere visa est ignominia, nisi non hominem, sed belluam Romano dedisset Imperio: Cum Elagabalo interfecta est.

TABULA LXII.

HIc jam alterius Juliæ, cognomine Aquiliæ Severæ, cujus effigies Juliæ Mœsæ proxima spectatur; causam quis hominum suscipere audebit, eamque aliquo pacto purgare tentabit? Ea enim Elagabali summa potentia, sacrilego stupro, Vestalem Virginem duci in uxorem passa est; nempe ut ex summo Sacerdote, & Diis virgine sacrata nova Deorum progenies oriretur; & non tantum ille, qui nec homo appellari dignus erat, vocaretur Deus (tantæ erat dementiæ), sed & una qui nascerentur filii. Profecto si Vestalis famosissima hæc virgo statuta in incestuosas Vestales poena fuisset affecta, viva defossa huc in exemplum esset adducta. Tamen poenas luit; nam Imperator inconstans ad modum eam etiam dimisit, alii, atque alii nupsit, iterumque Aquiliam in Palatium reduxit. Viva elucet in nostro marmore ejus imago.

TABULA LXIII.

LIctorem a ligando dictum docet Fenestrella de Magistratibus, Sacerdotiisque Romanorum, *quòd quem Consules prehendi, ligarique jussissent, præsto essent ad prehendendum, & venientes Consulibus obviam de equo descendere juberent*. Duodecim Lictores instituit Romulus, teste Plutarcho in ejus vita, qui togâ vel sago induti virgarum fasciculos cum securibus ligatos portantes Reges, deinde Consules in publico ita præcedebant, ut unus post alium incederet, & qui pro-

ximus esset Consuli, præcipuus haberetur. Altero mense sequebantur virgas, & bacillos tantùm ad submovendum populum, foresque pulsandas gestantes. Svetonius de Julio Cæsare lib. 1. cap. 20. *Antiquum etiam retulit morem, ut quo mense fasces non haberet, accensus ante iret, Lictores ponè sequerentur*. Hi delinquentibus pœnas, virgis illos primùm cædendo, mox securi feriendo infligebant. *Missi Lictores ad sumendum supplicium*, scribit Livius lib. 11. *nudatos virgis cædunt, ac securi feriunt*. Navigantibus Magistratibus Lictor ante proram sedebat. Auctor est Appianus lib. 5. belli civilis.

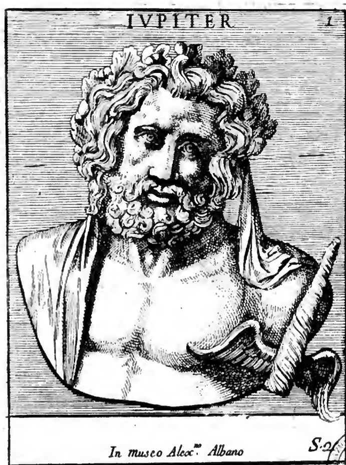
TABULA LXIV.

NOn ne in hoc præclaro marmore venationem expressam, imo ipsius venationis ostentum agnoscis? En equo insidentem virum, a grandi ætate non omnino alienum, manu quodammodo venabuli truncum retinentem; en currum bobus pertractum, non hostium spoliis, sed ipsis hostibus, Apris nempe Damisque onustum; En indagatores anhelantes canes; ut est proprior ille pectore lato, cervice longa, ungue valido, crure robusto, ventre inani, cauda indice! En venatores alios expedita, & comoda veste præcinctos: qui præest, quasi cornu, seu buccina armatus, quam lætus inflat, quam jucundus! At miraris fortasse, quamobrem marmor huc adferamus simplici venatione ornatum: sed præter quam quod elegantissima effictum sit sculptura; audi Marcum Tullium lib. 2. de Nat. Deor. *Jam vero immanes feras, & belluas nanciscimur venando, ut vescamur his, & ut exerceamur in venando ad similitudinem bellicæ disciplinæ*.

FINIS TOMI PRIMI.

Aol 1475952

Digitized by Google

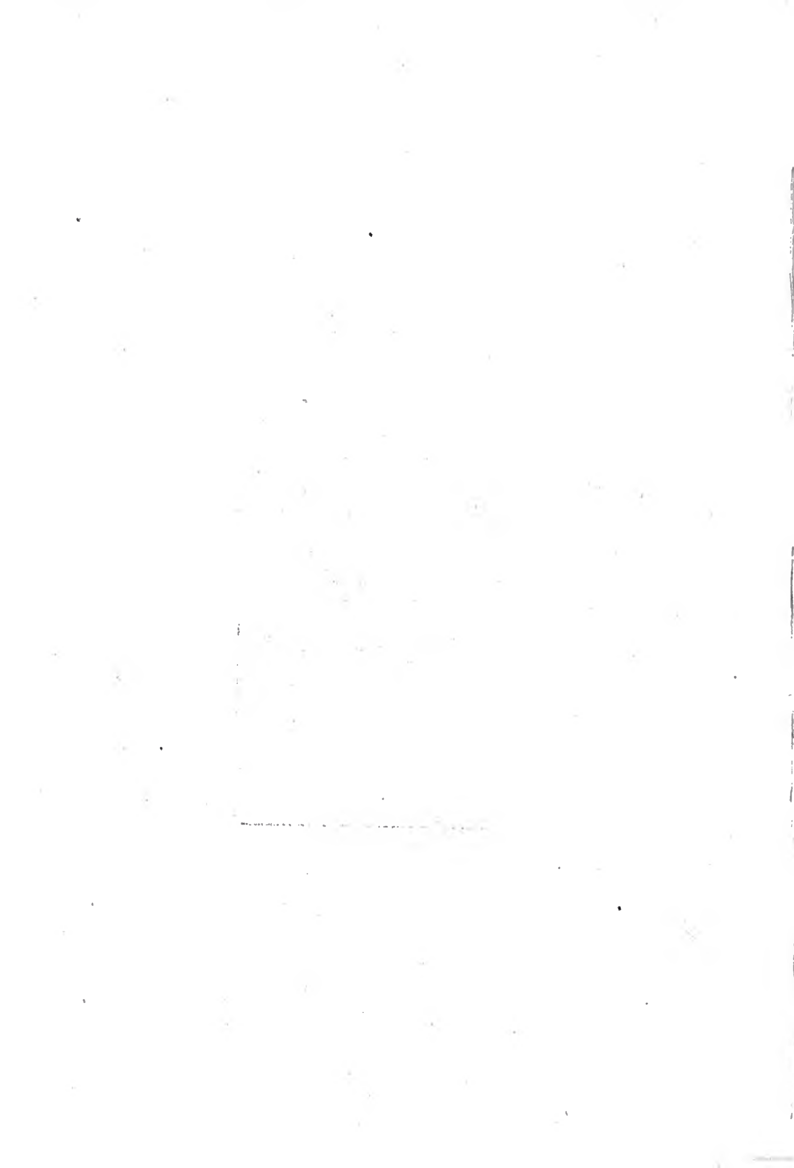
In museo Alex.mo Albano S.2

Digitized by Google

SERAPIS 2
In Musco Albano
S 2

NAPOLI

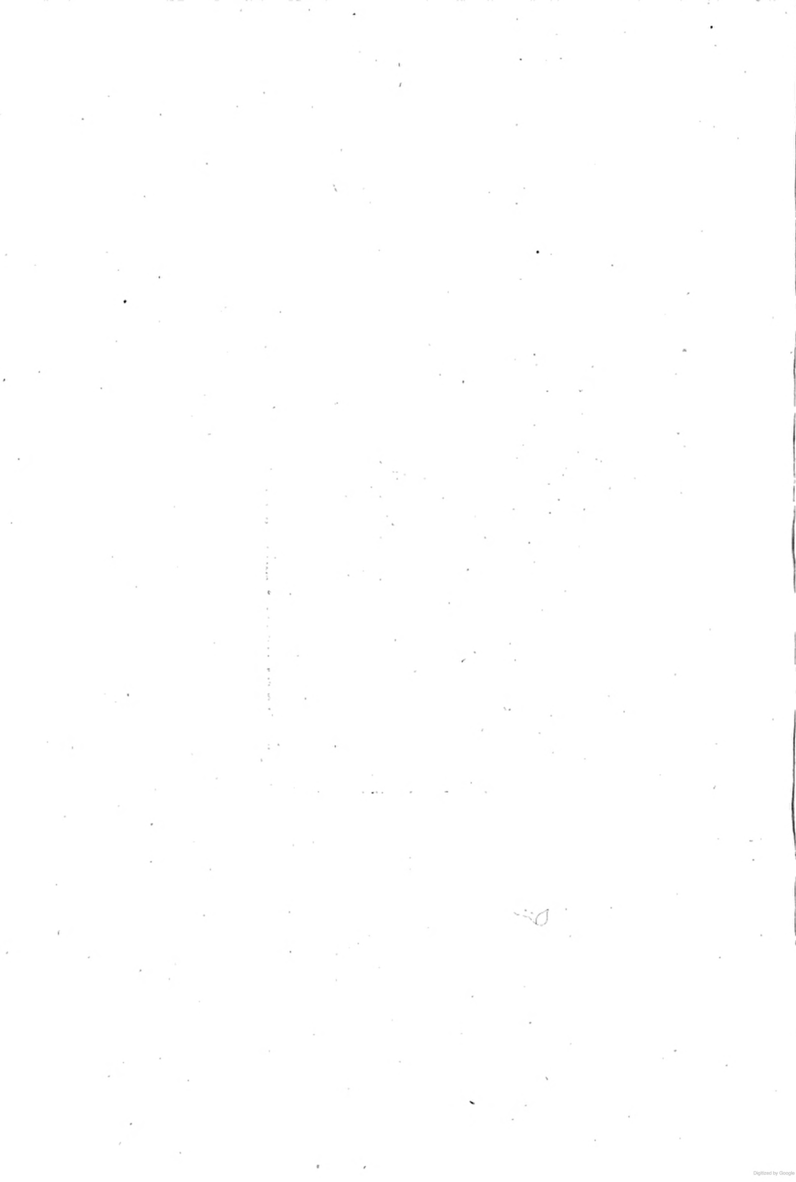

NAPOLI

NAPOLI

Digitized by Google

In museo Patrum Carthusiænorum.

Ex Marmore in Museo

VNVS 6

Museo Barberino S.2

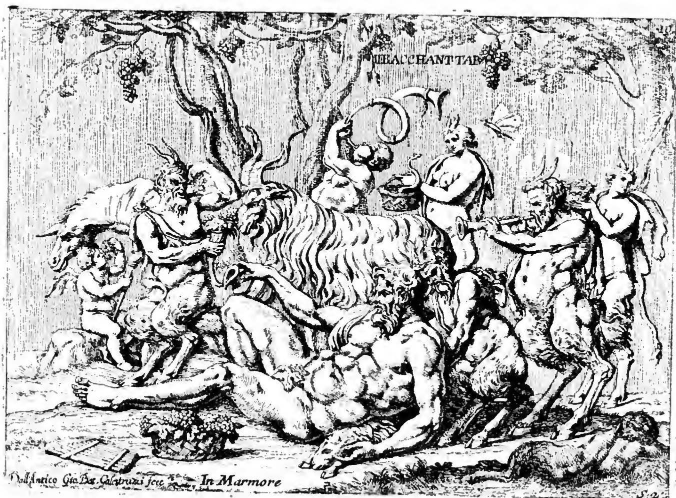

SATYRA Siue FAVNA.
7
Apud authorem
In statua ex ære.
S.2.

NAPOLI

NAPOLI

BACCHANT TAB
Dall'Antico Gio. Bat. Galestruzzi fece
In Marmore
S. 2
NAPOLI

III·BACCHANT·TAB

In Marmore *Gio. Bat. Galestruzzi fece* S. 2

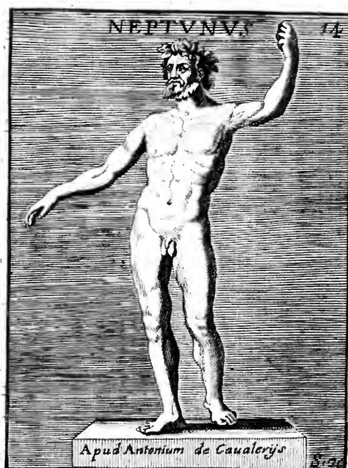

NAPOLI

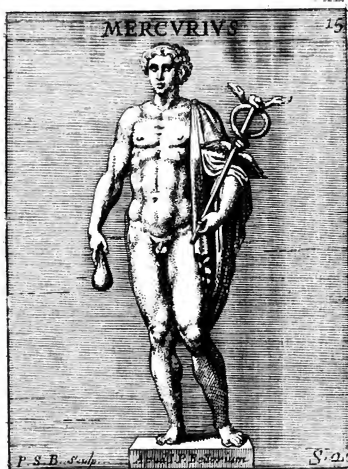

NAPOLI

Digitized by Google

CERES
15
Apud Ant de Caualerijs

NAPOLI

MERCVRIVS
15
P. S. B. Sculp.
S. Q.

NAPOLI

Digitized by Google

NAPOLI

MINERVA
19
Apud Aut. de Cousturys
S. 21

NAPOLI

DIANA LVCIFERA
19
Apud I.P. Bellorium

NAPOLI

DIANA TRIFORMIS
20
P.S.B. Sculp.
Apud E. Card. Chigium
S.2

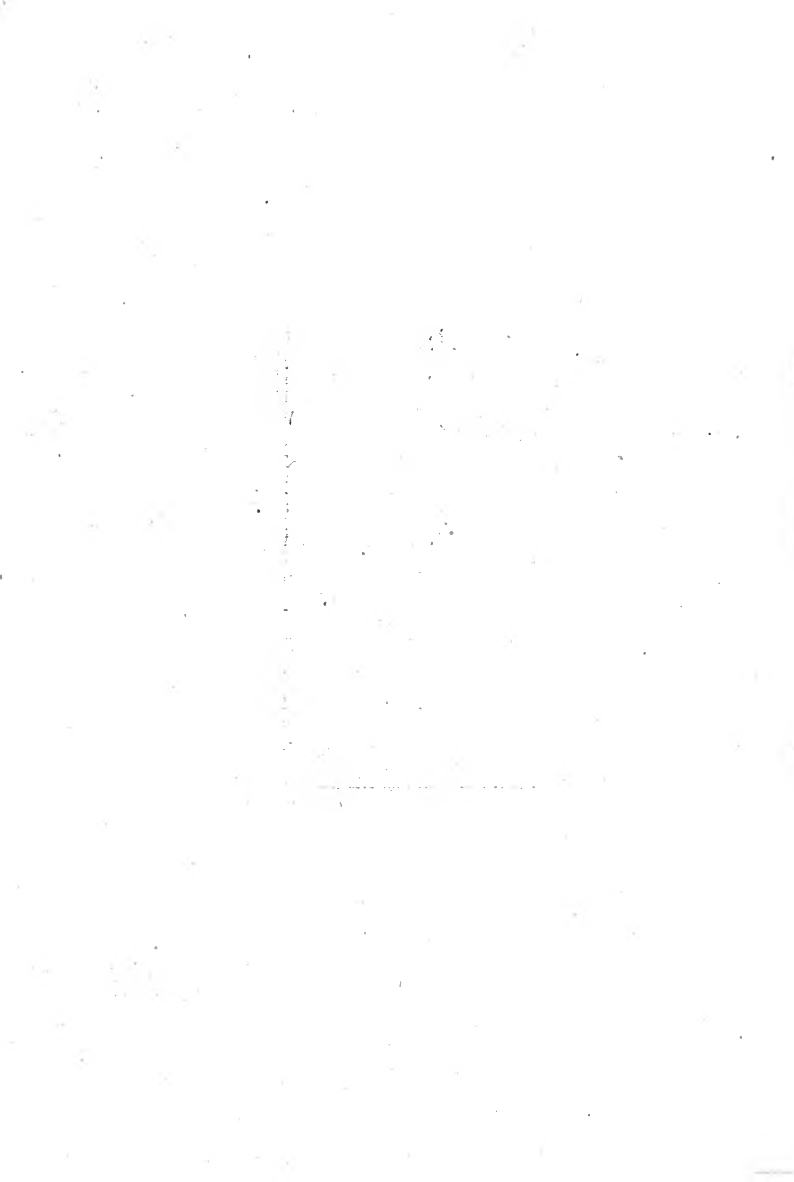

NAPOLI

DIANA TRIFORMIS
21
P.S.B. Sculp.
Apud E. Card Chigium
S.2.

NAPOLI

Digitized by Google

DIANA TRIFORMIS
Apud E. Card. Chigium
P.S.B. Sculp.
S. 2.

MYTHRAS 23

Apud P. A. Rolandum M.

P. S. B. Sculp. S. 2.

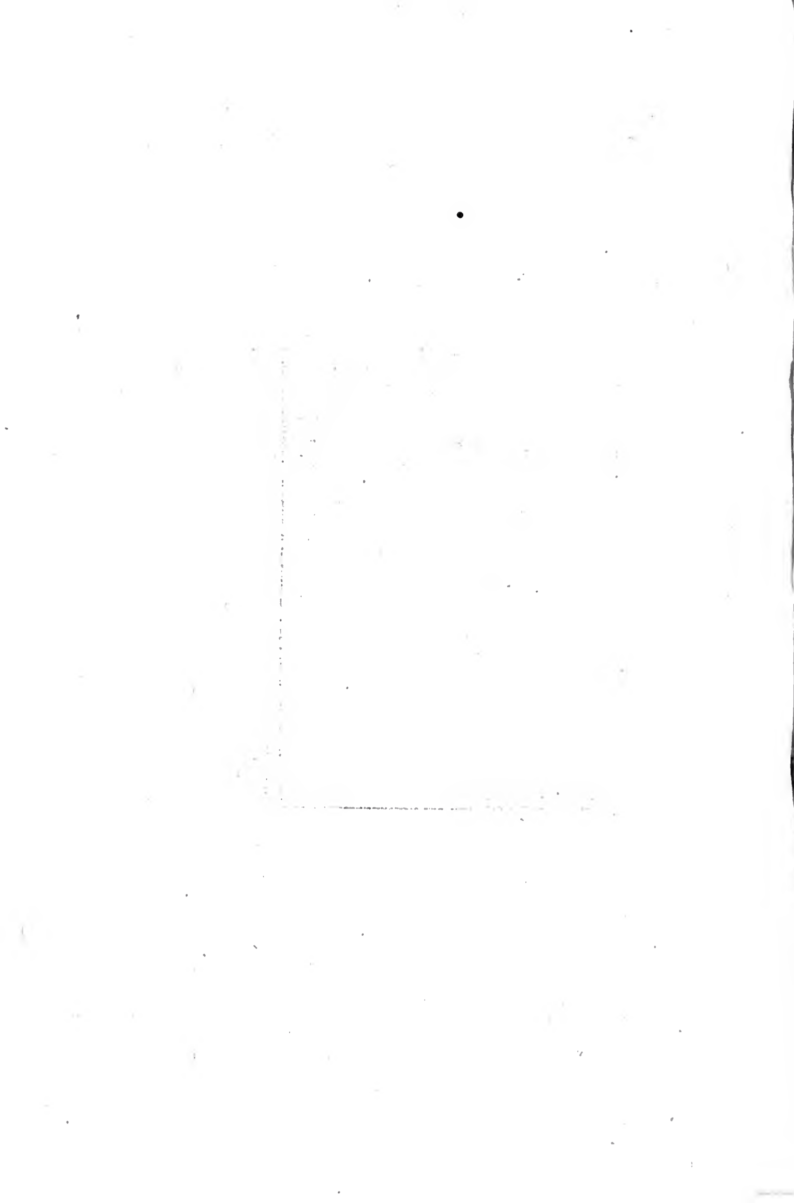

NAPOLI

SALVS
25
P. S. B. Sculp.
Apud E. Card. Chigium
S. 2

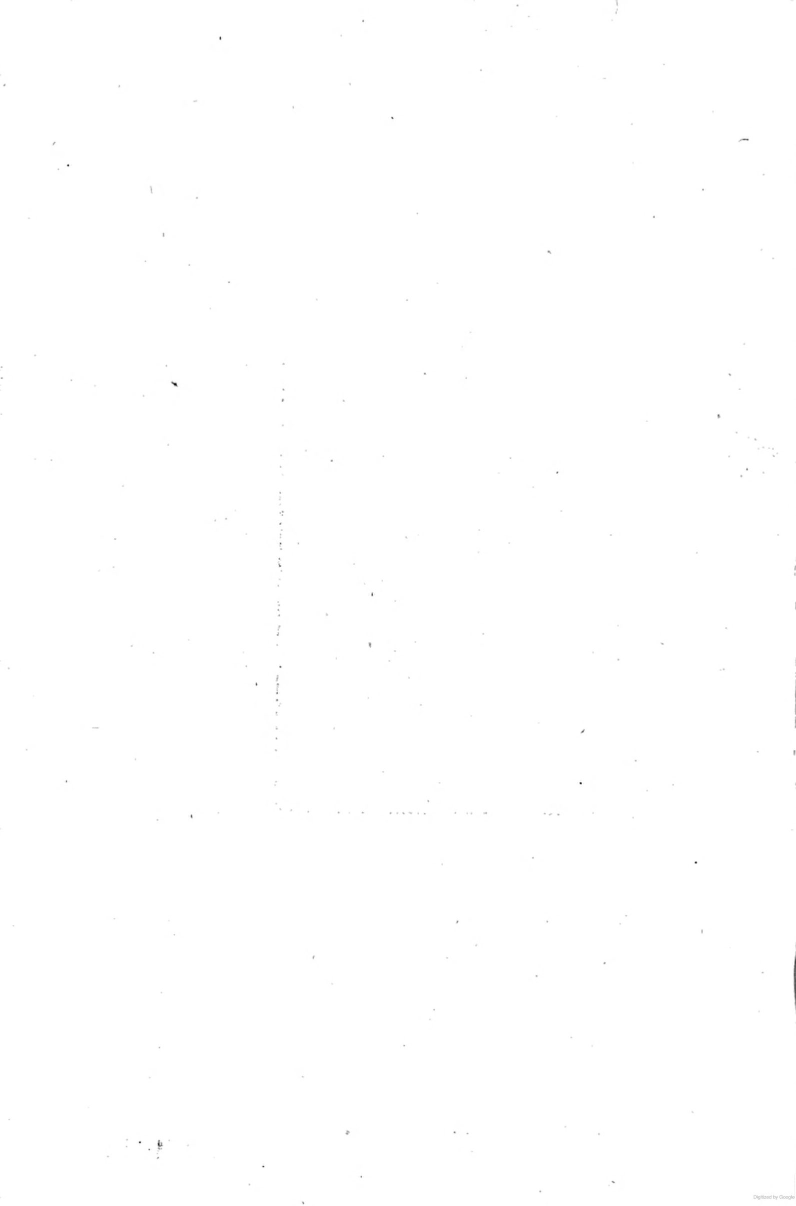

VVLCANVS
26
P. S. B. Sculp.
Apud I. P. Bellorium
S. 2.

NAPOLI

Digitized by Google

FORTVNA
28
P.S.B. Sculp.
Apud I.P. Bellorium
S.2

Digitized by Google

FOR TVNA
29
Apud I.P. Bellorium
P. S. B. Sculp.
S. 2

NAPOLI

APOLI

Digitized by Google

SIGNVM PANTHEVM 31
P.S.B. Sculp.
Apud I. P. Bellorium
S.O.

NAPOLI

Digitized by Google

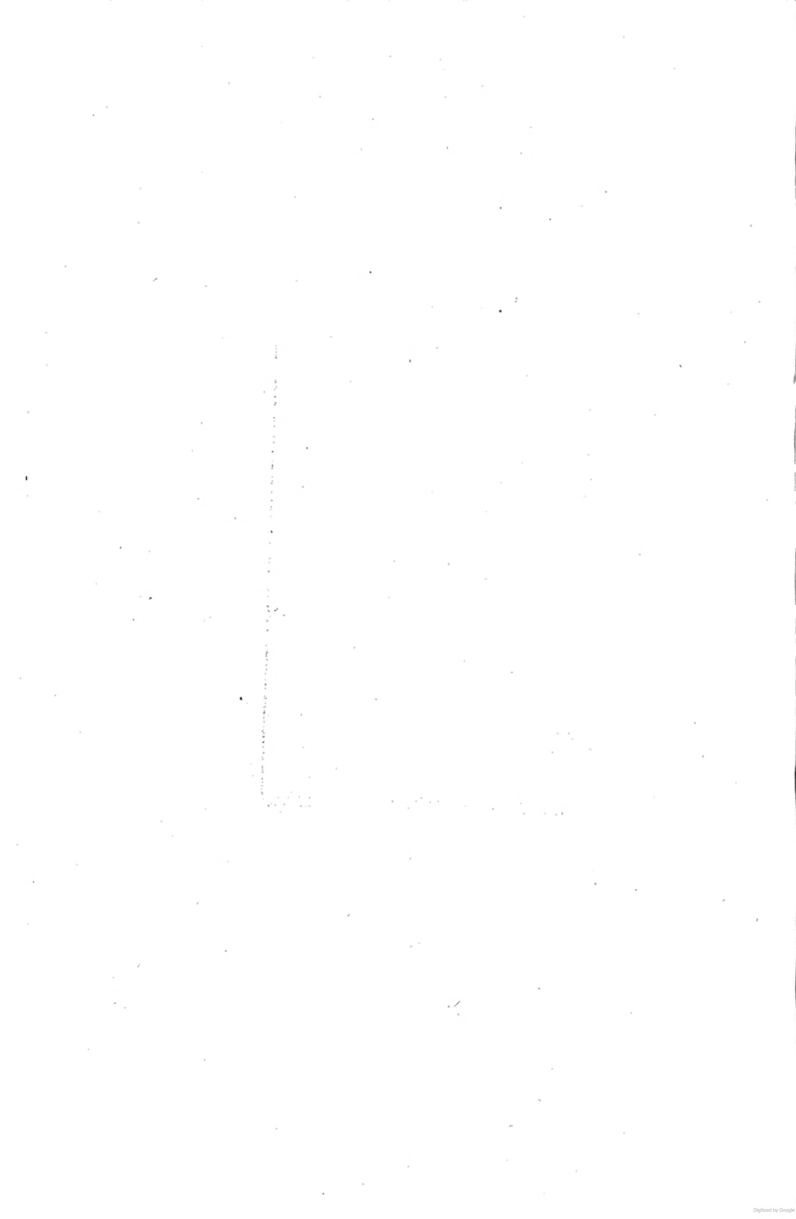

NAPOLI

Digitized by Google

HARPO CRATES
33
Apud I.P.Bellorium
P.S.B.S.
S.

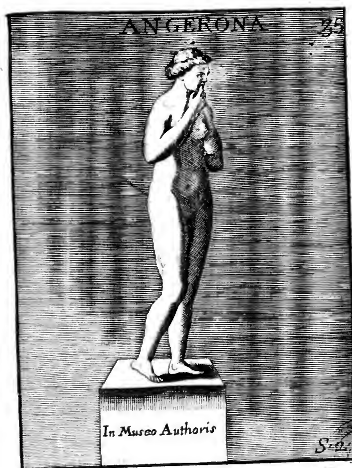

NAPOLI

Digitized by Google

HARPOCRATES
34
Apud' Authorem
P.S.B. Sculp.

NAPOLI

POLI

Digitized by Google

VICTORIA
36
Apud
Authorem
P·S·B·Sculp.

APOLI

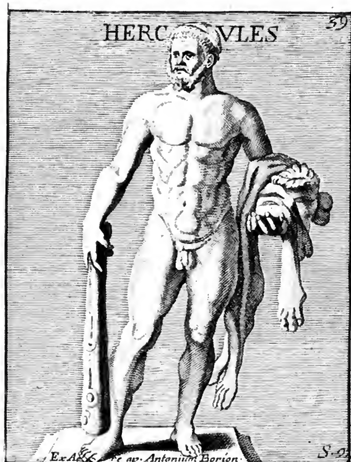

NAPOLI

Digitized by Google

HERCVLES
38
Apud Authorem
S·21

HERC VLES
59
Ex A ap. Antonium Borion
S.9

NAPOLI

CANOPVS
40
P.S.B. Sculp.
Apud E. Card. Chigium
S.Q.

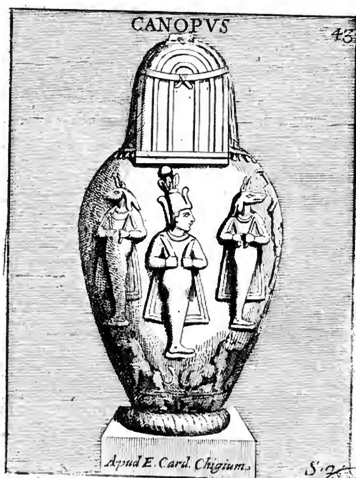

NAPOLI

Digitized by Google

NAPOLI

Digitized by Google

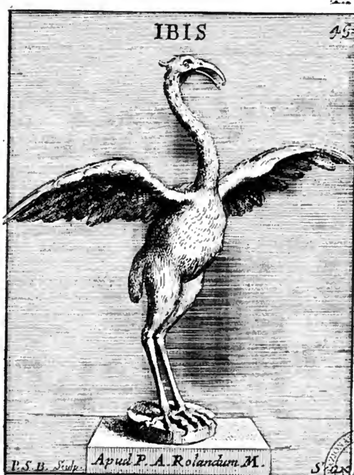

NAPOLI

Digitized by Google

SACERDOS ÆGYPTIVS 44
P.S.B. Sculp.
Apud P.A. Rolandum M.
S.Ω.

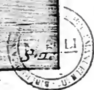
Digitized by Google

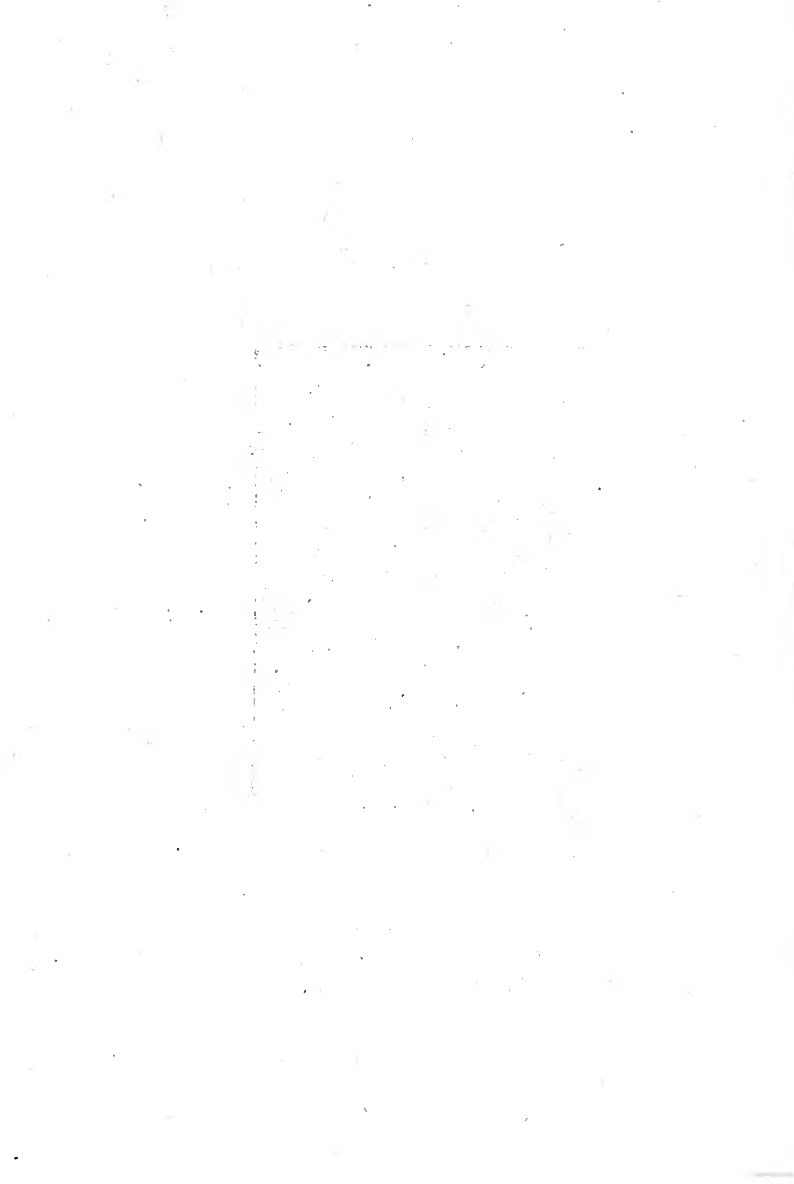

NAPOLI

Digitized by Google

CAMILLVS
46
P. S. B. Sculp.
Apud P. A. Rolandum M.

POCIL
LATOR
Apud I.P.
Bellarium

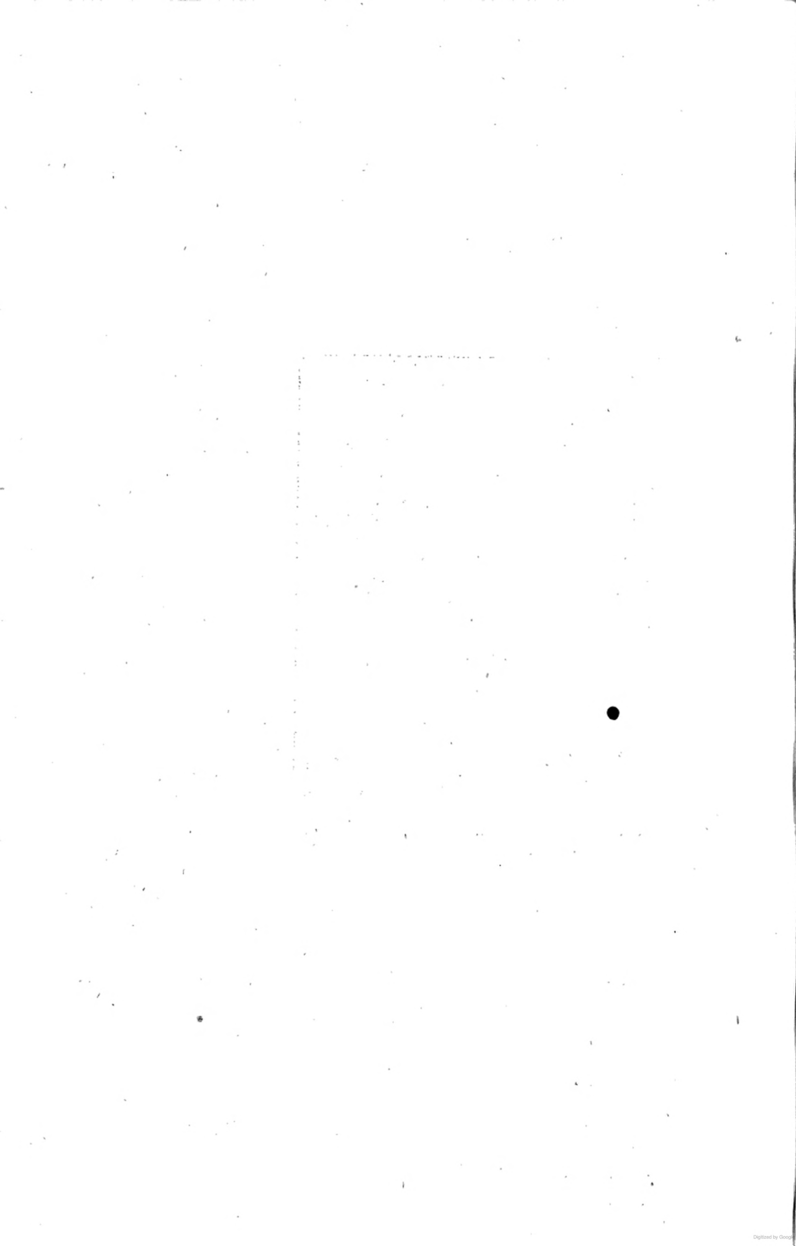

NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE ... NAPOLI

Digitized by Google

AVTVMNVS
50
S. 2
Apud
Authorem
P. S. B. Sculps.

Digitized by Google

VENVS
In museo Albano

Digitized by Google

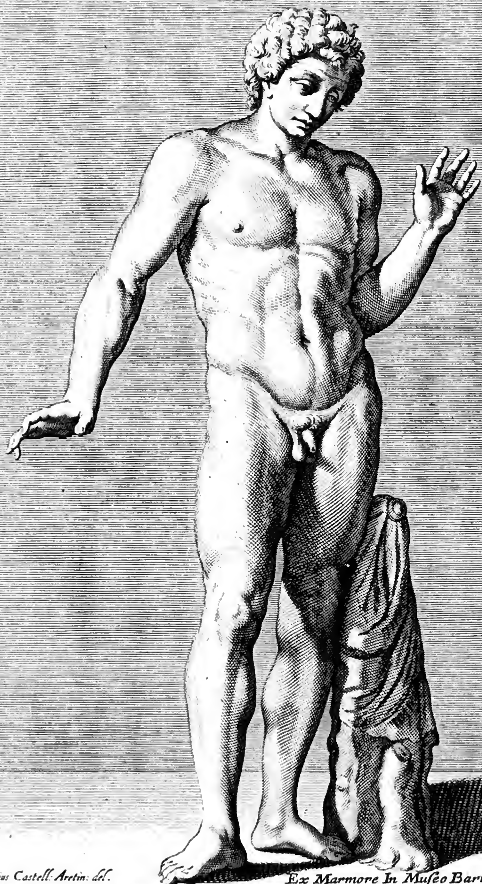
VENVS

Saluius Castell: Aretin: del: C. Bloemaert sculp: S. 91

Ex Marmore in Museo Barberino

NAPOLI

NARCISSVS
53
Saluius Castell: Aretin: del.
Ex Marmore In Museo Barberino

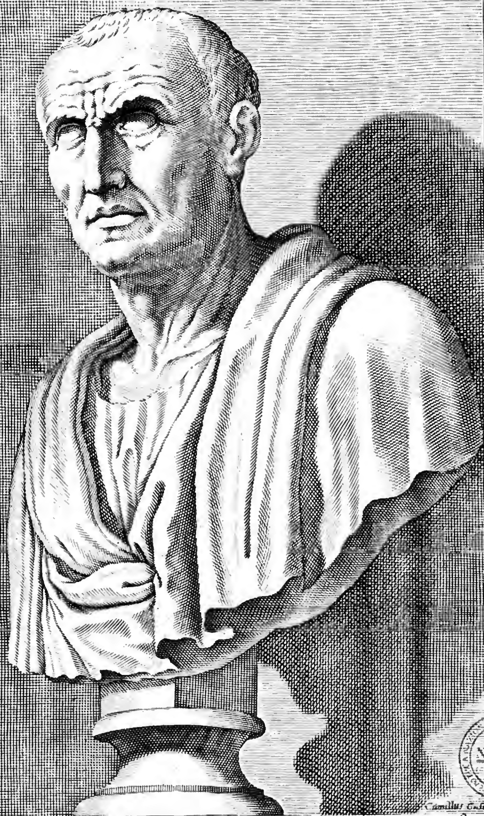
MITHRIDATES REX PONTI

In Museo Barberino

S·21

Digitized by Google

NAPOLI

Digitized by Google

SILLA

S. C. Delin.

In Museo Barberino

S·21

In Museo Barberino

S. 2

Digitized by Google

NAPOLI

Digitized by Google

M·AVRELIVS ANTONINVS 52

In Museo Barberino S·2·

Digitized by Google

L·VERVS

Saluius Castell Aretin. del. *In Museo Barberino* C. Bloemaert sculp. S.22

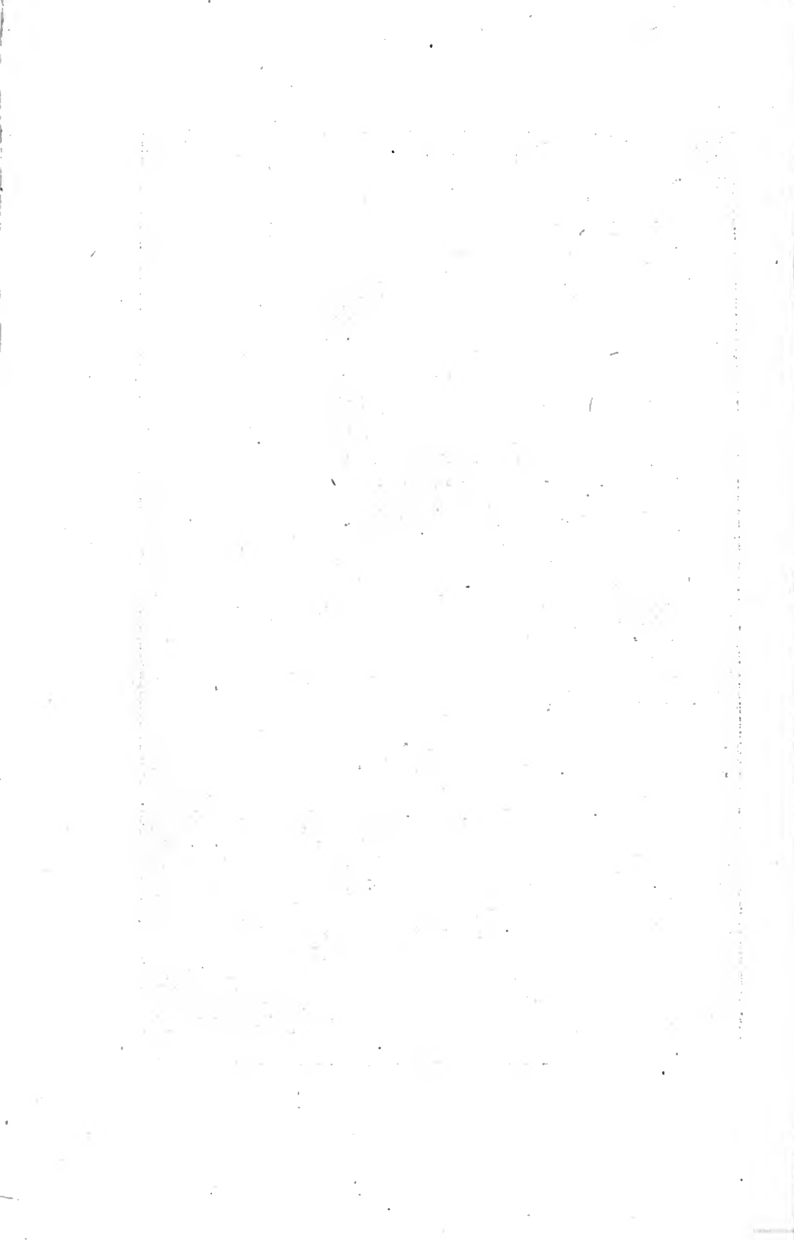

IVLIA MOESA

In Museo Barberino

S.21

IVLIA AQVILIA SEVERA

In Museo Barberino

S. 2

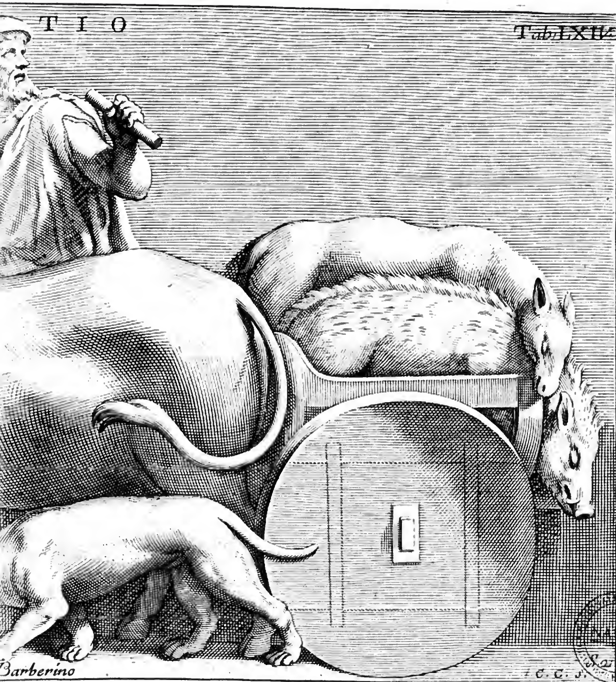

LICTOR
63
In Museo Barberino

NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

VENA
S. C. Delin.
In Marmore Anaglipho in museo Bar

T I O
Tab. LXIV.
Barberino
Napoli

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google